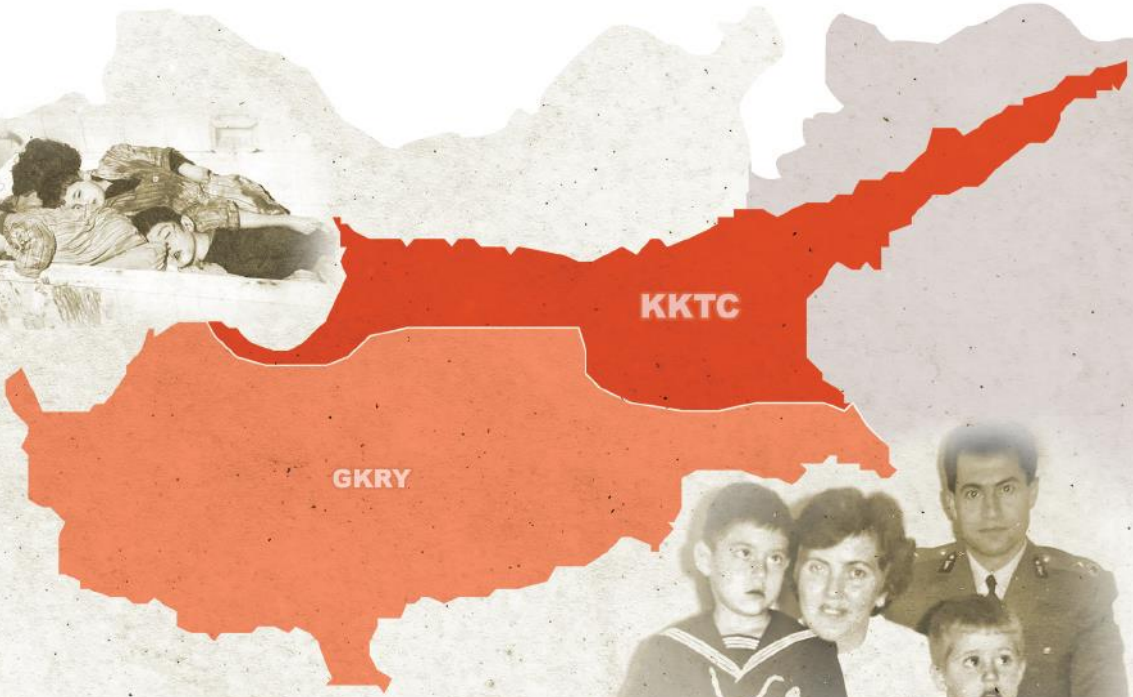

TBP. BNB. NİHAT İLHAN VE
ŞEHİT AİLESİ ANISINA:

KIBRIS TÜRKÜNÜN VAROLUŞ MÜCADELESİ VE KUMSAL BASKINI

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ BAŞKANLIĞI

ATATÜRK KÜLTÜR DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI

**TBP. BNB. NİHAT İLHAN VE ŞEHİT
AİLESİ ANISINA: KIBRIS
TÜRKÜNÜN VAROLUŞ MÜCADELESİ
VE KUMSAL BASKINI PANEL
KONUŞMALARI**

*IN COMMEMORATION OF MEDICAL MAJOR
NİHAT İLHAN AND HIS MARTYRED FAMILY:
PANEL SPEECHES ON THE STRUGGLE FOR
EXISTENCE OF TURKISH CYPRIOTS AND
“THE KUMSAL ATTACK”*

23-24 Aralık / December 2019 / KKTC

**Yayına Hazırlayan
H. Aytuğ TOKUR**

ANKARA-2020

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayım, tercüme ve iktibas hakları **Atatürk Araştırma Merkezi**'ne aittir.

Tbp. Bnb. Nihat İlhan ve Şehit Ailesi Anısına: Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi ve Kumsal Baskını (2019:Gazimağusa)

Tbp. bnb. Nihat İlhan ve şehit ailesi anısına: Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesi ve Kumsal Baskını: panel konuşmaları =In commemoration of medical major Nihat İlhan and his martyred family :Panel speeches on the struggle for existence of Turkish Cypriots and the Kumsal Baskını ;Gazimağusa,23-24 Aralık 2019 / yay. haz.: H.Aytuğ Tokur.__ Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, 2020.

XXVII,115s.:res.;24cm.__(Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi yayını no:478)

Eser, elektronik kitaptır.

ISBN:978-975-17-4563-7

1.KIBRIS__TARİHİ__KUMSAL (LEFKOŞA) BASKINI,23 ARALIK 1963__KONGRELER ,VB.

2.KIBRIS__TARİHİ__20.YÜZYIL__KONGRELER,VB.

I.Tokur, H. Aytuğ, yay. haz. II. E.a.: Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesi ve Kumsal Baskını panel konuşmaları III.E.a.: In commemoration of medical major Nihat İlhan and his martyred family :Panel speeches on the struggle for existence of Turkish Cypriots and the Kumsal Baskını IV. Seri

956.9304

İNCELEYENLER : Doç. Dr. Sadık ERDAŞ
Yrd. Doç. Dr. Emete GÖZÜGÜZELLİ

KİTAP SATIŞ:

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ

Mağaza : Bayındır 1 Sok. Nu: 24/6 Kızılay / ANKARA
Tel : 009 (0312) 285 55 12
Belgegeçer : 009 (0312) 285 65 73
e-posta : bilgi@atam.gov.tr
web : http://www.atam.gov.tr
e-mağaza : e-magaza.atam.gov.tr

ISBN : 978-975-17-4563-7
YAYIN NO : 478

KAPAK TASARIM : arti5medya.com

BASKI HAZIRLIK: Erdal Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Turgay Bülent GÖKTÜRK.....	VII
Mustafa Necmi İLHAN	XI
Necdet OSAM	XIII
Adnan SOFUOĞLU	XVII
Mehmet GÜDER	XXIII
Ali Murat BAŞÇERİ.....	XXV

PANEL KONUŞMALARI

Tarihsel Süreçte Kıbrıs'ta Türklere Yapılan Katliamlar Turgay Bülent GÖKTÜRK	3
(E) Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan (1924-2016) Ayşe Şebnem İLHAN	11
Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi ve Kumsal Baskını Paneli Yılmaz BORA	17
Rum-Yunan İkilisinin Enosis Soykırımı ve Kıbrıs Türk Halkının Varoluş Savaşımı Ahmet Zeki BULUNÇ	23
İzzetpaşa Vakfı ve Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan'ın Hizmetleri Necip İLHAN	79
Kritik Bir Gece Vural TÜRKMEN	93

Barbarlık Müzesi Ziyaretçi Defterlerine Yansıyanlar Süheyla GÖKTÜRK	97
FOTOĞRAFLAR	107

AÇILIŞ KONUŞMALARI

TURGAY BÜLENT GÖKTÜRK*

Sayın Büyükelçim, Sayın Tümen Komutanım, Sayın Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanım, Sayın Rektörüm, değerli misafirler ve sevgili öğrenciler, hepimizin bildiği gibi, 21-25 Aralık tarihleri Kıbrıs Türkü için özel anlamı olan bir tarihtir. Milli Mücadele ve şehitler haftası olarak tanımlanan bu tarihler, Kıbrıs Türkünün eşitlik ve egemenlik mücadelesinin, bir başka ifadeyle varoluş mücadelesinin sembolüdür. Bu tarihler, bizlerin şu anda burada özgürce, huzurlu ve refah içinde yaşadığımızın bedelinin ödendiği tarihlerdir.

Bu tarihlerde Kıbrıs Türkü, unutulmaması ve unutturulmaması gereken acılar yaşamıştır. Biz de Doğu Akdeniz Üniversitesi olarak Atatürk Araştırma ve Uygulama Merkezi koordinatörlüğünde bu anlamlı haftada her yıl şehitlerimizin aziz hatıralarına yakışır faaliyetler düzenlemekteyiz. Bu yıl, özel bir organizasyon gerçekleştirerek, merkezimizle birlikte, T.C. Kültür Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı ile 1963 Kanlı Noel’inde Kumsal Baskınında eşi ve çocukları katledilen Türk kuvvetleri alayının doktoru Tbp. Bnb. Nihat İlhan’ın memleketi Elâzığ’da kurmuş olduğu Elâzığ İzzetpaşa Vakfı ile Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı iş birliğinde, üniversitemiz ev sahipliğinde bir panel ve anma töreni düzenledik. Öncelikle bu faaliyete katılarak bizleri onurlandıran başta sayın büyükelçimiz olmak üzere tüm misafirlerimize teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Hazırlıklarına haziran ayında başladığımız bu organizasyonun gerçekleşmesinde iradelerini ortaya koyan ve aynı zamanda bugünkü

---

* Dr. Öğretim Üyesi, DAÜ ATAUM Başkanı, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC.

panelde oturum başkanlığı yapacak olan Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı sayın Prof. Dr. Adnan Sofuoğlu'na ve Atatürk Araştırma Merkezi personeline de özellikle teşekkür ediyoruz. Aynı şekilde bizimle her aşamada iş birliğini esirgemeyen ve hatıralarını da bugün bizimle paylaşacak olan Bnb. Nihat İlhan'ın çocukları sayın Şebnem İlhan, Mustafa Necip İlhan ve Necmi İlhan hocalarımıza da teşekkürlerimizi sunuyor ve hoş geldiniz diyoruz.

Elâzığ İzzetpaşa Vakfı ve Elâzığ Kültür ve Tanıtma Vakfı yöneticileri ile Aralık ayı özel sayısını sayın İsmail Bozkurt'la iş birliği içinde KKTC'li edebiyatçı ve tarihçilerin de yazılarına yer vererek, "Tabip Binbaşı Nihat İlhan ve Şehit Ailesi Anısına Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Edebiyatı" konusuyla yayınlayan ve bugün burada dağıtımı da yapılacak olan Elazığ Bizim Külliye Dergisi genel yayın yönetmeni sayın Nazım Payam'a ve lobide sergilenen karikatürleri için karikatürist Osman Suroğlu'na da katkıları için teşekkür ediyoruz. Ankara'dan ve Elâzığ'dan bu faaliyet için ülkemize gelen Bnb. İlhan'ın akrabalarına ve hemşerilerine de teşekkür ediyor, hoş geldiniz diyoruz. Ayrıca bugünkü panelde sunum yaparak o günleri bir kez daha yaşayacak olan değerli mücahitlerimiz Vural Türkmen ve Yılmaz Bora'ya da şükranlarımızı sunuyoruz.

Organizasyonun başarıyla gerçekleşmesi adına her zaman olduğu gibi merkezimizden desteklerini esirgemeyen rektörümüz sayın Prof. Dr. Necdet Osam'a da teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu arada merkezimizle beraber özveriyle çalışan üniversitemiz halkla ilişkiler ve basın müdürlüğü personeli ile bu programın şu anda canlı olarak yayınlanarak Türkiye ve Azerbaycan'daki dostlarımız tarafından da izlenmesini sağlayan DAÜ TV ve BRT yönetici ve personeline de teşekkür ediyoruz.

İzninizle teşekkürlerin en büyüğünü, geçmişte Kıbrıs Türkünün yaşadıklarını unutmamak ve gelecek nesillere aktararak unutulmamasını sağlamak adına şu anda salonumuzu yoğun şekilde doldurarak

duyarlılıklarını gösteren öğrencilerimize göndermek istiyorum. Sizlerin tarihinize sahip çıktığınızı görmek bizlerin de geleceğe dair umutlarımızı bir kez daha artırdı. Zaten şu anda salonun ön tarafında bir kısmı sergilenen Milli Mücadele ile ilgili dönem ödevlerinize gösterdiğiniz duyarlılık da bunun göstergesidir. Hepinize teşekkür ediyoruz.

Sayın misafirler, bugün gerçekleştireceğimiz panele müteakip, yarın 10.30'da da Barbarlık Müzesinde anma töreni icra edilecektir. Hepinize tekrar hoş geldiniz diyor, bu vesileyle Milli Mücadele şehitlerimizi bir kez daha rahmet ve minnetle anıyor, kahraman mücahit gazilerimize de şükranlarımızı sunuyorum.

MUSTAFA NECMİ İLHAN*

Sayın Büyükelçim, Sayın Komutanım, Sayın Atatürk Araştırma Merkezi Başkanım, Sayın Rektörüm, Sayın Elazığ Belediye Başkan Vekilim, çok kıymetli Elazıglı ve Kıbrıslı hemşerilerim, kıymetli ailem, sevgili öğrenciler, hanımefendiler, beyefendiler öncelikle hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Bugün Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesini bir kez daha anlamak, gelecek nesillere anlatmak için bir aradayız. Babam Tabip Binbaşı Nihat İlhan ve Şehit Ailemiz özelinde ve Kıbrıs Türkleri genelinde soydaşlarımıza yapılan eziyeti, soykırımı unutmadık, asla unutturmaya da niyetimiz yoktur, unutturmayacağız da!.. Zira burada Kıbrıs Türkleri, Elazıglı hemşerilerimiz, ailem, çocuklarım ile bunu dünyaya bir kez daha söylemek, haykırmak için bir aradayız.

Malazgirt'ten Çanakkale'ye, Kıbrıs'tan, terörle mücadeleye nice gazi ve şehit veren necip Türk Milleti ilelebet Anadolu ve Kıbrıs'ı vatan bilmiştir. Gidecek başka yerimiz de yoktur, gitmeye de niyetimiz yoktur bu topraklardan!..

Bu kısa konuşmamda sözlerime son verirken, Kültür Bakanlığı Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığımıza, Doğu Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğümüz ve Atatürk Araştırma Uygulama Merkezi Başkanlığımıza, Büyükelçiliğimize, Elazığ Belediyemize, Elazıglı hemşerilerimiz ve Kıbrıslı kardeşlerimize, sivil toplum kuruluşlarımız: Elazığ Kültür Derneği ve İzzetpaşa Vakfımıza teşekkürlerimi sunarak saygı ile selamlıyor, ailemiz adına hepinize şükranlarımı hürmetlerimi arz ediyorum.

---

* (E) Tbp. Tuğgeneral Nihat İlhan'ın Oğlu, Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara.

NECDET OSAM*

Anavatanımızın Saygıdeğer Büyükelçisi, Yüce Türk Ulusunun Muhterem Komutanı, Atatürk Araştırma Merkezi'nin Pek Değerli Başkanı, Sayın Emniyet Müdürümüz, Anavatan'dan gelen konuklarımız, Saygıdeğer Elazığ Belediye Başkanlığı, ellerinde büyüdüğümüz değerli mücahit abilerimiz, sevgili öğrencilerimiz ve bizi izleyen insanlar. Aralık ayını hiç ama hiç sevmem soğuk olduğundan değil, tam tersine bu ayda Kıbrıs Türk halkına yapılan ve dünyada eşi benzeri görülmemiş bir katliam ve Megali davranışının bu ayda gerçekleştirilmesinden dolayıdır. Ben 1961 yılında doğmuşum ve 1963 yılında göçmen durumuna düşmüşüm ve 1974'te mutlu barış harekâtıyla bugün özgür bir biçimde Kıbrıs adasında yaşayan bir bireyim.

Bizim çocukluğumuz Türkiye'nin adaya ne zaman geleceğini konuşmakla geçti. Bizim çocukluğumuz 1960 Anayasası'na göre Türk Alayı'nın değişimini yapılacağı günü hayal etmekle geçti. Bizler Türk Alayı'nın değişim gününü dört gözle beklerdik. Neden mi biliyor musunuz? Olası bir Mehmetçiğin bir şapkası araçtan uçar da bu şapkaya sahip olup evimizin başköşesine koyarız diye. Benim evimde hala daha 1968 yılında değişim sırasında Gaziantep'te bir askerın şapkası yer almaktadır.

Az önce programda Vural Türkmen'in ismini gördüm. Vural abi, abi diyorum çünkü bizim göçmen olarak oturduğumuz bölgenin komutanıydı kendileri. İşin özü şudur: Kıbrıs Türkü bugün itibarıyla özgürdür ancak özgürlüğü her zaman olduğu gibi tehdit altındadır. Neden tehdit altındadır biliyor musunuz? Çünkü her platformda Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıs Türklerinin dünyadan dışlanması ve adanın

---

* Prof. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi Rektörü, KKTC.

sadece ve sadece bir Helen adası olduğunun vurgulanması bağlamındadır. Ben uluslararası konferansları gittiğim zaman beni sahte rektör olarak ilan ederler. Neden mi? Çünkü Kuzey Kıbrıs diye bir Cumhuriyet yoktur diyorlar. Üniversitem dünya başarısı elde ettiği zaman güneydeki insanlar, kurumlar bu üniversitenin yasal bir üniversite olmadığını sürekli işlemektedirler. Şimdilerde Kıbrıs Türkünün soyu ile uğraşmaya başladılar. Kıbrıs Türkünün soyunun nerden geldiği konusunda yeni bir harekât başlamıştır. Bu harekât tırnak içerisinde söylüyorum bilimsel kisve altında gerçekleştirilmeye çalışılan son derece sinsî bir yaklaşımdır. Elbette biz bir bilim insanı olarak yazılan çizilen her yazıyı okuruz notumuzu düşeriz.

Değerli gençler bugün bu salonda bulunmanız hayatınız boyunca önemli bir anı olarak zihninize yerleşecektir. Neden? Çünkü sizler son derece stratejik bir adada büyük bir özgürlük savaşının hiçbir zaman sonuçlanmadığı bir toprak parçasında eğitim görüyorsunuz. Bizim sizin gücünüze her zaman ihtiyacımız olacaktır. Sizler bu toprakları, üzerinde yaşayan insanları her ortamda alnınızın akı ile savunmakla yükümlüsünüz. Çünkü siz Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin öğrencilerisiniz ve erdeme inanıyorsunuz. Siz, Atatürk'ün çocuklarısınız ve Atatürk'ün açmış olduğu Yurtta Sulh Cihanda Sulh ilkesi ile yolunuza devam edeceksiniz.

Ben bugün itibarıyla şu sözleri söyleyerek huzurlarınızdan ayrılmak istiyorum. Kıbrıs Türkünün adada yaşayan hiç kimseyle sorunu yoktur. Hiç kimseyle. Kıbrıs Türkü her zaman itibarıyla elini barış bağlamında uzatmıştır ama eli her zaman havada kalmıştır. Biz yüce bir imparatorluğun evlatları olarak şefkat ve merhamet konusunda her zaman üzerlerine düşeni yapmış bir ulusun çocuklarıyız. Bu bakımdan bugün burada yapmakta olduğumuz anma töreni tamamıyla geçmişin unutulmaması ve ileriye doğru atacağımız adımlarda dikkatli olunması ve her türlü sinsî harekâta yönelik olarak tedbirimizi almamız maksadı taşımaktadır. Yoksa düşmanlık için değildir. Çünkü içimizde zaman zaman bu anlamlı günleri bile suiistimal etmek isteyenler vardır ya da olacaktır.

Bu duygu ve düşüncelerimle Anavatanımıza olan bağlılığımızı bir kez daha buradan dünyaya duyururken Kıbrıs Türkü, Türklük mücadelesinden vazgeçmeyecektir. Sonuna kadar özgürlüğünü, haklarını ve hukukunu korumaya devam edecektir. En derin saygılarımı sunarım teşekkür ederim.

ADNAN SOFUOĞLU*

Sayın Büyükelçim, Sayın Tümen Komutanım, Belediye Başkan vekilim, Sayın Rektörüm, değerli misafirler, kıymetli öğrenciler Atatürk Araştırma Merkezi ile Doğu Akdeniz Üniversitesi iş birliğinde gerçekleştirilen Tbp. Bin. Nihat İlhan ve Şehit Ailesi Anısına düzenlenen “Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi ve Kumsal Baskını” konulu panele hoş geldiniz.

Konuşmamı aslında farklı bir boyutta hazırlamıştım ama açılış konuşmasını kısa bir şekle dönüştürmek istiyorum ve Merkezimizin tanıtıcı kısmını geçerek kısa bir Kıbrıs tarihçesi vermek istiyorum. Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında kilit noktada bulunan Kıbrıs adası Doğu Akdeniz’de çok önemli bir jeopolitik konuma sahiptir. Kıbrıs Osmanlı Devleti tarafından 1571 yılında Venedikliler’den alınmış ve 307 yıl Osmanlı hakimiyeti altında kalmıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sırasında Kıbrıs’ın yönetimi hükümlerlik hakkı Osmanlı İmparatorluğunda kalmak kaydıyla İngiltere’ye devredilmiştir. I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti ile ayrı saflarda yer almasını fırsat bilen İngiltere 1914’te tek taraflı bir kararla adayı ilhak etmiştir. Türkiye Ada üzerindeki İngiliz egemenliğini Lozan Antlaşması’yla 1923’de tanımıştır.

Kıbrıs’ı Yunanistan ile birleştirme hareketi olan Enosis taleplerinin 1930’lu yıllardan itibaren başladığını görüyoruz. Yunanlılar bağımsızlıklarını elde ettikten sonra hep Türkiye aleyhine topraklarını genişletmişlerdir. Bu süreçte de Megali İdea olarak ifade edilen politikalarını gütmeye çalışmışlardır.

---

* Prof. Dr., Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı, Ankara.

Esasında II. Dünya Savaşı sonrasında itibaren daha çok İtalyan hakimiyetindeki 12 Adanın Yunanistan'a terk edilmesi üzerine, Yunanlılar Kıbrıs Adasını da alabileceklerini düşünerek Kıbrıs konusunu daha çok gündeme taşımışlardır.

Esasında coğrafi, fiziki, kültürel ve folklorik olarak değerler göz önüne alındığında Kıbrıs Adası aslında Anadolu'nun bir parçasıdır. İlk başlarda Türkiye Kıbrıs konusunda pek atak olmamıştır. Kıbrıs sorununu, resmi olarak 1954 yılında Türkiye'nin gündeminde yer almaya başlamıştır. Bu tarihe kadar Türkiye, Kıbrıs Adası'nı ele geçirmek isteyen Yunanistan karşısında, Ada'nın İngiltere'ye ait olduğu gerekçeyle sessiz kalmıştır. Yunanistan'ın Kıbrıs konusunu 1954 yılında BM'nin gündemine getirmiştir. Birleşmiş Milletler'de Kıbrıs konusu 14 Aralık 1954 günü Siyasî Komisyon'da görüşülmeye başlanmıştır. Yunanistan, "self determination" tezini savunmuştur. Komite, konunun şimdilik görüşülmemesini kararlaştırmıştır. Bu karar, 17 Aralık'ta Genel Kurulca da kabul edilmiştir. Burada yapılan oylamada Türkiye konunun dışında olduğunu göstermek için çekimser kalmıştır. Ancak Kıbrıs meselesi bu gelişmelerle uluslararası bir konu haline gelmiştir. Konunun Birleşmiş Milletlerde böyle bir akıbetle uğraması Yunan tarafında düş kırıklığı yaratmıştır. Yunanlıların desteği ile Kıbrıs Rumları bu defa, "Kıbrıs Mücadelesi İçin Millî Teşkilat" anlamına gelen EOKA örgütünü kurmuşlardır. Bu aslında Yunanlıların öteden beri uyguladıkları bir yöntemdir. Örneğin Yunan bağımsızlık sürecini yöneten 1814 yılında kurulan Filiki Eterya olmuştur. EOKA örgütü devlet dairelerine ve tesislerine sabotajlara başlamıştır. Ardından örgüt Ada Türklerine karşı saldırılar başlatmış, 21 Haziran 1955'te Rum tedhişçilerin attıkları bombalarla 14 Türk yaralanmıştır. Bunun üzerine 22 Haziran'da Kıbrıs Türklerinin lideri Dr. Fazıl Küçük, Türk Hükümetine bir telgraf göndererek, Kıbrıs Türklerinin güvenliğini Türk Hükümetinin korumasına bıraktıklarını bildirmiştir.

İngiltere, olayların bunalıma doğru gitmesi üzerine sorunun ilgili üç devlet arasında çözümlenmesini sağlamak üzere Londra'da bir

konferans toplamaya karar vermiştir. Bu kararlar Türkiye sorununun içerisine İngiltere tarafından resmen sokulmuştur. 29 Ağustos 1955'te bu üç devlet arasında Doğu Akdeniz ve Kıbrıs Hakkında Üçlü Konferans toplanmış ve 7 Eylül 1955'te sona ermiştir. Konferansta İngiltere, adaya özerklik verilmesini önermiş, Türkiye statükonun devamını, değişiklik olacaksa adanın kendisine verilmesini istemiştir. Yunanistan self-determination yoluyla adanın kendisine katılmasında ısrar etmiştir. Bu arada, Kıbrıs sorununu uluslararası bir konu haline getirmek ve İngiliz kamuoyunu etkilemek için Rumlar, Türk köylerine saldırıya ve Türkleri öldürmeye başlamışlardır. Bu yolla Ada'daki Türk toplumunu yıldırarak Kıbrıs'tan ayrılmalarını sağlamak istemişlerdir. Kıbrıs'ta 1956 yılı başlarından itibaren Yunanistan'ın yardım ve kışkırtmasıyla terör hareketleri şiddetlenmiştir.

19 Aralık 1956'da İngiltere, Kıbrıs uyuşmazlığının çözüm yolları arasına Türkiye'nin tezi olan Ada'nın taksimi konusunun da katılması gerektiğini kabul etmiştir. İngiltere böylece Ada'da, iki ayrı toplumun varlığını kabul ederek, self-determination hakkının her iki toplum için ayrı ayrı tanınmasını yani Ada'nın taksiminin de çözüm yolu olarak ele alınabileceğini göstermiştir. Kıbrıs konusunu, Yunanistan 1958 yılı sonlarında yeniden Birleşmiş Milletlere götürmüştür. Genel Kurul, anlaşmazlığın taraflar arasında çözümlenmesine karar vermiştir. NATO'nun da baskısı ve aracılığı ile Türkiye ve Yunanistan ikili görüşmelere başlamıştır. Nitekim 5 Şubat 1959'da Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Adnan Menderes ile Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis Zürih'te bir araya gelerek görüşmelere başlamışlardır. Toplantı sonunda, 11 Şubat 1959'da iki devlet Kıbrıs'ta bağımsız bir Cumhuriyet yönetiminin kurulmasını kabul ettiklerini Zürih Antlaşması ile açıklamışlardır.

19 Şubat 1959'da Londra'da, Zürih Antlaşması esas alınarak Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsilcileri tarafından da birden çok antlaşmadan oluşan Londra Antlaşması imza edilmiştir. Bu antlaşmalar, bağımsız Kıbrıs ile Türkiye,

Yunanistan ve İngiltere arasında organik ilişkiler ve bağlar kurmuştur. Bu antlaşmalardan biri Garanti Antlaşmasıdır. Bu Antlaşmaya göre, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasa düzenini bütün ayrıntıları ile korumayı taahhüt etmektedir. Kurulacak olan anayasa düzeni bozulacak olursa, bu düzeni tekrar yerleştirmek için gerekli tedbirler konusunda, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan birbirlerine danışacaklar, alınacak tedbirler konusunda anlaşma olmaz da anayasa düzeni bozulmuş olarak devam ederse, üç devletten her biri, anayasal düzeni yerleştirmek için tek başına müdahaleye sahip olacaktır. Bu esaslar çerçevesinde hazırlanan Kıbrıs Anayasası 16 Ağustos 1960'ta yürürlüğe girerek Kıbrıs Cumhuriyeti resmen kurulmuştur. Ancak Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran antlaşmalar kısa bir süre sonra Rumlar tarafından çiğnenmeye başlamıştır. Bu süreçte Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios 1960-1963 döneminde Londra ve Zürih Anlaşmalarının isabetsiz ve kendi iradesinin dışında imzalandığını tekrarlayıp durmuştur.

Bu dönemde Anayasanın Türklere hak tanıyan maddelerini tanımak, uygulamak istemeyen Rumlar, bütün gücünü Anayasanın özellikle Türklere ilgili olan 13. Maddesinin değiştirilmesi yönünde yoğunlaştırmışlardır. Bu dönemde EOKA'nın bütün ileri gelenleri kilit noktalarda görevlere getirilmişlerdir. Bu arada üç kişilik bir grubu gizli bir eylem planı hazırlamakla görevlendirmişlerdir. Bu grubun çalışması sonucunda ana hedefi Enosis olan -Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi- Akritas Planı hazırlanmıştır. Bu plana uygun olarak Makarios, taraflara verdiği bir muhtırayla Anayasa'nın değiştirilmesini önermiştir. Türkiye bu öneriyi tereddütsüz reddetmiştir. Bunun üzerine 21 Aralık 1963 gecesi, Rum polisler tarafından bir Türk kadının öldürülmesi, kanlı çarpışmaları başlatmıştır. Rumlar, Ada'nın her yerinde genel bir saldırıya geçerek pek çok Türk'ü katletmişlerdir. İşte bu süreçte 23 Aralık günü insan hafızasının bile kabul edemeyeceği vahşetler yaşanmıştır. Bu vahşetlerden biri Kumsal semtinde gerçekleşmiştir. Lefkoşa'nın İrfan Bey Sokak 2 numarada oturmakta olan Kıbrıs Türk Alay Komutanlığı doktoru Tabip Binbaşı Nihat İhan'ın eşi Mürüvvet İlhan, çocukları 6 yaşındaki Murat, 5 yaşındaki Kutsi ve henüz

10 aylık olan Hakan saklandıkları banyo küvetinde Rumlar tarafından hunharca katledilerek şehit edilmişlerdir.

İşte bu olayın anısına düzenlenmiş “Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi ve Kumsal Baskını Paneli”nde 3 oturum yapılacaktır. Bu oturumlarda Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesi ele alınacaktır. Panelle katılarak tebliğ sunacak bilim insanlarına, araştırmacılara ve aile mensuplarına şimdiden teşekkür eder, Panelin başarılı ve verimli geçmesini dilerim. Bu arada şunu da ifade etmek isterim: Bütün bu gelişmeler Türkiye'nin anayasal ve hukuki hakkını kullanarak 1974 yılında gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekatı ile Yunanlıların bütün planları boşa çıkarılmış ve gerçekten bir barış ve huzur ortamı sağlanmıştır.

Bu vesile ile tüm şehitlerimizi rahmetle anar yakınlarına baş sağlığı silerken, tüm gazilerimize de saygı ve şükranlarımı sunar hepinizi saygıyla selamlarım.

MEHMET GÜDER*

Sayın Büyükelçim, sayın Tümen Komutanım, sayın Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı, sayın Rektörüm, kıymetli gazilerimiz Tabip Binbaşı Nihat İlhan'ın pek kıymetli ailesi, değerli mütefekkir ve hocalarımız, kıymetli konuklarımız ve sevgili öğrenciler sizleri Elazığ Belediye Başkanımız sayın Şahin Şerifoğulları adına saygı, sevgi ve muhabbetle selamlar iki gün sürecek bu anlamlı panelin hayırlara vesile olmasını temenni eder, emeği geçenlere ve özellikle ev sahipliği için Doğu Akdeniz Üniversitemizin sayın Rektörüne teşekkür ederim.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Mehmetçiğin ve mücahitlerin canları pahasına omuz omuza verdikleri destansı direnişin eseridir. Kıbrıs davası, Türkiye'nin vazgeçilmez davasıdır. Anavatan ve garantör ülke olarak geçmişte olduğu gibi Kıbrıs'ın ve Kıbrıs Türklerinin yanında yer almaya devam edeceğiz. Bu uğurda hep birlikte ağır bedeller ödedik ancak Kıbrıs, asla ama asla yalnız kalmadı ve kalmayacaktır.

Bugün, yıllar önce Kıbrıs Türklerine yönelik gerçekleştirilen zulüm kampanyasının parçası olan bir trajediyi anmak için bir arada bulunmaktayız. 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk devlet başkanı Makarios, 1961 yılında mevcut anayasa ile Kıbrıs'ın yönetilemeyeceğini iddia ederek, Kasım 1963'de anayasada 13 maddelik bir değişiklik yapılmasını teklif etmiş. Akabinde Kıbrıs Türk Cemaatinin bu değişiklikleri kabul etmesi için de Kıbrıslı Rum fanatikler tarafından Akritas Planı çerçevesinde Kıbrıs Türklerine yönelik 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren etnik temizlik başlatılmıştır.

---

* Elazığ Belediye Başkan Vekili, Elazığ.

21 Aralık 1963 tarihinde Rum çetelerinin imha planının bir parçası olarak sahneye koyduğu saldırılar sonucunda birçok Kıbrıslı Türk katledilmiştir. Tarihte Kanlı Noel olarak adlandırılan bu soykırım sırasında Lefkoşa'nın Kumsal bölgesinde Kıbrıs Türk Alayında görevli hemşerimiz Tabip Binbaşı Nihat İlhan'ın evi basılarak, 3 çocuğu ve hanımı hunharca katledilmiştir. Olaylar sırasında toplamda 103 köy saldırıya uğramış, yakılıp yıkılmıştır.

1963 tarihinde başlayarak 1964 yılına kadarki Rum saldırılarında toplam 364 Kıbrıslı Türk hayatını kaybetmiştir. Rumlar tarafından vahşice katledilen hemşerimiz Emekli Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan'ın çocukları Murat, Hakan ve Kutsi ile eşi Münevver hanımı rahmetle anıyorum. Bu vahim olayların akabinde bölgede barışı ve huzuru tesis etmek için milletimizi birbirine kenetleyen ve üstün bir zafer olarak tarihe geçen Kıbrıs Barış Harekatı gerçekleştirilmiştir.

Gelecek için, tüm dünya için en içten barış temennisiyle, şehitlerimizi rahmetle anıyor, Elazıglı gazilerimize ve onların şahsında bütün gazilerimize şükranlarımızı sunuyorum. Bizler Elazığ ve Türkiye olarak her zaman Kıbrıs Türkünün yanında olduk ve bundan sonra da olmaya devam edeceğiz.

ALİ MURAT BAŞÇERİ*

Çok değerli katılımcılar, sevgili öğrenciler, hanımefendiler, beyefendiler, basının değerli mensupları hepinizi saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı ile Doğu Akdeniz Üniversitesi Atatürk Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin iş birliğinde 21-25 Aralık Milli Mücadele ve Şehitler Haftası kapsamında gerçekleştirilen bu etkinliğe beni de davet ettikleri için başta Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı'na ve Doğu Akdeniz Üniversitesi'ne çok teşekkür ederim. Bu etkinliğin gerçekleştirilmesi için kilometrelerce uzaktan, Elazığ'dan buraya gelen Elazığ Belediyesi, İzzetpaşa Vakfı ve Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı üyelerine, temsilcilerine de ayrıca teşekkür ediyorum. Merhum İlhan'ın çok kıymetli çocuklarına da bu etkinliğe destek vererek burada buldukları için ayrıca teşekkür ediyorum. Kıbrıs Türk Edebiyatını son sayısının ana teması yapan Bizim Külliye Dergisi'ne de tebriklerimi sunuyorum. Aramızda görebildiğim, tanıdığım kıymetli yüzler var bugün panelde onları dinleyeceksiniz. Vural Bey, Yılmaz bey buradalar. Bizimle birlikte o günleri sizlere anlatacaklar. Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesini 21-25 Aralık 1963'te yaşanan olayların ortaya çıkardığı durumu sizlerle paylaşacaklar. Ama her bir Kıbrıs Türkünün burada Adada sadece Türk olmak nedeniyle katledilmiş çok sayıda yakını var. Ayrıca 1974 Ağustosunda Muratağa, Sandallar ve Atlılar'da yakınlarını kaybetmiş, katledilmiş yakınlarını toprağa vermiş dostlarımız da bizlerle birlikte görüyorum. Sizlere de hoş geldiniz diyorum. Çok teşekkürler.

Benden önceki konuşmacılar sıklıkla tekrarladı 1963 Aralık ayında yaşananlar tarihe Kanlı Noel olarak geçti dediler. Bu sene 56.

---

* T.C. Lefkoşa Büyükelçisi, KKTC.

yılındayız. 1963 Aralık ayında yaşananlar bu Adada yaşayan Türk halkı için esasında bir dönüm noktası oldu. İsmail Tansu'nun o güzel kitabında anlattığı gibi: "Herkes biliyordu, Hiç kimse esasında uyumuyordu" ama 1963'te EOKA tedhiş örgütünün faaliyetleri su yüzüne çıkıyordu. 1963 olayları Kıbrıs Türkü açısından Rum-Yunan zulmüne boyun eğilmeyeceğini gösteren mücadelenin de başlangıcı oluyordu.

1960 Ortaklık Cumhuriyeti'nde Rumlar Türkleri bir azınlık olarak gördüler. Hiçbir zaman eşit bir ortak olarak görmediler. Hatta azınlık olarak gördüklerini açıkça ortaya koyup madem bunu kabul etmiyorsunuz o zaman silahla halledelim ve sizi ortadan kaldıralım mantığıyla Akritas Planı'nı yürürlüğe koydular. Rum tarafının niyeti açıktı Makarios bunu açıklamış ve çok net söylemişti. 1960'ta Ada'ya Londra'dan dönüşünde bu anlaşmanın, mürekkebi dahi kurumadan Enosis için bir sıçrama tahtası olacağını ifade etmişti. Türk halkına düşen ise bu anlayışa karşı birlik ve beraberliğini bozmadan Türkiye'nin de desteğiyle dayanmak ve direnmektir. Kolay olmadı uzun bir süreç oldu. Bu süreçte sadece Türk oldukları için katledilen şehitlerimiz var. Hepsini rahmet ve minnetle anıyorum. Ama 1963 Aralık ayında başlayan ve 1974 Temmuzunda Mutlu Barış Harekatı'yla sonlandırılan o mücadele, bu adada Kıbrıs Türkünün ilelebet özgür ve bağımsız olarak yaşayacağını teminatı oldu. Biz Türk Milleti olarak güzel hasletlere sahip bir milletiz. İntikam duygusuyla yaşamıyoruz ama tarih bilincinin de olması gerekiyor. İnsanlarımızın, gençlerimizin, gelecek nesillerimizin Tarih bilinciyle donanması gerekiyor. Bu intikam duygusu yaşamamakla ne kadar gurur duysak az ama Tarih bilinci ile de gençlerimizi donatmamız gerekiyor.

Sözlerime son verirken bu Kanlı Noel tanımlamasına bir başka boyut getirmek istiyorum. Eskiler Osmanlı Devleti'nde uzun kış mevsiminin en uzun gecelerine şeb-i yelda diyorlar. Bu söz aralık sonu ve ocak ayı başında yaşanan uzun geceleri anlatıyor. Klasik şiirimizin ölümsüz beyitlerinden birisi de Sabit'ten. Şöyle diyor Sabit beyitinde: "*Şeb-i yeldayı müneccimle muvakkit ne bilir, Müptela-i gama sor kim geceler*

kaç saat” .Yani bugünün Türkçesiyle söylersek: “Şeb-i yeldayı ne müneccimler ne dahi muvakkitler tanımlayıp anlatabilir. Gecelerin kaç saat olduğunu var git gam tutkunu olanlardan sor”.

Aralık sonu Ocak başı Orta Asya Türk mitolojisinde de uzun gecelerin gündüzlere yenildiği vakit olarak bilinir ve mitolojide ona inanır Türkler. Geceler ve gündüzler sürekli savaşır. Ama sonunda gündüz kazanır. Ve bu da Türk mitolojisinde yeni yıl olarak kutlanır. Evet, Kıbrıs Türkü de uzun gecelerden geçmiştir 1963 Aralığında... Ve o uzun gecelerden güzel günlere ulaşmıştır. Bu güzel günlerin kıymetini bilen Kıbrıs Türk halkının bundan sonra da günlerini aydınlık ve huzur içinde geçireceğine eminim. Bu vesileyle bu topraklar için varlığını, canlarını çekinmeden feda eden şehitlerimizi ve gazilerimizi bir kez daha saygıyla ve rahmetle anıyorum. Hayatta olan gazilerimize de sağlıklı ve uzun bir ömür diliyorum. Teşekkür ederim.

PANEL KONUŞMALARI

TARİHSEL SÜREÇTE KIBRIS'TA TÜRLERE YAPILAN KATLIAMLAR

Turgay Bülent GÖKTÜRK*

Tarihçi Justin McCarty; 1821-1920 yılları arasında, 5 milyon Türk'ün öldürüldüğünü tespit etmiştir. Maalesef Kıbrıs Türk halkı da Rumların insanlık suçlarına, sistemli bir soykırıma ve zorunlu göçlere maruz kalarak, dünya insanlık tarihinin bu kanlı katliamlarından nasibini almıştır. Kıbrıs Türk halkı daha 1800'lü yılların başından itibaren Rum-Yunan ikilisinin Enosis mücadelesinin başlıca hedefi olmuştur. Kıbrıs'ta Türk varlığına son vermedikçe Enosis hedefine ulaşamayacaklarının bilincinde olan Rumlar, daha Osmanlı Devleti döneminden başlayarak her fırsatta Türklere saldırmışlar, katliam yapmışlardır.

Rum-Yunan ikilisi süreç içinde Türklere olan saldırılarını hazırladıkları planlar çerçevesinde sistematik olarak gerçekleştirmişlerdir. Bu amaçla 1804 yılında Türklerin ilk katledilmelerinden 1974 Barış Harekatı'na kadar, yüz yetmiş yılı aşkın bir süre Kıbrıs Türk halkına uygulanan katliam eylemlerinde masum ve savunmasız insanlar yollardan toplanarak öldürülmüş, yaşlı, kadın-erkek, çocuk-bebek demeden kurşuna dizilmiş, toplu mezarlara gömülmüş, ekonomik, kültürel bütün soykırım türlerine tabi tutulmuşlardır.

4 Haziran 1878 yılında İngiltere ile imzalanan "Savunma Anlaşması" gereğince Kıbrıs adasının yönetiminin Osmanlı Devleti tarafın-

---

* Dr. Öğretim Üyesi, DAÜ ATAUM Başkanı, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC.

dan İngiltere'ye devredilmesinden sonra Rumlar, Ortodoks Kilisesi'nin öncülüğünde, Yunanistan'ın yönlendirmesiyle Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı (Enosis) mücadelesini açıkça başlatmışlardır.

Ada'nın ilk İngiliz Yüksek Komiseri'ni karşılayan Rum Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu'nun: "Biz bu yönetim değişikliğini hoş karşılarız, çünkü İngiltere'nin, daha önce Yunan Adaları'nı verdiği gibi Kıbrıs'ı da Yunanistan'a bırakacağından eminiz" şeklindeki hitabı bunu açıkça ortaya koymaktadır.

1912 yılında Trablusgarp Savaşı'nın yaralarını saramadan Balkan ülkelerinin saldırısına uğrayan Osmanlı Devleti'nin bu zor durumunu fırsat bilen Kıbrıs Rumları, Mayıs 1912'de yeni tahriklere başvurular. Bir yandan Osmanlı ordularının gerilemesini sevinç gösterileri ile kutlayıp Türkleri rencide ederken, bir yandan da Enosis eylemlerini yoğunlaştırdılar. Mayıs ayının sonlarına doğru bir Cuma günü "*Enosis ve Yaşamın Yunanistan*" sloganları atarak Hamit Mandraları'nda oturan Türklere saldırdılar. 5 kişinin öldürüldüğü, 100'den fazla kişinin de yaralandığı 1912 olaylarının Kıbrıs tarihinde ayrı bir önemi vardır. Bu gelişmeleri izleyen günlerde, 3 Temmuz 1912 tarihinde, Rumlardan oluşan 5000-6000 kişilik bir grup, Rum Ortodoks Kilisesi'nin de desteğiyle Enosis'i gerçekleştirmek için harekete geçerek, Türklere karşı, Kıbrıs'ın otuz beş yerinde olaylar çıkardılar. Bu saldırılarda, Türklere ait iş yerlerini, camileri ve evleri yakıp yıktılar, birçok Türk'ü katlettiler, 100'ün üzerinde Türk'ü de ağır şekilde yaraladılar.

Rumların Enosis istekleri, 1931 yılında fiili ve silahlı bir ayaklanmaya dönüştü. Yunan Konsolosu'nun kışkırtmalarıyla "*Milli kurtuluşumuz Yunanistan'la birleşmektir*" diyen Papaz Nikodimos'un peşine takılan Rumlar, "ilhak" sloganları atarak hükümet binalarını ve Vali Konağını yakmalarının yanı sıra yanında 7 kişiyi öldürdüler ve 67 kişiyi de yaraladılar.

Türk halkını yok edip, Adayı Yunanistan'a bağlamak için kurulmuş bir terör örgütü olan EOKA için Kıbrıs'ta başlayan yeni açılım döneminin organizatörü, Başpiskopos Makarios III idi. Makarios,

1950'de göreve gelir gelmez amaçlarına uygun hareket edecek bir Rum Gençlik Teşkilatı oluşturma çabasına girdi. Bu maksatla Yunanistan'da bir yeraltı örgütü kuran eski Yunan subayı Georgios Grivas'ı aynı özelliklere sahip bir Rum Gençlik Örgütü (PEON) kurması için Kıbrıs'a davet etti. Grivas'ın, 1951'de Başpiskopos'un direktifleri doğrultusunda kurduğu PEON, iki yıl faaliyette bulundu. Haziran 1953'de İngiliz Yönetimi tarafından kapatıldı. Kapatılmasının ardından faaliyetlerini bir yeraltı örgütü olarak sürdüren PEON, daha sonra 1955 yılında kurulan EOKA Terör Örgütü'nün de çekirdeğini oluşturdu .

Enosis örgütlenmesini tamamlayan Rum-Yunan ikilisi Enosis stratejisini uygulamaya koymuş ve bizzat Yunan Dışişleri Bakanı Stefanoplus'un direktifiyle EOKA; 1 Nisan 1955'de ilk bombalarını patlatarak resmen eyleme başlamıştır. Eylem yaptığı dönemde yüzlerce Türkü katleden EOKA militanları, 30 Türk köyünü yakıp yıkarak burada yaşayan Türklerin göç etmesine neden olmuşlardır. EOKA'nın, stratejilerine uygun olarak Vasilya, Litrangomi, İnönü ve Aytotro köylerine yapılan planlı saldırılar sonunda çok sayıda Kıbrıslı Türk katledilmiştir.

Türklerle Rumların yaşadığı karma köylerden biri olan Vasilya köyünden diğer bir köye gelin götürülen Türk gençleri 14 Mart 1956 tarihinde kilise çanlarının çalmaya başlamasıyla birlikte Rumların saldırısına uğramıştır. Kıbrıslı Türklerle, çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek gözetilmeden saldırılmış, katliam yapılmıştır.

Mustafa Ahmet Beyaz ve eşi, 9 Kasım 1957 tarihinde köylerine giderken yolda öldürülmüştür. Mevleviler'e ait Kırklar Tekkesi Şeyhi 6 Temmuz 1958 günü Rum teröristlerce öldürülmüştür. İnönü (Sinde) köy otobüsü, EOKA teröristlerinin 1958 yılında kurdukları pusuda otomatik silahlarla taranmış ve yedi Türk katledilmiştir.

EOKA'nın fiilen faaliyete geçtiği 1 Nisan 1955-1958 tarihleri arasında yüzlerce Türk öldürülmüş, 28 köyden 1334 Türk, göç etmek zorunda kalmıştır. 1960 yılında İngiliz Yönetiminin yerine, Türkiye,

İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Makarios, Türk ve Rum toplumlarının siyasal eşitliğine ve ortak egemenlik haklarına dayalı Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yaratan anlaşmalara imza attıktan sonra, imzaların mürekkebi kuru madan, “*Cumhuriyet, bizim için Enosis'e sığrama tahtasıdır*” diyordu. Henüz Cumhuriyet'in ilanının üzerinden bir aydan az bir zaman geçmeden bu kez de *New York Herald Tribune* gazetesine yaptığı açıklamada “*İlhak davası ölmemiştir. İlhakın unutulmuş olduğunu söyleyemem*” ifadeleriyle Anayasa'da Türklere verilen hakların kaldırılmasını istemiştir.

Türkleri imha ederek Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etme girişimi 1963 yılında Akritas Planı ile uygulamaya konmuştur. Akritas Planı'na göre Kıbrıs Türk halkı ani bir saldırı ile tamamıyla yok edilecek ve Ada Yunanistan'a bağlanacaktı. 21 Aralık 1963'te bu plan yürürlüğe konularak Türklere karşı silahlı saldırı başlatılmıştı. Akritas Planı'na göre oluşturulan Rum kuvvetleri 21 Aralık Cumartesi gecesi 02.00'de, Lefkoşa'da evlerine dönmekte olan iki arabadaki Türklerin kimliklerini kontrol etmek istediler. Kendilerinin polis olduğunu söyleyen sivil kıyafetli ve silahlı Rumlar, arabadakilerin inmelerini zor kullanarak emrettiler. Kadınlarının erkekler tarafından elle aranmasına izin vermek istemeyen Türkler ile Rumlar arasında tartışma çıktı. Bu sırada bir Türk kadını, kendini polis olarak tanıtan Rumlardan birinin polis değil, Olimpiakos Futbol Kulübü'nden Yanni adlı bir Rum olduğunu bağırarak duyurdu. Bunun üzerine paniğe kapılan Rumlar, ateş etmeye başladı. Açılan ateş sırasında durdurulan araçta bulunan iki kişi can verdi, dört kişi de yaralandı. Bu olaydan bir saat sonra başıbozuk Rum askerleri Türk kamu binalarına ateş açtı. Daha sonraki günlerde de özellikle Lefkoşa'nın Türk mahallelerindeki Türk evlerine karşı Rum taarruzları başladı ve Kıbrıs tarihinde “*Kanlı Noel*” olarak anılan olaylar tüm Kıbrıs'a yayıldı.

Bu planın uygulamaya konmasıyla Türkler 103 köyden göç ederek Ada'nın % 3'lük bölümüne sığınmışlar, on bir yıl ağır bir kuşatma ve ambargo altında yaşamışlardır. Türklerin terk ettiği köyler ve evler yakılıp yıkılmış, 500'ü aşkın Türk katledilmiştir. Bu dönemde Türkler

yollardan toplanarak, köyler basılarak, kadın, erkek, genç, yaşlı, çocuk, bebek ayırımı yapılmadan kurşuna dizilmişler, toplu mezarlara canlı canlı gömülmüşler, hastanelerdeki Türk hastalar kanları çekilerek öldürülmüşlerdir.

Rum katliamlarını yaşayan ve anılarını kitaplaştıran Harry Scott Gibbons, Ayvasıl (Ayios Vasilios) Köyü katliamı hakkındaki gözlemlerini şöyle ifade etmektedir: *“Silah sesleri duyuldu; tüfek dipçikleri ile kilitli kapıları kırdılar; insanlar sokaklara sürüklendi; 70 yaşında bir Türk, kırılan ön kapısının sesiyle uyandı. Sendeleyerek yatak odasından çıktığında, bir sürü silahlı gençle karşılaştı. “Çocuğun var mı?” diye sordular. Şaşkın bir biçimde “Evet” dedi. “Dışarı gönder” diye emrettiler. 19 ve 17 yaşlarındaki iki oğlu ve 10 yaşındaki kız torunu aceleyle giyinip, silahlı adamların peşinden dışarı çıktılar. Çiftlik duvarının dibine dizildikten sonra, silahlı adamlar tarafından makineli tüfek ateşiyle öldürüldüler. Başka bir evde, 13 yaşında bir erkek çocuk elleri dizlerinin arkasına bağlanıp yere yıkıldı. Ev talan edildi ve talancılar çocuğu tekmeleyip ırzına geçip, sonra da bir tabancayla başının arkasından vurdular. O gece Ayios Vasilios'ta toplam olarak 12 Türk katledildi. Diğerleri toplandı, itilip kakılarak oradaki Türklerin yanına sığınmak üzere Sillura yoluna çıkarıldı. Gecelikleri, pijamaları ve çıplak ayaklarıyla soğukta ulerlemeye başladılar. Rumlar karanlıkta arkalarından ateş ediyorlardı. Aynı yörede, tek kalmış çiftlik evlerinde dokuz Türk daha öldürüldü.”*

Kanlı Noel saldırılarında önemli kitle katliamlarından biri de 800 kadar Türk'ün yaşadığı Küçük Kaymaklı'da yapılmıştır. Bu katliam sırasında öldürülen çok sayıdaki Türkün arasında eli ayağı tutmayan (engelli) bir Türk genci ile başından vurularak öldürülen 70 yaşındaki bir imam da bulunuyordu. Lefkoşa'da Küçük Kaymaklı ve Çağlayan bölgelerine yapılan katliam saldırıları sırasında binlerce Türk evi boşaltılmıştır. Küçük Kaymaklı köyü tamamen yakılıp yıkılmıştır.

Kanlı Noel soykırımının bir simgesi haline gelen ve dünya kamuoyunda büyük infial yaratan olay, Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı'nda görevli Tbp. Binbaşı Nihat İlhan'ın çocukları ve eşinin barbar Rum saldırılarında öldürülmeleridir. Türklerle yaşayan Ermeni asıllı bir

Rum'un bu bölgede Türk direnişini olmadığını Rumlara haber vermesiyle bir Yunan subayının komutasındaki Rumlar, Kumsal bölgesine gelir ve Binbaşı Nihat İlhan'ın eşi Mürüvet İlhan, çocukları Murat, Kutsi ve Hakan'ı canlarını kurtarmak için saklandıkları küvetin içinde katlederler.

Rum barbarlığının, vahşetinin ve işledikleri insanlık suçlarının çarpıcı örneklerinden biri de Rum bölgesinde bulunan devlet hastanesinde tedavi gören hastaların kanlarının alınması ve yaralanarak hastanelere kaldırılan Türklere kan yerine su verilmesi suretiyle öldürülmeleridir. Bu arada hastanede çalışan bir hastabakıcı ve tedavi gören genç bir Türk öğretmen de hastaneye gelen silahlı Rumlar tarafından, Türk Başhemşiresinin odasında vurularak öldürülmüştür.

Lefkoşa'nın Ayios Sozomenos köyündeki olaylar hakkında, Time muhabiri Robert Ball gözlemlerini şöyle dile getirmektedir: *“En şiddetli çarpışma, Rumların zeytin ağaçlarının örtüsünden yararlanarak taarruz ettikleri köyün batı kıyısında olmaktadır. Dokuz Türk'ün sığındığı kerpiç evin bir penceresi bir roketatar mermisiyle uçurulmuş, ikinci katı da kurşun delikleriyle tam anlamıyla kevgire dönmüştü. Umutsuzluk içinde dere yatağına doğru, kaçmaya çalışan bir Türk çoban, kapıdan birkaç adım ötede vuruldu. Bir diğeri ise eline geçirdiği bir yabayla Yunan mevzilerine tek başına, nafîle bir taarruza kalktı, hemen öldürüldü.”*

Akritas Planı ile Rum-Yunan ikilisinin Kıbrıs'ta başlattığı soykırım harekâtı, soykırım tanımları bağlamında bütün türleri içeren bir niteliktedir. Kıbrıs Türk halkı, 21 Aralık 1963-20 Temmuz 1974 tarihleri arasında geçen on bir yıl içerisinde bir varoluş ve direniş mücadelesi vermiştir. Bu dönemde Ada'daki Türk nüfusun yarısı göçmen olarak sınıflandırılmıştı. Silah zoruyla göç ettikleri köylerine ve terk ettikleri evlerine dönmeleri imkânsız olan on binlerce Türk, on bir yıl boyunca insanlık dışı koşullarda ve Rum ablukasını ile ambargosu altında göçmen kamplarında, çadır kentlerde yaşamıştır.

Rum saldırıları sonucunda boşaltılan 103 köyün ve terk edilen binlerce evin büyük bir çoğunluğu bombalanmış veya kundaklanma

sonucunda tamamıyla veya kısmen tahrip edilmiş ve içinde yaşanamayacak bir duruma getirilmiştir.

Türk memurların tamamı işlerinden atılmış ve Rumların yanında çalışanlar kovulmuş, tarımla uğraşanlar topraklarından koparılmıştı. Türkiye, Kızılay vasıtasıyla bu on bir yıl boyunca her aileye belirli miktarda un, pirinç, kuru fasulye, şeker, yağ gibi temel gıda maddeleri ve diğer maddeleri yardım olarak gönderdi. Türkiye'nin gönderdiği yardımları BM görevlileri, Rumların denetiminde Türk bölgelerine ulaştırdı. Rumlar Türkiye'den gelen yardımları silah arama bahanesi ile kasaları kırarak açıyor, gıda malzemelerini yerlere boşaltıyor ve bundan sonra kamyonlara yüklenmesine izin veriyorlardı. Bu arada gelen yardımların yarısı tahrip oluyor ya da çalınıyordu.

Türk bölgelerinden çıkıp başka yerleşim yerlerine seyahat eden Türkler yollara kurulmuş barikatlarda ve yerleşim yerlerine giriş çıkış noktalarında saatlerce bekletilerek, insanlık dışı aşağılayıcı aramalara tabi tutuluyorlardı. Bu aramalarda Türklerin üzerlerindeki paralar ve değerli eşyaları alınıyor, yüzlercesi çıktıkları bölgelere bir daha geri dönemiyor ya da gidecekleri yerlere hiç varamıyorlardı. Rum polisinin hazırladığı uydurma "arananlar" listesinde isimleri olduğu gerekçesiyle çok sayıda Türk yollardan alınarak sorgusuz sualsiz tutuklanıyor ve infaza maruz kalıyordu. Bu şekilde 700'ü aşkın Türk yollardan alınarak öldürülmüş ve kayıplar listesindeki yerlerini almıştır.

SONUÇ

Bilinsin ki o günler tüm insanlık için; küvetlerin içine doldurarak katlettikleri bebeklerle, tecavüz ettikleri savunmasız kadınlarla, mağaralara sürdükleri biçare yaşlılarla, onlarca toplu mezara doldurdıkları sivillere yaptıkları katliamlarla, bugün halen kanıtları olan; belge, fotoğraflar ve filmlerde acı ile anılmaktadır.

Bizim burada anlattıklarımız, kesinlikle düşmanlık yaratmak amacı gütmemektedir. Bulduğumuz coğrafya zorunlu da olsa, Rumlarla komşu olarak yaşamayı gerektirmektedir. Ancak bu zorunluluk, geçmişte bize yapılanları unutmamıza bir gerekçe olamaz. Aynı

şekilde bu zorunluluk, Rum yönetiminin bugün bile topraklarımız üzerinde besledikleri emelleri görmememiz için bir neden olamaz. Geçmişte yapılanları bileceğiz ki bugün ki özgürlüğün kıymetini daha iyi anlayalım ve daha güçlü sahip çıkalım. Bunun için geçmişte yaşananları özellikle gençlerimize her fırsatta anlatmalıyız.

Unutmayalım ki “*Tarihlerini bilmeyenlerin coğrafyalarını başkaları çizer.*” Milli Mücadele şehitlerimizin aziz hatırası önünde bir kez daha saygıyla eğiliyor, ruhları şad olsun diyorum. Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

(E) TABİP TUĞGENERAL NİHAT İLHAN (1924-2016)

Ayşe Şebnem İLHAN*

Merhum Emekli Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan, Hacı Nuri Efendi ile Necibe Hanım'ın altı çocuğunun dördüncüsü olarak 1924 yılı Temmuz ayında Elazığ Harput'ta doğdu. İlkokulu Elazığ Atatürk İlkokulu'nda, ortaokul ve liseyi Elazığ Lisesi'nde okudu.

1944 yılında liseyi bitirip İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Askeri Tıp Öğrencisi olarak başladı. 1951 yılı Haziran ayında Tıp Fakültesi'ni zamanında ve derece ile bitirdi. 1951-1952 yılları arasında eski adıyla Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde (GATA) Tabip Stajyer Teğmen olarak staj yaptı. 1952 yılı Haziran ayında Tabip Üsteğmenliğe terfi etti ve kıta hizmeti için Zonguldak 29. Bağımsız Ağır Uçaksavar Topçu Taburu'na atandı. 3 yıllık kıta hizmetinin bitiminde 1955 yılı Ekim ayında Ankara GATA Hariciye Kliniği'nde asistan doktor olarak çalışmaya başladı.

1956 yılında Mürüvvet Hanım ile evlendi. 1957 yılında İhsan Murat ve 1959 yılında Kutsi isimli iki oğlu dünyaya geldi. 1958 yılında Genel Cerrahi Uzmanı oldu, Yüzbaşılığa terfi etti ve aynı klinikte başasistan olarak göreve başladı. Başasistanlığının bitiminde 1960 yılı Temmuz ayında ABD Washington D.C.'ye gönderildi. Washington'da Walter Reed Army Medical Center, Ortopedi ve Travmatoloji Kliniği'nde 2 yıl süreyle çalıştı. 1961 yılında Binbaşılığa terfi etti. 1962 yılı Ağustos ayında yurda döndü. Aynı yıl Eylül ayında Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne Genel Cerrah ve Ortopedist olarak tayin edildi.

---

* (E) Tbp. Tuğgeneral Nihat İlhan'ın Kızı, Dr. Öğretim Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara.

20 Mart 1963'te Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı Baştabipliği ve Cerahlığı'na tayin edildi. Aynı gün özel uçakla Kıbrıs'a giderek göreve başladı. Dr. İlhan, ilk başta Kıbrıs'a eşi ve oğullarını götürmez ancak daha sonra Lefkoşa, Kumsal Sementi İrfan Bey Sokak'ta 2 numaralı evi kiralarak tekrar bir araya gelirler. 1963 Mart ayında 3. oğlu Hakan dünyaya geldi.

1963 yılı Aralık ayı "Kanlı Noel" de Makarios ve EOKA'cı Grivas, huzur ve düzeni bozma gayretine girerler. 18 Aralık 1963 Çarşamba günü Türk Kuvvetleri Alayı teyakkuz durumuna geçer ve aynı gece Tbp. Bnb. Nihat İlhan, Alay'a görevinin başına çağırılır. Müteakip günlerde Alay, Gönyeli'ye intikal ettirilir. Burada bir ilkokul revir haline getirilerek, çevreden gelen yaralıların tedavisine başlanır.

24 Aralık 1963 Salı gecesi ev sahibi Hasan Yusuf Gudum, eşi Feride Gudum, komşuları Morali Ayşe Hanım ve kızı Işıl, Ayşe Hanım'ın kız kardeşi Növbet Hanım, Tbp. Bnb. Nihat İlhan'ın eşi Mürüvvet Hanım ve üç evladı ile birlikte İlhan Ailesinin evinde akşam yemeği yerken Kanlıdere tarafından kurşun sesleri gelmeye başlar. Kumsal Bölgesi İrfan Bey Sokak 2 numaralı evin dış kapı kilidi Rumlar tarafından taranır. Yemek odasının tehlikeli olabileceği konusunda Dr. İlhan eşini daha önce uyarılmış ve böyle bir saldırı olması halinde evin arka ve iç tarafında kalan banyoya koşup küvete saklanmalarını tembihlemiş olduğundan hep birlikte banyoya saklanırlar. Eve giren Rumlar, makineli tüfeklerle her tarafı taramaya başlar; duvar, tavan, kapı her yeri delik deşik ettikten sonra banyoyu da ateş altına alarak onlarca kurşun yağdırır üç minik beden ve onlara kendini siper etmiş annelerinin üzerine...

Aynı gün Binbaşı İlhan bir rüya görür... Kısa bir süre önce diktirdiği beyaz gece elbisesini giymiş olan eşi Mürüvvet Hanım, her iki yanında ellerinden tuttuğu evlatları ile birlikte; Hakan bebek ise annesinin üflemesiyle adeta havada uçarak hep birlikte Beşparmak Dağları üzerinden Elazığ'a doğru göğe yükselmektedirler... Daha sonra Tbp. Bnb. İlhan, bu rüyasını her anlattığında gözyaşları içinde "şehit olacaklarını biliyordum" der...

27 Aralık 1963 Cuma günü Tbp. Bnb. Nihat İlhan, eve düzenli olarak süt ve ekmeğe getiren Çoban Hüseyin'e rastlar. Ev ahalisinin nasıl olduğunu, süt ve ekmeğe götürmeyi ihmal etmemesini rica ederken Çoban Hüseyin ağlayarak "Çocuklar artık ne ekmeğe yiyor ne süt içiyor... Onlar Allah'ına kavuştu" der. Bir şeylerin yolunda olmadığını acıyla hisseden Tbp. Bnb. Nihat İlhan, hemen eve gitmek ister ancak görev beklemez ve şoför acı haberi alan komutanı ile eve gitmeye cesaret edemediği için Alay'a dönerler.

Alay Komutanı Hasan Sağlam'a Çoban Hüseyin ile konuşmasını anlatır ve eve gitmek istediğini söyler. Alay Komutanı: "Asker sözü ver oradan geçeceğiz ancak eve girmeyeceksin" diye şart koşunca Tbp. Bnb. İlhan: "Söz! Uğramayacağım, dönüp bakmayacağım bile" şeklinde cevap verir birlikte yola çıkar evin bulunduğu bölgeden geçerek doğrudan Elçiliğe giderler.

Elçilikte Hakim Süleyman Alan tarafından karşılanır. Günlerdir Alay'da olan Tbp. Bnb. İlhan'ın üstü başı toz içindedir ve sakalları uzamıştır. Elçi Bey ile görüşmeden önce temizlenmek ister. Bir asker hemen malzemeleri getirir ancak intihar etmesinden korkmuş olacak ki "Silahınızı bize vereceksiniz ve banyonun kapısını kilitlemeyeceksiniz" der. Zaten banyonun anahtarı önceden alınmıştır ve bir asker de anahtar deliğinden tıraş olan binbaşığı gözlemektedir. Banyodan çıktığında ise derin bir sessizlik ile ıssızlık vardır elçilikte...

Tbp. Bnb. İlhan Elçi Bey ile ilk karşılaştıklarında "Hayrola?" der. Elçi Bey çok üzgündür. Korkunç haberi alan baba, önce duyduklarına inanamaz ve "Kaçırılmışlar mı?" diye sorar. İşte o an acı gerçeği bir kez daha duyar; "Hayır hayır katledildiler..." Bir anda beklenmedik bir yanıt verir Tbp. Bnb. İlhan "Allahuma şükürler olsun, vatan sağ olsun..."

Bu sırada büyükelçilikte bulunanlar kendisine şaşkınlıkla bakmaktadır; acılı baba Tbp. Bnb. Nihat İlhan, sözlerine şöyle devam eder;

"Efendim ya kaçırılsalardı... Biri 4 biri 6 yaşında iki çocuk... Kim bilir hangi dağda çobanlık yaptıracaktardı ya da hizmetkârlık yapılsalardı... Hanımın namusuyla oynasalardı... Oh ferahladım, vatan sağ olsun..."

Aynı gün 35 yaralı ve şehit ailesini Türkiye'ye götürmek üzere Elçilikten ayrıldıktan sonra yolda Rum Polisler otobüsleri çevirir. Tabutların üzeri Türk bayrağı ile sarılmıştır ve bunu gören Rum Polisi "Bu topraklarda Türk Bayrağı istemeyiz, tabutlardaki bayrakları sökün" der. Binbaşı İlhan, otobüsü kullanan zenci şoföre şöyle seslenir: "Bunlara söyle bu insanlar kendileri tarafından katledilmiş kimselerdir... Bu bayrak kendi örf ve adetlerimize göre örtülmüştür asla çıkartmayız, açmayız." Bu ve benzeri birkaç tacizkar polis çevirmesinden sonra havalimanına ulaşırlar. Henüz uçak kalkmadan pilotlarla konuştukları sırada dönemin Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay arar ve şunları söyler: "Geçmiş olsun evladım, başın sağ olsun. İki tane uçak gönderdim, ikişer tane pilot ve makinistler var, onlar sana yardım edecekler."

Uçak hareket eder. Beşparmak Dağları geçilir Toroslar'ın üzerindeyken Cevdet Sunay Paşa tekrar arar: "Evladım biliyorsun Türkiye'de 6-7 Eylül olayları yaşandı. Birçok Rum ve yabancıların evleri yağmalandı. Şimdi sen Ankara'ya gelersen burada halk ayaklanmış durumda, benzer şeyler yaşanabilir. O yüzden sen cenazelerini memleketine götür, yaralılar buraya gelsin". Bu emir üzerine yaralılar, Ankara'ya yönelerek GATA'da tedavi altına alınırken şehitlerimizin bulunduğu uçak Tbp. Bnb. İlhan'ın memleketi Elazığ'a devam eder.

Tbp. Bnb. Nihat İlhan ve kız kardeşi rahmetli Op. Dr. Muhlise İlhan, defin öncesi hazırlıkları birlikte yaparlar. Tabutları açtıklarında gördükleri son derece dehşet vericidir. Yıllar sonra bile İlhan tarifsiz acısını şöyle anlatır: "Yaraları hala kanıyordu... Kurşunları çıkarırken, muayenelerini de yaptık." Mürüvvet Hanımın sırtından giren çok sayıda mermi göğsünü parçalayarak çıkmış ve Kutsi'ye girerek kalbini parçalamıştır... İhsan Murat ise defalarca yandan vurulmuştur... Sivil bir anne, henüz yaşını doldurmamış bir bebek, 4 ve 6 yaşlarında iki çocuk... Peki Hakan Bebek? Hakan Bebek'te tek bir mermi izine rastlanmaz... Hakan bebek, olasılıkla vahşet sonrası belki kan, belki havasızlık nedeniyle boğularak şehit olmuştur...

Şehit İlhanlar, 29 Aralık 1963 Pazar günü devlet protokolü ve tüm Elazığ halkının katıldığı büyük bir törenle Elazığ İcadiye Şehitliği'ne defnedilirler. Onları yalnız bırakmamak için babaları Tbp. Bnb. Nihat İlhan, tayinini Elazığ Askeri Hastanesi'ne ister ve Şubat 1964'te Elazığ'da göreve başlar. Elazığ, şehitlerini unutmamak için İlhan Ailesi'nin yaşadığı caddeye “Şehit İlhanlar Caddesi” adını verir.

Tbp. Bnb. İlhan, 1966'da Yarbay, 1968'de Albaylığa terfi eder. 1964'ten 1977 yılına kadar Elazığ Askeri Hastanesi'nde 14 yıl süreyle Genel Cerrah ve Ortopedistlik, 9 yıl süreyle de Baştabiplik yapar. Doğayı, ağaçları daima çok seven Tbp. İlhan, mesai arkadaşlarıyla birlikte hastane arazisine çok sayıda çam ağacı diker. Çevreyi ve hastane binasını her zaman titizlikle tertemiz tutar, hastaneye gelen hastaları sevgiyle kucaklayarak dertlerine derman olur. 14 yılda 8.000'den fazla ameliyat yapar. Muayenehanesinde de, doğup büyüdüğü, ekmeğini yediği, havasını soluduğu memleketinin evlatlarına bilgi ve gücü yettiğince sağlık desteği verir; Muş-Varto, Bingöl, Palu, Van ve Diyarbakır-Lice depremlerinde de görev alır.

1970 yılında Elazığ'da İzzetpaşa Sağlık Ocağı doktoru Tülay Hanım ile evlenir. 1971 yılında oğlu Mustafa Necmi doğar. 1977 yılı Ağustos ayında Tabip Tuğgeneralliğe terfi eder ve ailesiyle birlikte Ankara'ya gelir. Ankara 600 Yataklı Mevki Asker Hastanesi'nde 2 yıl Başhekimlik; Kara Kuvvetleri Komutanlığı Sağlık Daire Başkanlığı'nda 3 yıl Daire Başkanlığı yapar. 1978 yılında kızı Ayşe Şebnem dünyaya gelir. 1982 yılı Ağustos ayında emekli olur.

Emekli olduktan sonra 1984-1989 yılları arasında Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda 5 yıl süreyle Genel Müdürlük yaptı. Bu süre içinde Türkiye'de mevcut kreş, çocuk yuvası, yetiştirme yurdu ve huzur evlerini her yıl ziyaret etti. Sürekli ve ansızın Türkiye'nin her yerinde bünyesinde bulunan kuruluşları denetlerdi. 1986-1992 yılları arasında 6 yıl süreyle Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu'nda üye olarak görev yaptı.

Mart 2004'te Nihat Demirhan ve Temmuz 2011'de Defne isimli iki torunu dünyaya geldi. Nihat Paşa, artık "en mutlu, en sevgi dolu dede" olmuştur. 1992 yılından ebediyete intikal ettiği 23 Kasım 2016 Çarşamba Günü'ne kadar tüm zamanını başta üzerlerine titreyip her şeyden sakındığı ailesi olmak üzere etrafındaki herkes ve çok sevdiği doğa ile daima mutlu olmaya ayırdı... Vefatının ardından 25 Kasım 2016'da çok sevdiği memleketi Elazığ'da İcadiye Şehitliği'nde yaklaşık yarım asır önce kendi elleriyle defnettiği eşi ile üç çocuğunun yanında toprağa verildi.

KIBRIS TÜRKÜNÜN VAROLUŞ MÜCADELESİ VE KUMSAL BASKINI PANELİ

Yılmaz BORA*

1955 yılında EOKA tedhiş örgütünün açıkça silahlı faaliyete geçmesi üzerine Kıbrıs Türk halkı kendisini savunmak için çareler aramaya başlar. Karaçete, Volkan, 9 Eylül ismini alan grupların yanı sıra isim almamış savunma grupları oluşturulur. Kıbrıs Türk halkı yalnız ve savunmasız olmadığını anlar. Ancak bu savunma gruplarının tam teşkilatlı olan EOKA ile boy ölçüşemeyeceği dikkate alınır. Liderlerimiz Ankara'ya gidip yardım talebinde bulunur ancak ilk nazarda kabul görmez. Zira o günkü koşullarda Türkiye'nin Yunanistan'la hem komşu ve hem de NATO'da iki müttefik olması dolayısıyla durum tereddütle karşılanır.

Liderlerimiz Adaya döner ve EOKA'nın artık Kıbrıs Türk Halkının varlığı için tehlikeli olduğu gerçeği daha belirgin hale gelir. Liderlerimiz yine Ankara'ya gider ve durumun tehlikeli bir vaziyet aldığı tüm detayları ile anlatılır. Ankara, Kıbrıs Türk halkının haklı ve yerinde gördüğü bu talepleri karşısında gereğini yapar ve 27 Temmuz 1958'de Kıbrıs'a Ali Rıza Vuruşkan başkanlığında askeri bir heyet gönderir. Çok kısa bir süre içerisinde tüm savunma grupları Kıbrıs Türk halkına vaki olacak tecavüzlere karşı savunmak için Türk Mukavemet Teşkilatı adı altında toplanır. Teşkilatın çok kısa bir süre içerisinde kuruluşu gerçekleşir ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanında denge unsuru olur. EOKA 1 Nisan 1955'te faaliyete geçerken TMT 1 Ağustos 1958'de faaliyete geçer. Yani Enosis amaçlı EOKA sahneye çıkmasaydı

---

* Kıbrıs TMT Mücahitler Derneği Genel Başkanı, KKTC.

TMT de gerçekleşmeyecekti. EOKA kendini çok güçlü ve Enosis'i kısa bir süre içinde gerçekleştirebileceğini sandı. TMT'yi tespit edemedi.

16 Ağustos 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edildi. Kıbrıs Türk halkı ve garantörümüz Türkiye, Cumhuriyeti büyük bir coşku ve sadakatle karşılarken Rum Lideri Makarios Cumhuriyeti Enosis'e basamak telaki ettiğini açıkladı. Rumlar Cumhuriyeti Enosis'e daha kolay ulaşacakları umudu ile kabul ettiler. Amaçları Enosis olunca Cumhuriyet döneminde hazırlık yapmaya başladılar. Anayasa'da Türklere 13 Maddede tanınan hakları ortadan kaldırmak için harekete geçtiler. Kabul görmeyince kendilerinin de itiraf ettikleri Kıbrıs Türk halkını imha edecek olan "Akritas Planı"nı hazırladılar ve 21 Aralık 1963'de uygulamaya koydular. Çok kısa bir sürede duruma hakim olacaklarını sandılar. Tüm güçleri ile merkez olduğu için Lefkoşa'ya saldırdılar. Bu saldırılarda Çetinkaya Spor Kulübü, Saray Otel başta olmak üzere Türk kesimini ağır silahlarla kontrol altına almaya çalıştılar. İlk Şehidimiz Çetinkaya Spor Kulübü tabyasında Salahi Şevket oldu. 22 Aralık'ta Türkel Katliamı haberi son derece sarsıcı idi. 24 Aralık akşamı insanlık için dehşet verici Kumsal Baskını'nda banyoda gizlenen bir anne ile üç yavrusunu hunharca katlettiler.

TMT tüm gücü ve halkın desteği ile direnişe geçti. Rum saldırılarının başlaması üzerine bugünkü Golden Tulip Otel'in yerinde "Severis Un Fabrikası" binasında ağır silahlarla Lefkoşa Türk kesimini ateş altında tutan bir Rum birliği yerleştirildi. Bu birlik Lefkoşa ile Ortaköy ve Gönyeli irtibatımızı önlemeye çalışıyordu. Buna bir çare bulmak gerekiyordu. Bunun için iyi yetişmiş cesur kişilere ihtiyaç hasil oldu. TMT'nin iyi yetişmiş üç elemanı, Tuncer, Aziz ve Muhip tespit edildi ve bu ekibe benim de dahil edilmem emri verildi. Gerekli hazırlıkları yaptık ancak 24 Aralık akşamı Rumların Kumsal baskını gerçekleşti. Bize emir, Kumsal Baskını'ndan önce verilmişti. Baskın dolayısıyla yeni bir durum ortaya çıktı. Gidilip gidilmemesi hususunda tereddütler hasil oldu ve gidilmesine karar verildi.

24 Aralık akşam üzeri baskından hemen sonra üç arkadaşım ve yanıma Vural Türkmen'i de alarak bölgeye intikal etmeye başladık.

Soğuktu, aydınlıktı, üşüyorduk. Biz beş kişi, unutmuşuk evde bekleyen çoluk çocuğu ve eşi... Kumsal Bölgesinde Tuna Sokak'ta Efruz Müdürlüğü Site İnşaatının evlerin önünde ilerlerken çakıl ve kum yığınının arkasında üniformalı miğferli bir asker bizlere sağdan sola otomatik bir silahla ateş ederken anında ben de ona mukabelede bulundum ve bize ateş eden askeri etkisiz hale getirdim. Oraya vardığımızda takriben saat 18.30'du. Bu çatışmada TMT'nin üç yiğit ve cesur kahramanı -kardeşlerim- Tuncer, Aziz ve Muhip Şehit oldu. Sol kolumdan ve sağ omzumdan yararlanmış ve kan kaybından kendimden geçmişim. Kendime geldiğim zaman aradan tam iki saat geçmiş ve saat 20.30 olmuştu. Ben bu geçen süreyi fark edemedim. Kendime geldiğim zaman silah sesleri, insanların çığlıklarını duyuyordum. Bir hareketle Vural arkadaşımın da hayatta olduğunu fark ettim. Konuşarak birlikte yavaş yavaş ayağa kalktık.

Bizim vurulma olayımızdan sonra Kumsal'a baskın yapan Rumlar bizim bir keşif kolu olabileceğimizi ve arkadan bir birliğin geleceği ihtimalini dikkate alarak aldıkları esirlerle birlikte süratle bölgeyi terk ettiler ve böylece Kumsal kurtulmuş oldu. Vural'la birlikte Şemsi Apartmanına ulaştık ve oradan da ilk tedavimizin yapıldığı Adiloğlu Kliniği'ne götürüldük. Bu direnişte en büyük sıkıntıyı irtibatı gerçekleştirmekte yaşadık. İşte böyle bir ortamda 25 Aralık'ta Türk jetlerinin Lefkoşa üzerinde alçaktan yaptıkları uçuşlar ve aynı gün Bayrak Radyosu'nun yayına geçerek *Bayrak Bayrak* diye Mücahide seslenişi direnişimize beklenen gücü kattı. Bu suretle haberleşme sağlandı. Türk Kurtuluş Savaşı'ndan şanlı Türk'ün tarihinden ve şanlı Plevne Savunmasından güç ve ilham alan Kıbrıs Türk halkı tüm dikkatlerini Bayrak Radyosu'na tevcih etti.

Burası Bayrak Bayrak Türk Mücahidinin sesi. Gür ve Mert Bir sesin yankılarıydı ve devam ediyordu bu gür ses:

“Batı Cephesinde Çetinkaya, Doğu Cephesinde Gençlik Gücü, Kuzey’de YAK,

Helal olsun Mücahidim Papaza attığını tokat,

Kanlı Dere akmam diyor, etrafımı yıkmam diyor,

Ünü büyük Türk Mücahidi Lefkoşa’dan çıkmam diyor!”

Ve Çıkmadı sevgili kardeşlerim, asla çıkmayacaktır.

28 Aralık’ta Türk Askeri uçağı ile tedavi için Ankara’ya götürüldük. Bizimle birlikte diğer yaralılar da vardı. Hastanede Kıbrıs yaralıları olarak ta Anadolu’dan gelen on binlerce kardeşimizin ziyaretleri bizleri son derece duygulandırmıştı. Kısa bir tedaviden sonra taburcu edilerek otele yerleştik ve Kıbrıs’a dönmek için faaliyete geçtik. Kıbrıs’a geri dönmemiz halinde tutuklanacağımızdan dolayı Ankara’da kalmamız için teklifler yapıldı ancak kabul etmedik ve Kıbrıs’a birlikte mücadele ettiğimiz arkadaşlarımızın yanına dönmek için sabırsızlanıyorduk. Merhum II. Bayraktarımız Kenan Çoygun Paşa’dan geri dönüşümüz için tüm tedbirlerin alındığı haberi bizleri çok memnun etmişti. 5 Şubat 1964’te Lefkoşa’ya ulaştık ve cephedeki görevimize katılmanın mutluluğunu yaşadık.

21 Aralık 1963’ü “Enosis” hedefine ulaşmak için uygun bir tarih olarak seçen Rumlar, beklemedikleri TMT’nin direnişi ve Kıbrıs Türk halkının topyekûn bu direnişte yer alması ile hayal kırıklığına uğradılar. Rumlar, 21 Aralık 1963’te başlattıkları insanlık dışı baskı ve saldırıları 20 Temmuz 1974’e kadar devam ettirerek Kıbrıs Türk halkını teslim alacaklarını umdular.

Rumlar, 21 Aralık 1963 saldırılarında karşılarında Mücahitler ile Kıbrıs Türk halkını ve 15 Temmuz 1974 Enosis amaçlı darbeleri esnasında yine karşılarında Mücahit Kıbrıs Türk halkı ve Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri ile Büyük Türk Ulusu’nu buldular ve bu suretle “Enosis” tarihe gömüldü. Onların Enosis hayalleri bizlerin bağımsız bir devlet sahibi olmamızın yolunu açtılar.

Ne Mutlu Bu Devleti Kuranlara,
Ne Mutlu Bu Devleti Yaşatmakta Kararlı Olanlara,
Ne Mutlu Türk'üm Diyene!

RUM-YUNAN İKİLİSİNİN ENOSİS SOYKIRIMI VE KIBRIS TÜRK HALKININ VAROLUŞ SAVAŞIMI

Ahmet Zeki BULUNÇ*

GİRİŞ

Kıbrıs Türk halkı için 21 Aralık 1963 tarihi geleceğinin belirlenmesinde çok önemli bir dönüm noktasıdır. Yakın tarihimizdeki Kıbrıs uyuşmazlığının başlangıcı olan, Rum-Yunan tarafının Enosis¹ hedefini gerçekleştirmek için başlattığı 21 Aralık 1963 Kanlı Noel'deki soykırımın 56. Yılında, Türk halkının yaşama hakkını ve Kıbrıs'taki Türk varlığını ortadan kaldırmak için gerçekleştirilen soykırım saldırılarını, katliamları, göçleri, köylerin yakılıp yıkılmasını, destanlaşan 11 yıllık direniş günleri ve yaşanan gerçekler unutulmadan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsız ve egemen bir devlet olarak yaşatılması çalışmalarını kararlılıkla sürdürülmektedir.

Kıbrıs Türk halkına yaşama hakkı tanımayan, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Birliği Kopenhag Kriterleri, Kişi Hakları ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Anlaşması (Helsinki Belgesi), Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi, Ekonomik Toplumsal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmeleri, Din ve

---

* (E) Büyükelçi, Öğretim Görevlisi, Başkent Üniversitesi, Ankara.

¹ Yunan siyasi literatüründe ENOSİS, “*Büyük Yunanistan’ın*” kurulması için eski Yunan toprakları kabul ettikleri ve kendilerini Yunanlı saydıkları yerlerin Yunanistan ile birleştirilmesi anlamında kullanılmaktadır. ENOSİS, Yunanistan’ın Megali İdea hedefi kapsamında Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanmasını (ilhak edilmesini) ifade etmektedir. Rum-Yunan ikilisinin ENOSİS hedefinin açıklanması, ilk kez Megali İdea haritasının yayınlandığı 1796 tarihine kadar uzanmaktadır. Ancak resmi olarak ENOSİS talebi, ilk kez Yunanistan’ın 18 Ekim 1828 tarihinde İngiltere, Rusya ve Fransa’ya verdiği “*nota*” ile Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanmasını istemesiyle gündeme gelmiştir.

İnanca Dayalı Her Türü Ayrımcılığın Kaldırılması Bildirgesi gibi uluslararası antlaşmaların, sözleşmelerin, Birleşmiş Milletler kararlarının tanımladığı ve yasakladığı bütün insanlık suçlarını işleyen Rum-Yunan ikilisi, Enosis hedefinin gerçekleştirilmesinde düşman gördükleri Türk halkını imha etmek gerektiğine inanmıştır. Bu gerçeği, Rum-Yunan liderlerinin her fırsatta yaptıkları açıklamalar, tartışmasız ortaya koymaktadır. 1 Nisan 1955’de faaliyete geçen EOKA’nın², dağıtmış olduğu ilk bildiride: “İki düşmanımız vardır. Birincisi İngilizler, İkincisi Türklerdir. Önce İngilizleri ele alıp onları Ada’dan kovacağız, sonra da Türklere imha edeceğiz. Hedefimiz Enosis’tir. Her ne pahasına olursa olsun görevimiz bu hedefin gerçekleştirilmesidir”³ ifadesi ve EOKA lideri Grivas’ın “Cennetle cehennem birleşirse ve su ile ateş yan yana gelebilirse ancak o zaman Türklere dost olabiliriz”⁴ sözleri, başta soykırım olmak üzere gerçekleştirdikleri insanlık suçlarının kaynaklandığı anlayışı ve hedefi göstermektedir. Bu anlayışın daha çarpıcı ve insanı tiksindiren, düşündürdüren Grivas’ın EOKA Lideri Dighenis olarak 14 Mayıs 1956 yılında Rumlara hitap eden bildirisi/genelgesinin içeriğidir. Bildiri şöyledir:

---

² EOKA: Ethniki Organosi Kiprion Agoniston-Kıbrıslı Savaşçıların Milli Örgütü, Kıbrıs Türk halkını imha ederek, Kıbrıs Adası’nı Yunanistan’a bağlamak amacıyla kurulmuş bir terör örgütüdür. EOKA’nın kurulması için ilk gizli görüşmeler Atina’da Makarios’un katıldığı 2 Temmuz 1952 yılında yapıldı. Bu toplantıların ardından 7 Mart 1953’de bir “İhtilal Konseyi” kuruldu. EOKA terör örgütü, Yunanistan Dışişleri Bakanı Stefanoplus’un direktifiyle 1 Nisan 1955 tarihinde ilk bombalarını patlatarak resmen eyleme geçti. 1960 Kıbrıs Devleti’nin İçişleri, Çalışma Bakanlarının ve Temsilciler Meclisi Rum Başkanı’nın da kurucu liderleri olan eski EOKA üyelerinin ağırlıklı olarak yer aldıkları AKRİTAS Örgütü’nün hazırladığı Akritas Planı kapsamında 21 Aralık 1963 yılında başlatılan katliam saldırılarının ilk hamlelerinde 103 Türk köyü yakılıp yıkıldı, 500’den fazla Türk katledildi ve on binlerce Türk göç etmek zorunda kaldı. EOKA hakkında daha fazla bilgi için Bkz.: Sabahattin İsmail, **150 Soruda Kıbrıs Sorunu**, Kastaş Yayınevi, İstanbul, Ağustos 1998, s.41; Sadi Somuncuoğlu, **Kıbrıs’ta Sirtaki**, İ.B., ATO Yayını, Ankara, Kasım 2002, s.40.

³ Aydın Akkurt, **Türk Mukavemet Teşkilatı 1957-1958 Mücadelesi**, Bayrak Matbaacılık, İstanbul, Aralık 1999, s.13.

⁴ Ulvi Keser, **Kıbrıs’ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık: 213, Araştırma-İnceleme Dizisi: 171, İstanbul, Ocak 2007, s.46.

“Baylar,

Aldığımız bilgilere göre Kıbrıs'taki Rum varlığını tehlikeye sokacak büyük bir hata yapmaktasınız. Örneğin Dikelya'ya gitmek için Rum otobüsü yerine Türklerin otobüsünü tercih etmektesiniz.

Allahtan ve insanlıktan utanmamakta ve Türkler tarafından sömürülmeyi kabul etmektesiniz. Çok ayıp... Sizler Yunansınız. Türklerle işbirliği yaparak hem dininizi ihlal ettiğinizin, hem de ata yurdunuza ihanet ettiğinizin farkında değil misiniz?

Size, onlarla işbirliği yapmaktan derhal vazgeçmenizi emrediyorum. Aksi takdirde cezalandırıcı olan EOKA başımıza üşüşecek ve vatan hainlerinin kanlarına girerek, size ders verecektir:

“Su ve ateş iyi dost olduklarında, cennet ve cehennem bir araya geldiğinde, ancak o zaman bizler de Türklerle iyi dost olabiliriz.”

Unutmayın, mektubumun kopyaları sizlere dağıtıldıktan sonraki 3 saat içinde Türklerle iş yapmaktan vazgeçmelisiniz. Aksi halde acilen idam edilmenizi emredeceğim.”⁵

*EOKA Lideri
DİGHENİS
14.5.1956*

Türlere hiç hayat hakkı tanımayan, onlara sürekli bir baskı, sindirme politikasını terör, şiddet ve varlığını sürdürme olanaklarını ta-

---

⁵ Fazıl Küçük, **Mücadelemizin Görkemli Günleri**, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi Yayını, T.Y., Lefkoşa, s.39. Üç bölümden oluşan bu kitap, Kıbrıs Türk toplumu lideri ve 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük'ün 1956 yılında İngilizce olarak yayımladığı ve Türkçe'ye çevrilen “**Greek Atrocities Against Turks**” (Kıbrıslı Türklere Karşı Düzenlenen Rum Saldırıları), Nisan 1964 tarihinde yine İngilizce olarak yayınlanan ve daha sonra Türkçe'ye çevrilen “**Who Is At Fault**” (Suç Kimde?) kitapçıklarından oluşmaktadır. Dr. Küçük'ün 21 Aralık 1980 ile 29 Nisan 1981 tarihleri arasında Halkın Sesi gazetesinde “Yokluk İçinde, Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri” başlığıyla yayımladığı makaleleri de derlenerek bu kitaba konmuştur. Kitabın, Dr. Fazıl Küçük'ün kendi makalelerine verdiği “Mücadelemizin Görkemli Günleri” ismiyle yayınlanması uygun görülmüştür.

mamen ortadan kaldırma stratejisini uygulayan bir anlayışın temsilcileri olan bu insanların en üst düzeyde yetkiye sahip oldukları zaman neler yapabileceklerini Akritas Planı uygulamalarıyla Türk halkı yaşayarak gördü. İngiliz Sömürge Yönetimi dönemine Grivas'ın yönetimindeki EOKA uygulamalarıyla İngilizler de gördü. Grivas'ın aşağıdaki emri ve emrin sonucunu veren gazete haberi EOKA vahşetini gösteren örneklerden sadece bir tanesidir:

Grivas'ın (Dighenis) Emri:⁶

“Kimon'a Dighenis'ten (Grivas) mesaj: (EOKA Lideri'nin kod adı)

“Havaalanına yerleştirilen saatli bombaları onaylıyorum. Ancak ne kadar zamana ihtiyacınız olduğunu belirtmediniz. Size, ısının düşmesinden dolayı iki saat sonra patlayacağını hesapladığım saatli bombayı bir saate ayarlamanızı emretmiştim. Yerleştirilirken çok dikkatli olun ki başarısızlığa uğramayalım.”

DİGHENİS

Yorumlu Gazete Haberi:

EOKA Emri:

“Tehlikeli katiller bu planı, iyi para kazandıktan sonra ülkelerine (İngiltere'ye) geri dönen İngiliz işçileri ve bunların eşlerini ve çocuklarını götürecek sivil bir uçağa sabotaj yapmak için hazırlanmışlardı. Nitekim İngiltere'ye gidecek olan uçaklardan biri kalkışından az önce imha edildi. Büyük şans eseri yolcular uçağa henüz alınmamışlardı. Diğer uçak Malta üzerinde patlayıp parçalara bölündü, işçilerin eşleri, çocukları ve aileleriyle dolu olan bu uçaktan kurtulan olmadı. Saatli bomba uçağa Lefkoşa Havaalanı'nda “sözüm ona uygar Rumlar” tarafından yerleştirilmişti. Üçüncü uçak ise Lefkoşa Havaalanı'nda onarımda olduğu sırada imha edildi. Bir avuç gözü dönmüş katilin gerçekleştirdiği tüm bu şiddet olayları ve Rum nüfus çoğunluğunun bu kişileri lanetlemekteki başarısızlığı, bu insanların hiçbirinin ahlaki ve kültürel açıdan kendi kendilerini yönetmeye hazır olmadıklarının şüphe götürmez kanıtıdır.”⁷

⁶ Küçük, age., s.28.

⁷ A.g.e., s.39.

21-25 Aralık Milli Mücadele ve Şehitler Haftası'nda Yüce insan rahmetli Tbp. Bnb. Nihat İlhan (Emekli General) ve Şehit Ailesi Anısına “*Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi ve Kumsal Baskını Paneli*”nin düzenlenmesi bu vesileyle mücadele yıllarında yaşanan gerçeklerin hatırlanması ve gençlerimizin bilgilendirilmesi önemlidir. Bu ve benzeri etkinliklerin, Kıbrıs Türk halkına uygulanan soykırım eylemlerinin yarattığı unutulamaz acıları, vahşet olaylarını, geçmişte yaşananları iyi değerlendirmek ve anlamak, muhtemel tehditleri, tehlikeleri ve riskleri görebilmek, tarihi gerçekleri doğru kaynaklardan öğrenerek kazanılan deneyimler ışığında Türk halkının egemenliğini, özgürlüğünü ve bağımsızlığını koruma bilincinin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

İnsanın en temel ve doğuştan sahip olduğu vazgeçilemez ve devredilemez temel hakkı, evrensel nitelikteki yaşama hakkıdır. Yaşama hakkının yok edildiği bir durumda diğer insan haklarından doğal olarak söz edilemez. Bu nedenledir ki İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yaşama hakkı temel hak kabul edilmiştir. Bunun için bir devletin öncelikli görevi vatandaşlarının insan haklarını korumaktır. Oysa 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'nin bütün olanaklarını kullanan Rum Cumhurbaşkanı, Rum İçişleri Bakanı, Rum Çalışma Bakanı, Temsilciler Meclisi'nin Rum Başkanı ve diğer Rum devlet yetkilileri Enosis'i gerçekleştirmek amacıyla kurdukları Akritas Örgütü ve hazırladıkları gizli Akritas Planı gereğince 21 Aralık 1963 tarihinde Türk halkına soykırım saldırılarını Yunanlı Subaylarla birlikte başlattılar ve Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkarak devleti işgal ettiler, Türkleri devlet organlarından silah zoruyla attılar ve günümüzde de devam eden Kıbrıs uyuşmazlığını yarattılar.

Soykırımı, katliamlara ve etnik temizliğe uğrayan, şehitler ve kayıplar veren, evlerinden, köylerinden, yerleşim yerlerinden göç etmek zorunda bırakılan Türk halkı, imkânsızlıklar içinde büyük bedeller ödeyerek verdiği varoluş mücadelesiyle özgürlüğüne, bağımsızlığına ve egemen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devletine kavuşmuştur.

Bu çalışmada Kıbrıs konusundaki tarihi gelişme, siyasi, ekonomik ve diplomasi boyutlarından çok Rum Yunan İkilisinin Enosis Soykırımı ve Kıbrıs Türk Halkının Varoluş Savaşımı değerlendirilecek, insanlık suçları, soykırım, etnik temizlik ve ilgili kavramlar açıklanacak, Rum-Yunan ikilisinin gerçekleştirdiği katliamlar üzerinde durulacaktır. Kıbrıs Türk Halkı, Kıbrıs'ın yönetiminin geçici olarak 1878 yılında İngiltere'ye devredilmesinden itibaren özgürlük, bağımsızlık, egemenlik, vatanını korumak ve Kıbrıs'taki varlığını sürdürmek için ağır koşullarda varoluş mücadelesi veren onurlu ve egemen bir halktır.

MEGALİ İDEA VE ENOSİS'İN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI

Megali İdea, Yunanca “büyük fikir”, “büyük ülkü” anlamına gelmektedir. Yunan hedefleri olarak belirlenen Megali İdea aslında 1798'den itibaren bu ideal peşinde koşan Yunanlıların emperyalist politikalarının amacıdır.

Megali İdea, ortaya atıldığı zaman, “Bağımsız Yunanistan'ın, daha doğrusu “Büyük Yunanistan'ın, “Yunan İmparatorluğu”nun, “Bizans İmparatorluğu”nun, Yunanlılık adı altında bir “Kültür İmparatorluğu”nun kurulmasını öngören bir anlamda kullanılmıştır. Batı medeniyeti kendisine tarih ararken Yunan kültür ve tarihini bulmuştur.”⁸

Yunanlıların Megali İdeası, kendi ifadeleriyle “Konstantinopolis”in merkezini oluşturduğu Bizans-Yunan İmparatorluğu'nun canlandırılması, kurtarılmamış Yunan topraklarının Yunan Krallığı'na katılması düşüncesidir. Çok toprak alma ihtirası olarak nitelenebilecek olan Megali İdea, Akdeniz'in bütün Levanten kıyılarına, Triyeste'den Mısır'ın İskenderiye'sine kadar Atina, İstanbul, Trabzon, İzmir ve Kudüs dâhil sahip olmaktı. Üç başkente göz dikmektedir: Siyasi başkent olarak Bizans (İstanbul), güzel sanatlar ve edebiyat başkenti olarak Atina, dini başkent olarak da Kudüs. ⁹

⁸ Oğuz Kalelioğlu, **Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea**, Bilgi Yayınevi, Ağustos 2009, s.28.

⁹ **A.g.e.**, s.29.

Yunanistan'daki Fransız yanlısı kesimin başı olan İoannis Kolettis Megali İdea kavramını ilk kez 15 Ocak 1844 yılında Yunan Meclisi'nde yaptığı konuşmada kullanmıştır. Kolettis bu konuşmasında Megali İdea'yı şöyle tanımlamıştır:

*“Yunanistan Krallığı, Yunanistan değildir. Yunanistan'ın sadece bir parçası, en küçük, en yoksul bir parçasıdır. Yunanlılar, sadece Krallık içinde oturanlar değildir, aynı zamanda Yanya'da ya da Selanik'te, Serez'de ya da Edirne'de, İstanbul'da ya da Trabzon'da, Girit ya da Sisam Adası'nda, Yunan tarihine ya da Yunan ırkına bağlı başka yerlerde oturanlar da Yunanlıdır. Helenizm'in iki büyük merkezi vardır: Krallığın başkenti Atina'dır. İstanbul, büyük başkent, bütün Yunanlıların kenti, düşü, umududur.”*¹⁰

Megali İdea, 1910'da Yunanistan'da iktidara gelen Elefterios Venizelos'un ağzından, *“Gençliğimden beri ben Skiros Adası'nı (Ege Denizi'nin tam ortasındadır) Helenizm'in merkezi saymışımdır”* şeklinde ifade edilmiştir.

Tarihteki gelişmeler değerlendirildiğinde Yunan yayılmasının güç aldığı en büyük kuvvetin Megali İdea olduğu görülmektedir. Andreas C. Michalopoulos tarafından 1920'de şöyle tanımlanmıştır: *“Gelecekte bir gün tüm Yunanlılar birleşecek ve büyük Yunanistan Krallığı'nın İyonya'dan (Batı Anadolu) Trakya'ya, Küçük Asya sahillerini ve İstanbul'u da içine almak üzere Karadeniz'e kadar uzayacağı ümididir. Bu mağrur bir aydın fantezisi değil, bir rüya değil, Bizans İmparatorluğu'nu hortlatmak gibi vahşi bir ideal değil, bu yabancı bir ırkın hâkimiyetinden kurtularak hür olmak isteyen insanların sesidir.”*¹¹

Yunanistan İşçi Kurumu temsilcisi Dr. Drakulis Ocak 1919'da yaptığı açıklamada *“...İstanbul, Yunan Devletinin başkenti olmalıdır”* derken, Yunan basını ise yayınlarında isteklerini açıkça belirtiyordu. 13 Kasım 1918 tarihli Nea Hellas gazetesi, *“Tüm Helenleri bir Yunanistan içinde toplayacak büyüklüğe sahip olmaktan”* bahsediyor, İleftheron Vena

---

¹⁰ s.30.

¹¹ Salahi R. Sonyel, **Türk Yunan Anlaşmazlığı**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını, Ankara, 1985, s.8.

gazetesi ise, “*Trakya ve Küçük Asya’yı almayacağını söyleyen Yunanlı aklını kaçırmış olmalıdır*” diye yazıyordu.¹²

Megali İdea’yı ilk defa bütün Yunan adalarını dolaşarak yayan şair Kosmos O Etolios ile onun öğrencisi olan şair Velestinli K. Rigas Ferreos 1797’de, bütün Balkanları, Küçük Asya’yı ve adaları içine alan bir bağımsız büyük Yunanistan haritası dağıtmıştır. Rigas, bir ihtilal programı, bir de anayasa hazırlamış ve 1797’de yayımlamıştı. Anayasa’da o güne kadarki topraklar aynen korunuyor ve Osmanlı İmparatorluğu Helen İmparatorluğu olarak gösteriliyor.¹³

Enosis, Megali İdea hedefi bağlamında eski Binzans’ın topraklarının Yunanistan’a ilhak edilmesi anlamında kullanılan bir kavramdır.

“Rum-Yunan İkilisinin yüzyılı aşkın vizyonu, politikası ve eylemi şaşmaz bir şekilde Kıbrıs’ı Enosis’i gerçekleştirmek suretiyle bir Yunan adası yapmak ve Girit misali Kıbrıs Türklerini adadan, zaman içinde yok etmek olarak özetlenebilir. Dünyanın bugünkü konjonktüründe Kıbrıs’ı Rumlaştırdıktan sonra, ikinci bir Yunan Cumhuriyeti olarak korumak da Rum-Yunan İkilisinin vizyonuna ters düşmeyecektir ve ilk hedef de budur.

*Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş’ın şu sözleriyle özetlediği gibi Rum toplumunun, değişmez hedefi, vizyonu Enosis’dir ve Yunan liderlerinin, kiliselerinin desteklediği, kışkırttığı bu toplum, belirtilen hedefe ulaşmak için yemin etmiş, bu uğurda kendi vatandaşlarının bile canına kıymayı göze almıştır.”*¹⁴

Kıbrıs bağlamında Enosis, Megali İdea hedefi çerçevesinde Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanmasını, ilhak edilmesini ifade etmektedir, Kelime anlamı ile “İlhak” demek olan Enosis, ilk Megali İdea haritasının çizildiği 1791-1796 yıllarından beri gündemde olan bir konudur.

¹² Oğuzkalelioğlu, a.g.e., s.30.

¹³ Dimitri Kitsikis, **Türk Yunan İmparatorluğu**, Çev., Volkan Aytar, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s.168.

¹⁴ Turgay Bülent Göktürk, **ENOSİS’in Doğuşu ve Düşünmeden Eyleme Geçişi 1931 İsyanı**, Ajans Yay Ltd., Gazimağusa, 2009, s.4.

Bir anlamda Kıbrıs sorununun da bu tarihten itibaren var olduğu söylenebilir.¹⁵

“Megali îdea (Büyük Ülkü)” eski Bizans, hatta İskender İmparatorluğu içindeki topraklarda, yani Yunanistan, Girit, Rodos, Kıbrıs ve Anadolu toprakları üzerinde başkenti İstanbul olması düşünülen, Büyük Yunanistan’ı kurma ülküsüdür. Fikir babası, Pigas Ferreros adlı bir Rum’dur. Ferreros’un Bükreş’te hazırladığı ilk Megali İdea haritası, 1796’da Viyana’da basılmıştır. Megali İdea’nın yaşatılması ve nesilden nesile aktarılması görevini de Rum Ortodoks kilisesi ve Patrikhane üstlenmiştir. Kilisenin bu amaçlarını ve eylemlerini gerçekleştirmek için Osmanlı İmparatorluğu’nun kendisine tanıdığı geniş hoşgörüden yararlandığı da yadsınmaz bir gerçektir.

Adı geçen haritanın yayınından 21 yıl sonra, Rus Çarı kendi yaveri Aleksandr İpsilanti’ye, Baltık Yarımadası, Ege Denizi çevresindeki coğrafyanın hiçbir parçasında çoğunlukları bulunmayan ve kendini Elen hissedenden insanların yakınlaşmasını sağlamak için, Odesa’da “Filiki Eterya (Dostluk Cemiyeti)” adlı bir örgüt kurdurdu. Rus Çarı’nın desteği ile 1821 Mora İsyanı’nı da başlatan bu örgüt, 10 maddeden oluşan Megali İdea Yemini’ni benimsedi. Örgütlenme çalışmalarını Kıbrıs’a kadar uzattı ve başta kiliselerdeki papazlar olmak üzere, kiliselerin yoğun propagandasının etkisi altında bulunan Rumlar arasında geniş bir taban buldu.”¹⁶

Rumların Enosis girişimleri Osmanlı Yönetimi döneminde 1821 Mora İsyanına kadar uzanmaktadır. Rumlar bu tarihte Kıbrıs’ta Enosis’i gerçekleştirmek için hareketlendiler. Bu amaçla 19 Haziran 1821’de Filiki Eterya liderlerinden Konstantin Kanaris Kıbrıs’a geldi ve Kıbrıs Başpiskoposu Kiprianos da ayaklanma hazırlığına başladı. Ancak, Ayanni (Aydın) köyünden “Dimim” adlı bir Rum, yapılan ayaklanma hazırlıklarını Kıbrıs Valisi Küçük Mehmet’e bir mektupla ihbar etti. Bu ihbar sonucu isyan, henüz hazırlık aşamasında önlenmiş oldu.

Kıbrıs’ta başarılı olamayan isyanın, Mora Yarımadasında bir soykırıma dönüştüğü bilinmektedir. Dimitri’nin ihbar mektubu ile

---

¹⁵ s.5.

¹⁶ Göktürk, a.g.e., s.6

Hayward Üniversitesi Profesörü Rum asıllı Dennis Skiotis'in iki dizesi, Kıbrıs'tan Türkleri yok etmeyi amaçlayan Enosis ruhunun özünü en açık şekilde anlatan ve tarihe mal olmuş belgelerdir.

Kıbrıs Valisi, ihbar üzerine ayaklanmayı bastırdıktan sonra, adada ağır yaptırımlar uyguladı. Kiliseleri basarak isyan için depolanan silahlara ve saldırı aletlerine el koydu. İsyanın elebaşlarından kimisini idam etti, kimisini sürgüne veya hapse gönderdi. Bu arada Hacı Petros Vaskos adlı Rum tarafından Başpiskopos Kiprianos'a ve Mihail Kilikeya adlı Rum'a yazılmış isyanla ilgili mektuplar da ele geçirildi.

Bunun üzerine yakalanan Başpiskopos Kiprianos ve isyan elebaşları idam edildi. Bu kapsamda sürgüne gönderdiği papazların bir kısmı, 1821 sonlarında Roma'da toplanarak tarihte bilinen ilk "*Enosis Bildirisi*"ni yayınladılar ve Hristiyan Krallarından Enosis'i gerçekleştirmek yönünde yardım isteminde bulundular.

1830 yılında Yunanistan'ın egemen bir güç olarak Osmanlı hükümetince tanınması, Kıbrıs Rumlarının Enosis yolundaki umutlarını tazeledi ve Ada'nın Yunanistan'a bağlanması içi yeni girişimlerde bulunmalarını sağladı. Bu maksatla 1831 yılında ayaklanan ve sarayı yakan halk, muhassıl Halil Said'i öldürdü. 1833 yılında Kıbrıslı Hristiyanlara Yunan uyruğuna geçme hakkı tanındı, ardından da yabancı konsolosların teşvikiyle üç isyan birden patlak verdi.¹⁷

OSMANLI'NIN KIBRIS'TAN AYRILIŞI SONRASI

Türk halkı verdiği mücadele döneminde, tarihsel süreçte bir nesil gönderden Osmanlı bayrağının indirilişine, bir başka nesil ise Türk bayrağının göndere yeniden çekilişine tanıklık etti.

Osmanlı adada bıraktığı nüfusla giderken kalmasını bilmiş ancak sonradan, o nüfusla birlikte Kıbrıs adasını da ihmal etmişti. Buna karşın tarihin bir cilvesi sonucunda birdenbire kendini Koloni idaresi altında bulan Kıbrıs Türkleri tarihsel kimliğini ve köklerini hiçbir zaman unutmamış 'gün gele adanın Osmanlı'ya geri verileceği inancını'

¹⁷ A.g.e., s.8.

her zaman koruyup, canlı tutmuş, günü geldiği zaman ise bu uğurda mücadeleye girmekten çekinmemiştir.

Bu inanç o denli güçlüydü ki İngilizler adayı ilhak ettikleri ve Rumların Enosis için mücadeleyi yoğunlaştırdıkları koşullarda ulusal mukavemetin ruhunu oluşturdu.”¹⁸

“1878’de Osmanlı’nın Kıbrıs’tan ayrılışına şahit olan bahtsız nesil benim dedem Şehirli Mehmet’in nesliydi. Türk idaresi gidiyor, yerine İngiliz idaresi geliyordu. Sarayönü’ndeki bayrak merasiminde Türkler mahzun, Rumlar neşeliydiler. ‘Hristiyan bir ülke olan İngiltere, Yunanistan’ın bağımsızlığını kazanmasında büyük rol oynamıştı... Şimdi Megali İdea literatüründe Büyük Ada dedikleri Kıbrıs’ın da Yunanistan’a ilhakına İngiltere yardımcı olmalıydı.’ Buna inanmaktaydılar. Kilise, ilk günden İngilizlerin karşısına bu taleple çıkıyordu. İlk günden, Kıbrıs Türkleri İngiltere’ye böyle bir sonucu kabul etmeyeceklerini duyuruyorlardı. Ada’da siyasi arenada Türk-Rum çekişmesi böyle başlamıştır. Rumlarda Enosis’e yönelik hareket ilerledikçe, Kıbrıs Türklerinde de anti-Enosis hareketi güçlenmiştir.

İngilizler ve Rumlar Kıbrıs Türklerinin bu direnişini yıkmak veya parçalamak için çok gayret sarf etmişlerdir. Başarı da sağlamışlardır. Türk toplumunun yumruk gibi olmasını gerektiren günlerde, ‘iç politika’ ve ‘demokrasi’ adına içte parçalanmalar olmuştur. Önemli olan husus bu parçalanmalara ve liderlik veya parti kavgalarına rağmen hiçbir grup ‘biz Enosis’ten yanayız, Enosis’e razıyız’ dememiştir. Rumların Enosis mücadelesi karşısında direnenlere muhalefet edenlerin arkasına saklandıkları mantık gayet basitti; ‘İngiltere Enosis’e razı olmayacağına göre, Rum’un bu hayali karşısında bu kadar uğraş vermenin gereği yoktur... Rumlardan bize zarar gelmez!’ Zaman bu değerlendirmenin ne kadar yanlış olduğunu ispat etmiştir. Buna rağmen ‘iç muhalefet’ demokrasi adına bildiğini okumaya devam etmiştir.

İşte bugün de başka şekillerde devam etmekte olan bu ‘iç muhalefet’ benim gençliğimde de devam etmekteydi...

---

¹⁸ Rauf R. Denктаş, **Koloni İdaresinde Kıbrıs Türkleri**, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, İstanbul, Ekim 1997, s.IV.

Koloni idaresinde küçülen fakat ezilmeyen, sessizliğine rağmen Anavatani Türkiye'den kopmayan, Atatürk İnkılaplarını, İngiliz'in ve içteki İngiliz'den yana muhalefetin' baskılarına rağmen kabul ve tatbik eden Kıbrıs Türkü 1955-1960 yılları arasında büyük darbe yemiş fakat diz çökmemiştir. EOKA'ya karşı VOLKAN'ı, TMT'yi kurmuş, gözünü budaktan sakınmamış, bu Türk Adasını Yunan'a kolonize ettirmemek için elinden gelen mücadeleyi yapmıştır. Bütün çektiklerimize rağmen biz bahtiyar bir nesiliz çünkü verilen mücadele bizi hürriyetimize kavuşturmuştur. Biz Barış Harekâtı'nı yaşayan, Mehmetçikle kucaklaşan, kendi irademizle devletimizi kurmuş olan nesiliz.

Rum'un Kıbrıs'ı bir Rum Cumhuriyetine dönüştürmek mücadelesi devam etmektedir. Yegâne başarı şansı bizi birbirimize düşürmekte ve bizi Türkiye'den koparmaktadır. Avrupa Birliği'ni bizi parçalamak için olduğu kadar Türkiye'den ayırmak için de en salim yol olarak seçmişlerdir. Türkiyesiz bir AB'ye 'KIBRIS' adı altında girmeyi kabul edersek Türkiye'den koparılmış Yunanistan'la entegrasyona boyun eğmiş olacağız. Tarih bizi affetmeyecektir çünkü Kıbrıs'tan Türklüğü silmek isteyenlere destek vermiş olacağız.

Kıbrıs meselesi dün neyseydi bugün de odur. Kıbrıs Rumları Kıbrıs'ı kendilerinin bilmektedir ve bu Ada'da Kıbrıs Türklerinin, tescil edilmiş ortaklık haklarını, eşitliğini, kendileri kadar kendi kaderini tayin hakkına sahip olduğunu kabul edemiyorlar. Açıkçası bizi kolonize etmeyi hak biliyorlar. Kıbrıs Türkü'nün direnişi bu haksızlığa, bu gasp mantığına karşıdır. Bu dün de böyleydi. Bugün de böyledir.

Son sözü Kleridis'e bırakıyorum. Kleridis İfadem adını verdiği anılarının 3. Cildinin 105. sayfasında şöyle diyor:

'Rumların uğraşı Kıbrıs'ın bir Kıbrıs Rum devleti olması ve Kıbrıslı Türklerin bu devlette koruma altına alınmış bir azınlık durumuna indirilmesi iken Kıbrıslı Türklerin uğraşı bu tür girişimleri yenilgiye uğratmak ve kendi görüşlerine göre Zürih Antlaşmaları'nın iki toplum arasında yarattığı ortaklık kavramını idame ettirmektir. İhtilaf, bu nedenle, bir prensip ihtilafı idi ve her iki taraf da, uzlaşmak yerine, bu prensip için tartışmayı sürdürmeye ve hatta gerekirse çarpışmaya hazırdırlar. Bugün bile, federal bir çözüm kabul edilmiş

olmasına ve bir federasyonun, federasyonu meydana getiren devletlerin, eyaletlerin veya kantonların anayasal ortaklığından başka bir şey olmamasına rağmen aynı prensip hâlâ ihtilaf konusudur.'

Bunu Akritas Planı ile birlikte okuduğumuz takdirde Rum liderliğinin niye silahlandığını, Rum-Yunan Savunma Doktrininin ne anlama geldiğini, AB'ye üyelikten elde etmek istedikleri sonucun ne olduğunu daha iyi anlayacağız. Kısacası, Rumlar açısından Kıbrıs'a sahip çıkmak mücadelesi devam etmektedir. Bunu önlemek için bugüne kadar devam etmiş olan mücadelemizi daha toplu, daha akılcı bir şekilde sürdürüp, önümüze konulan tuzaklara düşmemek için gereken fedakârlığı yapmak, bu nedenle hepimize düşen bir görevdir.

Geçmişten ders alarak asgari müştereklerde birleşelim. Rum'dan bize zarar gelmez diyenler yakın tarihimizi okusunlar ve Yunanistan orijinli Megali İdea'nın ne anlama geldiğini belleklerine yazsınlar. Akritas Planı hâlâ uygulanmaktadır. Bunu bilsinler ve devletlerine sahip çıksınlar, Anavatan'a şükredip O'na sınıksız bağlansınlar. Makarios Kıbrıs mücadelesinde Girit'i örnek aldığı sık sık açıklamıştır. Girit'te 300 bine yakın Türk'ü 69 yılda Ada'dan nasıl yok ettiklerini bilen kaç kişimiz vardır? Bilmiyorum. Girit'in nasıl elden gittiğini Kıbrıslı her Türk okumalıdır bence. Çünkü Girit meselesinde Büyük Devletlerin müdahalesi her ne iseydi, bugün aynı müdahalenin, aynı yaklaşımın ABD, İngiltere, Avrupa Birliği üyeleri tarafından da sergilendiğini görmekteyiz. Allaha bin şükür ki Atatürk Türkiye'si dimdik ayakta ve Kıbrıs Türkleri de Girit oyununu sergileyenler karşısında devletini kurup, O'na sahip çıkmak suretiyle Kıbrıs'ın tümüyle bir Rum Cumhuriyetine dönüştürülmesine set çekmiş bulunmaktadır."¹⁹

İNSANLIK SUÇLARI, SOYKIRIM VE İLGİLİ KAVRAMLAR

İnsanlık tarihi incelendiğinde tarihsel süreç içinde değişik dönemlerde, günümüzdeki anlamları ve evrensel değerler kapsamında çeşitli insanlık suçlarının özellikle dikkat çekici ve düşündürücü olan Batı'nın değişmez değerlere sahip, insan haklarını savunan gelişmiş ülkelerde gerçekleşmiş olmalarıdır. Bu suçlar içinde çok önemli olan

---

¹⁹ A.g.e. s.1-5.

ve yer tutan soykırım ve tehcir olayları, hayret veren ve algılanması zor insanlık suçları olarak görülmektedir. Soykırım ve tehcir olaylarıyla ilgili olarak “*Hukuk, tarih, antropoloji, etnografi, demografi, sosyoloji, psikoloji ve siyasal bilimler dallarında profesyonel araştırma yapan uzmanların 1950’lerden bu tarafa konuya ilişkin farklı tespit ve tanımları olsa da ortak noktaları, soykırım ve tehcir olaylarının insanlık tarihinin çeşitli evrelerinde ve yerkürenin tüm kütalarında gerçekleştirildiğidir. Bilim adamlarının soykırım konusunda üzerinde ayrıldıkları çıkış, sınıflandırma, tespit, tanımlama ve içerik noktaları olmasına rağmen üzerinde birleştikleri en önemli nokta 19. ve 20. yüzyılın insanlık tarihinin bu açıdan en kanlı dönemi olduğu ve devletler ve etnik veya milli gruplar tarafından silah ve savunma sanayindeki gelişen teknolojinin ve etnik, dini ve millî ideoloji ve rejimin kendi amaçları doğrultusunda sistemli olarak yaygın bir şekilde uygulandığı dönem olduğudur.*”²⁰

Yayınlanmış resmi veriler incelendiğinde söz konusu suçların başta Hitler Almanya’sı olmak üzere Batı Avrupa ülkelerinde gerçekleştiği görülmektedir.

İnsanlığa Karşı Suçlar:

İnsanlığa karşı suçlar, devletlerin insanlara karşı giriştiği insanlık dışı fiilleri tanımlamak üzere, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra

---

²⁰ Sefa M. Yürükel, **Batı Tarihinde İnsanlık Suçları**, 2. B., Marmara Grubu Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul, 2004, s. 9; Ayrıca daha geniş bilgi için Bkz.: R. Lemkin, in Hinton, **Genocide: An Anthropological Reader** (ed.) Alexander Laban Hinton, Blackwell Publishers, 2002, Bkz.: Eric Markusen, **Genocide, Total War, and Nuclear Omnicide, in Gcnocide**, (Ed.) Isracl W. Charny, Mansell Publishing, London, 1991, s.229-130; Barbara Harff and Ted Robert Gurr, *Toward Empirical Theory Of Genocides And Policides: Identification and Measurement of Cases Since 1945*. International Studies Quarterly, 1998, s. 359-371; Gil Elliot, *Twentieth Century Book of the Dead*, New York: Charles Scribner’s Sons, 1972, p.1; Irving Louss Horowitz, *Taking Lives: Genocide and State Power*, New Brunswick, NJ: Transaction Books 1982, p.2; Pitirim Sorokin, *Social and Cultural Dynamics*, Vol. 3: *Fluctuations of Social Relationships, War, ad Revolution*, New York, Bedminister Press, 1962, p.342; Melvin Small and David J. Singer, *Resort to Arms: International and Civil Ears, 1816-1980*. Beverly Hills, CA: Sage 1982; Randall Collins, *Three Faces of Evil: Towards a Comparative Sociology of Evil, Theory and Society* 1974, s.1, 415-440; Frank Jar. Mar-ring, 244,00 Die in Record Number Of Wars in 1987, *Research Says*. The Seattle Times, February 2, 1988 s.A8; William James, *The Moral Equivalent of War*. In Richard A. Wasserstrom, *War and Morality*, Belmont, CA: Wardsworth, 1970, pp. 4-14.

hukuk metinlerinde yer alan uluslararası suçlardandır. İnsanlığa karşı işlenen suçlar kavramı, uluslararası hukuk alanına ilk kez 1945 yılında Nürnberg Askeri Ceza Mahkemesi yargılamaları sırasında gündemde yer almıştır.

Uluslararası Suçlar:

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisine sahip olduğu uluslararası suçlar, insanlığa karşı suçlar grubunda bulunmaktadır. İnsanlığa karşı suçlar dışında olan soykırım suçu, savaş suçları ve saldırı suçu uluslararası suçlardır.

Genel olarak en yaygın tanımıyla insanlığa karşı suçlar, siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmiş fiiller olarak tanımlanmaktadır.²¹ Bu fiiller, kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, eziyet veya köleleştirme, kişi hürriyetinden yoksun kılma, bilimsel deneylere tabi kılma, cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı, zorla hamile bırakma, zorla fuhşa sevk etme şeklinde belirlenmiştir.

İnsanlığa karşı işlenen suçlar, 2002 yılında yürürlüğe giren Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün 7. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu Statü'ye göre: “*Herhangi bir sivil nüfusa karşı yaygın veya sistematik bir saldırının parçası olarak işlenen, öldürme, toplu yok etme, köleleştirme, nüfusun sürgün edilmesi veya zorla nakli, uluslararası hukuk'un temel kurallarını ihlal ederek, hapsedme veya fiziksel özgürlükten başka biçimlerde mahrum etme, işkence, ırza geçme, cinsel kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma veya benzer ağırlıkla diğer cinsel şiddet şekilleri, her hangi bir tanımlanabilir grup veya topluluğa karşı, bu paragrafta atıf yapılan her hangi bir eylemle veya mahkemenin yetki alanındaki her hangi bir suçla bağlantılı olarak siyasi, ırki, ulusal, etnik, kültürel, dinsel, cinsel veya evrensel olarak uluslararası hukukta kabul edilemez diğer nedenlere zulüm, kişilerin zorla kaybedilmesi, apartheid (ırk ayrımcılığı) suçu, kasıtlı olarak ciddi ıstıraplara ya da bedensel veya zihinsel veya fiziksel sağlıkta ciddi hasara neden*

---

²¹ İnsanlığa karşı suçlar, 5237 sayılı **TCK**'nin 77. maddesinde düzenlenmiştir.

olan benzer nitelikteki diğer insanlık dışı eylemler ve fiiller” insanlığa karşı işlenen suç olarak kabul edilmektedir.

İnsanlığa karşı işlenen suçlar, soykırım suçuyla karıştırılmamalıdır. Soykırım suçunda mağdur, ulusal, etnik, ırki veya dini bir grubun üyesi olduğu için seçilir ve amaç grubun tamamen veya kısmen yok edilmesidir. İnsanlığa karşı suçlar açısından asıl hedef grup değildir, grubun üyesi olan bireydir. Ama bireylere karşı işlenen eylemler belli bir yoğunluğa ulaşırsa böyle bir durumda kuşkusuz soykırım suçu oluşabilmektedir.

KATLİAM VE ETNİK TEMİZLİK

Katliam ve soykırım kavramları birbiriyle karıştırılmakta ve aynı anlamda olduğu değerlendirilmesiyle birbiri yerine kullanılmaktadır. Bu iki kavram gerçekte birbirinden farklıdır ve aynı anlamdaymış gibi kullanılmamalı, katliam ve soykırım kavramlarının birbirinden farklı oldukları dikkate alınarak kullanılmasına dikkat edilmelidir.

Katliam ve soykırım sonuçları aynı olmasına rağmen düşünce anlamında farklılık göstermektedir. Katliam, kendini savunma imkânı bulunmayan çok sayıda insanın acımasızca öldürülmesidir. Soykırım ise bir ırkı, etnik kimliği, dini topluluğu yok etmek amacıyla yapılan toplu öldürmelerdir.

Katliamlar insan haklarına saygılı uygar toplumlarda hoş görülmemesi gerekirken çıkar etkileri nedeniyle bu gibi toplumlarda ve devletlerde gereken tepkiler gösterilmemektedir. Katliamı yapan kişiler, toplumlar, hatta devletler genellikle kendilerini haklı gösteren kılıflar bulmaya çalışırlar. Bu gerçek Rumların Kıbrıs Türk halkına uyguladıkları katliamlarda somut şekilde yaşanmıştır. Katliamlar çoğunlukla ırk, din veya siyasi düşünceler doğrultusunda yapılmaktadır.

Görüldüğü üzere soykırım, ırk, canlı türü, siyasal görüş, din, sosyal durum ya da başka herhangi bir ayırıcı özellikleri ile diğerlerinden ayırt edilebilen bir topluluk veya toplulukların bireylerinin, yok edicilerin çıkarları doğrultusunda önemli sayıda ve düzenli biçimde yok

edilmeleridir.²² Bu tanım kapsamında, ileride daha geniş şekilde açıklanacağı üzere özellikle 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren Türk halkına karşı yapılan saldırılar soykırım uygulamasıdır.

Katliamların devlet eliyle de gerçekleştirilmesi yaşanan gerçeklerdir. Kıbrıs'ta Rum-Yunan tarafının 21 Aralık 1963 yılında başlattıkları soykırım eylemleri yanında Türk katliamları gerçekte devlet eliyle ve örgütlü, planlı bir hazırlığın sonucudur. Sözde devlete isyan eden azınlık gruplar, Kıbrıs Türk halkı gibi katliama uğramışlardır.

Katliamlar olaylar sonucu olabileceği gibi Kıbrıs örneğinde görüldüğü gibi bir etnik temizlik²³ planının parçası olarak da gerçekleşebiliyor. Rum-Yunan tarafının Kıbrıs'ta gerçekleştirdikleri gibi eğer katliamlar ırkı ya da ulusu tamamen ortadan kaldırmayı amaçlıyorsa soykırım kapsamına girmektedir.

SOYKIRIM TANIMI VE KAPSAMI

Soykırım (genocide) kavramının kökü Yunanca'da ırk, aşiret anlamında kullanılan *genos* ve Latince'de öldürme, yok etme, kırım anlamında kullanılan *cide* kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiş bir kavramdır. Soykırım kavramının sosyal ve siyasal bilimlerde üzerinde tam olarak anlaşılmuş bir tanımı olmamakla birlikte yapılan çeşitli tanımlarda ortak ölçütler vardır.

Uluslararası alanda soykırım (genocide) kavramının tanımını yapan ve Birleşmiş Milletler (BM) Soykırım Sözleşmesi'nin hazırlanmasında ve sonuçlandırılmasında önemli katkılarda bulunan Polonyalı hukukçu Raphael Lemkin 1933 yılında, Soykırımı, "*dini, milli ve irki bir grubun yok edilmesi*" olarak tanımlamıştır. Lemkin'e göre "*soykırım, direkt*

---

²² <https://www.neoldu.com/katliam-nedir-7770h.htm>.

²³ <https://www.neoldu.com/katliam-nedir-7770h.htm>. Etnik Temizlik; dar anlamda bakıldığı zaman insan haklarını ihlal ederek ve diğer zorba faktörleri de kullanarak kitleleri zorla yerlerinden etmek olarak tanımlanırken; geniş anlamda ise nüfus transferinin eş anlamlısı olarak kullanılıyor. Daha geniş bir tanım için Bkz. Yürükel 2004, ss.10-32: "*Etnik temizlik, bir etnik veya ulusal grubun, diğer bir grup, güç odağı veya devlet-yönetim tarafından yapılan, siyasi, askeri, ekonomik, sosyal, kültürel, yasa dayatmaları ve siyasi önlemlerle, ayrımcılıkla, terör uygulamalarıyla birden veya kronik olarak yüzyıllardır yaşadıkları yerlerden göç ettirilmesidir.*"

olarak kişileri hedef almaz, kişinin dâhil olduğu grubu hedef alır, kişi de bu gruba dâhil olduğu için saldırıya uğrar.”²⁴

BM çatısı altında tanımlanan soykırım kavramı, İkinci Dünya Savaşı’nda gerçekleştirilen toplu katliamların etkisi ve mevcut uluslararası dengeler dolayısıyla uluslararası bir uzlaşmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu uzlaşmanın şekillendirdiği 10 Aralık 1948 tarihli Birleşmiş Milletler Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi’nde soykırım, “*insanların dinsel, ırki ve etnik farklılıklarından dolayı sistematik olarak yok edilmesi*” olarak tanımlanmıştır. Sözleşme’de, belirtilen grup üyelerinin öldürülmesi, fiziki ve zihni sağlığını bozucu eylemler, grubun kısmen veya tamamen fiziki varlığının yok olmasına neden olacak yaşam koşullarına tabi tutulması, grup içi doğumları önleyici önlemler alınması gibi fiillerin ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, bu niteliği yüzünden kısmen veya tamamen yok etmek kastıyla işlenmesi, soykırım olarak belirtilmektedir.

BM Soykırım Sözleşmesi ABD, Sovyetler Birliği, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin tarihte yaptıkları kendi uygulamalarından dolayı suçlanmalarını önlemek için kültürel yok etme (culturcide), etnik yok etme (ethnocide-etnik soykırım), sosyal yok etme (socialcide-sosyal soykırım) ve politik yok etme (policide), zorla asimilasyon ve bütünlüşme (entegrasyon) yöntemlerini kapsam dışı bırakan uluslararası bir uzlaşma sonucu oluştuğundan dolayı “*grup*” tanımı dar tutulmuştur.

Soykırım tanımının dar tutulmuş olmasına karşın, Hukukçu Davit Kader, günümüzde bir ceza hukuku olarak uluslararası alanda ve ülkelerde kabul gören BM Soykırım Sözleşmesi’ni, insan hayatının değerli hale gelmesini sağlayan, kişilerin yaptığı soykırımları uluslararası

---

²⁴ Sefa M. Yürükel, **Batı Tarihinde İnsanlık Suçları**, 2. B., Marmara Grubu Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul, 2004, s. 9; Ayrıca daha geniş bilgi için Bkz.: R. Lemkin, in Hinton, **Genocide: An Anthropological Reader** (ed.) Alexander Laban Hinton, Blackwell Publishers, 2002.

ceza yasasıyla ilişkilendiren, bir insanlık suçu olan soykırımı karşı koruyucu bir önlem yaratan ve insanlığa umut veren bir devrim olarak değerlendirilmektedir.²⁵

Lemkin'in yaptığı tanım kapsamında başlangıçta ceza yasaları bağlamında ele alınan soykırım kavramı, 1970'lerden sonra sosyoloji, antropoloji, siyasal bilimler, tarih ve psikoloji dallarında çalışma yapan araştırmacıların da üzerinde durduğu bir konu haline gelmiştir. Böylece soykırım kavramının, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yönlerinin ve sonuçlarının da olduğu hususu ön plana çıkmış, dolayısıyla çeşitli bilim dallarının inceleme alanına girmiştir. Bu gelişme sonucunda soykırım konusu, 1970'lerden itibaren yeni araştırmaların ve tartışmaların yapıldığı, yeni tezlerin ve tanımların ileri sürüldüğü geniş bir bilimsel yelpazede ele alınır olmuştur.

Soykırım araştırmacılarının, tarihçilerin, sosyologların ve hukukcuların soykırım ile ilgili değerlendirme, analiz ve tezleri dikkate alındığında tek bir soykırım türü olmadığı, fiziki, etnik, kültürel, biyolojik, ekonomik, ekolojik, soykırımcı tehcir, soykırımcı asimilasyon ve etnik temizlik olarak çeşitli soykırım türlerinin olduğu anlaşılmaktadır.²⁶

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devletine ve Türk halkına yönelik sistemli ekonomik ambargolar günümüzde AB, ABD ve Rum-Yunan ikilisi tarafından en ağır biçimiyle halen uygulanmaktadır. 24 Nisan 2004 tarihinde referandumda “*evet*” dediği için Türk halkı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üzerindeki “*izolasyonların*” kaldırılması gereğinden söz eden ABD ve AB ülkeleri, Rum-Yunan ikilisi ve Rusya ile birlikte Türk halkına karşı yıllardır devam eden bir ekonomik soykırım uygulamaktadırlar.

Rum-Yunan ikilisini Kanlı Noel'de uygulamaya koydukları Akritas Planı kapsamında yaptıkları katliamlar ve silahlı saldırılar sonucunda 103 köyden Türklerin göç etmeleri ve 1963-1974 yıllarında

---

²⁵ David Kader, **Progress and Limitation in Basic Genocide Law, in Genocide**, (ed) Israel W. Charny, Mansell publishing, London, 1991, s.140-146.

²⁶ Yürükel, 2004, Soykırım türleri hakkında daha geniş bilgi için Bkz.: ss. 154-170.

Ada'nın % 3'lük bölümüne hapsedilmeleri, topraklarının ve diğer bütün ekonomik değerlerinin, vakıf mallarının Rumlar tarafından gasp edilmesi soykırımcı tehcir kapsamına girmektedir.

Etnik temizlik, bir etnik veya ulusal grubun, diğer bir grup, güç odağı veya devlet/yönetim tarafından yapılan, siyasi, askeri, ekonomik, sosyal, kültürel, yasa dayatmaları ve siyasi önlemlerle, ayırmacılıkla, terör uygulamalarıyla birden veya kronik olarak yüzyıllardır yaşadıkları yerlerden göç ettirilmesidir. Rum-Yunan işbirliği ve planları ile Kıbrıs Türk halkına karşı yapılan sistemli psikolojik terör ve katliam saldırıları sonucunda Türklerin buldukları bölgelerden en az üç kez toplu iç göç yaşamış ve Kıbrıs'tan göç etmek zorunda bırakılmıştır. Bu gerçekler, Türk halkının maruz kaldıkları etnik temizliğin boyutunu göstermektedir.

AKRİTAS PLANI

Makarios 1959 ve 1960 uluslararası Kıbrıs Antlaşmalarının Türk halkına aşırı haklar sağladığını, Enosis hedefini engelleyici bir nitelikte olduğunu savunarak isteksiz bir şekilde kabul etmesine rağmen kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni Enosis'e "*bir sıçrama tahtası*" olarak kabul ettiğini ve Enosis mücadelesine devam edileceğini açıklamalarında sürekli ifade etmiştir. Makarios bu anlayışa sahip olduğu için uluslararası antlaşmalara dayalı olarak yürürlüğe konulan Kıbrıs Anayasasının uygulanma kabiliyeti olmadığını iddia ederek hiçbir zaman uygulamak istememiştir. Bu nedenle Makarios Garantör Devletlere anayasada Türk halkına tanınan hakların kaldırılmasını, Garanti ve İttifak Antlaşmalarının feshedilmesini teklif etmiştir. Makarios Kasım 1962 tarihinde Türkiye'ye yaptığı resmi ziyaretten bir yıl sonra 30 Kasım 1963 tarihinde, zamanlama olarak kendince uygun bir ortamda, Karamanlis hükümetinin iktidardan düştüğü, Zürih ve Londra Antlaşmalarını tanımayan Papandreu'nun Başbakan olduğu bir zamanda Türk hükümetine 13 maddelik anayasa değişiklik teklifini sundu. Kıbrıs Türk halkını azınlık statüsüne düşürecek, eşit kurucu ortaklığını, ortak yönetim ve self-determinasyon hakkını, tam siyasi eşitliğini ve ortak ege-

menlik statüsünü sonlandıracak, Rum halkına Kıbrıs'ta tam egemenlik sağlayacak ve Enosis'in yolunu açacak 13 maddelik Anayasa değişiklik teklifini Kıbrıs Türk liderliği derhal, Türkiye Hükümeti de 6 Aralık 1963 tarihinde reddetti.

Makarios ve Rum halkı, anayasa değişiklik tekliflerinin reddedilmesi üzerine gizli olarak kurdukları Akritas²⁷ terör örgütü ve çok önceden hazırlanmış olan Akritas Planı'nı 21 Aralık 1963 tarihinde uygulamaya koyarak "*meseleyi silahla halletmek*" ve "*Ada'daki Türk varlığını birtirmek*" için harekete geçtiler.²⁸

Başpiskobos Makarios'un Cumhurbaşkanlığı döneminin hemen başında Kıbrıs Rumlarının adadaki Türkleri imha edip adayı Yunanistan'a bağlamak (Enosis) için yaptıkları Akritas Planı'nın hazırlayıcıları arasında 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios'un siyasi lideri olduğu Akritas Örgütü'nün Başkanı Akritas kod adlı İçişleri Bakanı Yorgacis, Kıbrıs Meclis Başkanı Klerides, Çalışma Bakanı Papadopoulos gibi isimler bulunuyordu.²⁹ Patris gazetesi'nde 21 Nisan 1966 tarihinde gizli olmayan kısımları yayınlamıştır.

Akritas Planı'nın Başlıca Özellikleri Özetle Şunlardı:

Rum liderliği Cumhuriyeti yıkma girişimini Akritas adlı bir plan uyarınca gerçekleştirdi. 21 Nisan 1966 tarihli Patris Gazetesi'nde yayınlanan bu plana göre Türk halkı ani bir saldırı ile yok edilecek ve ada Yunanistan'a bağlanacaktı. Bu planın hazırlayıcıları arasında Cumhurbaşkanı Makarios, Akritas kod adlı İçişleri Bakanı Yorgacis,

---

²⁷ Akritas Planı, Makarios'un emri ile Polikarpos Yorgacis, Tassos Paoadopoulos ve Glafkos Klerides tarafından hazırlanmıştır. Kıbrıs Türk halkını "*imha*" planı, adını IX. Yüzyılda yaşamış ve adı etrafında bir destan meydana gelmiş olan Bizanslı bir kahraman kabul edilen Diğenes Akritas'tan almıştır, Yunanca'da Diğenes "*İki soydan gelme*", Akritas ise "*sınır bekçisi*" şeklinde tanımlanmaktadır. Daha geniş bilgi için Bkz.: **Türk Ansiklopedisi**, C 13, M.E.B., Ankara, 1966, s.240; Necati Münir Erteğün, **In Search of A Negotiated Cyprus Settlement**, Lefkoşa, 1981, s.175; Pierr Oberling, **Bellapais'e Giden Yol**, Çev., Mehmet Erdoğan, Ankara 1987, s. 66.

²⁸ Abdulhalûk Çay, **Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 93, Ankara 1989, s. 57.

²⁹ Patris gazetesi, 21 Nisan 1966.

Meclis Başkanı Klerides gibi isimler de bulunmaktaydı. 07 Şubat tarihli Patris gazetesi bu planda görev alan Rum liderlerini şöyle sıralamıştır:

Başkan: Polikarpos Yorgacis (İçişleri Bakanı)

Başkan Vekili: Çalışma Bakanı Thassos Papadopoulos

Kurmay Daireleri Müdürü: Meclis Başkanı Glafkos Klerides

Kurmay: Milletvekili Nikos Koçiş

Planın Ana Hatları Şöyleydi:

Cumhurbaşkanı *“Makarios'un verdiği demeçler milli davanın alacağı yönü göstermiştir. Esas gaye değişmemiştir. (İlhak, Enosis) Amaca ulaşmak için iç ve dış tahrikler izlenecektir.”*

- EOKA müdahalesinin son safhasında Kıbrıs davası dünya kamuoyuna ve diplomatik çevrelere ‘Kıbrıs Halkının self-determinasyon hakkına kavuşması’ şeklinde sunulmuştu. Şimdi ilk hedefimiz uluslararası alanda Kıbrıs probleminin çözümlenmediği ve yeniden gözden geçirilmesi gerektiği kanaatini yaymak olmalıdır. Bu amaçla, bulunmuş olan çözümün tatminkâr olmadığı, adil olmadığı, iki toplumun bir arada yaşayabileceği belirtilmelidir.
- Kıbrıs liderliği yerinde bir davranışla anlaşmaları halkoyuna sunmamış ve elimizdeki bu durum koz olmuştur.
- Kıbrıs’ın şimdiye kadar Rumlar tarafından idare edildiğini, Türklerin ise sadece olumsuz, köstekleyici bir fren rolü oynadığını gösterdik.
- Gizliliğe uyulacaktır...”

Planın diğer bölümlerinde imhanın yeraltında çalışmalarını sürdüren Akritas örgütü aracılığı ile nasıl gerçekleştirileceği anlatılmaktadır. Buna göre her bölgede ne kadar kuvvet bulundurulacağı, silah miktarı, bölge sorumluları, saldırı planları, ayrıntılı olarak şemalar üzerinde gösterilmiştir. Nitekim saldırıların da aynen bu planda öngörüldüğü gibi gerçekleştirildiği daha sonra ortaya çıkmıştır. Türk

Halkının mukavemeti, planda öngörülen sonuçların, bütünü ile gerçekleşmesini önlemiştir.

Planın Açıklanan Tam Metni Şöyleydi:

Karargâh: Başpiskopos Makarios'un verdiği son demeçler Milli davanın yakın bir gelecekte alacağı yönü gösterir. Geçmişte de belirttiğimiz gibi milli davalar bir günde halledilemez. Milli davaların çeşitli gelişim merhalelerinin tamamlanması için belli zaman tahditleri koymak da mümkün değildir. Davamız şimdiye kadar yer almış olan gelişmelerin, bu süre içinde belirmiş şartların ve alınmış tedbirlerin ışığında, bu tedbirlerin ayarlanması ve tatbiki de göz önüne alınarak incelenmeli ve alınacak tedbirler iç ve dıştaki politik duruma uygun olmalıdır. Bütün bu işlem gerçekten güçtür ve birçok safhadan geçirilmesi şarttır; çünkü sonucu etkileyecek olan çok ve çeşitli nedenler vardır. Herkesin, alınan tedbirlerin esaslı bir inceleme sonucu alındığını ve gelecekte alınacak tedbirlerin temelini teşkil ettiğini bilmesi kafidir. Ayrıca, şimdi düşünülen bu tedbirlerin, *'ilk adım'ı ve 'self-determinasyon'* hakkımızı kayıtsız şartsız ve tam olarak tatbiki olan gayemizin *'yalnız bir safhasını'* teşkil ettiğini de bilinmesi kifayet eder.

Esas gaye değişmeyip aynı kaldığına göre, incelenmesi gereken bu gayenin gerçekleştirilmesi için izlenecek yol ve usuldür. Bunlar da, zarruri olarak iç ve dış (uluslararası) taktikler diye ikiye ayrılmalıdır. Çünkü davamızın, içte ve dıştaki takdimi ve yönetilmesi ayrıdır.

Dışta Kullanılacak Metod:

EOKA mücadelesinin son safhasında Kıbrıs davası dünya kamuoyuna ve diplomatik çevrelere Kıbrıs halkının self-determinasyon hakkına kavuşması: şeklinde sunulmuştu. Fakat hatırlanacağı gibi bu arada Türk azınlığı sorunu, bilinen şartlar altında ortaya atılmış ve toplumlararası çarpışmalardan sonra iki toplumun birleşik bir idare altında beraber yaşayamayacağı fikrini kabul ettirmek için büyük çaba harcanmıştı. Sonunda problem birçok uluslararası çevrelerin zannınca Londra ve Zürih anlaşmaları ile halledilmiş ve bu anlaşmalar,

mücadele eden taraflar arasındaki görüşmeler sonunda varılan çözüm olarak gösterilmişti.

- Bu sebeple ilk hedefimiz, uluslararası alanda, Kıbrıs probleminin çözümlenmediği ve yeniden gözden geçirilmesi gerektiği kanısını yaratmak ve yaymak olmuştur.
- Aşağıda belirtilen kanıların yaratılması ilk gaye olarak kabul edilmiştir:
  - Bulunmuş olan hal çaresi tatminkâr ve adil değildir.
  - Varılan anlaşma, çatışmakta olan tarafların iradesi sonucu elde edilmemiştir.
  - Anlaşmaların tadili arzusu Rumların imzalarını inkâr etme niyetinden değil; onların var olması için elzem olduğundan doğmaktadır.
- İki toplumun bir arada yaşaması mümkündür ve yabancıların güvenmesi ve dayanması gereken kuvvetli unsur Türkler değil, Rum ekseriyetidir.
- Yukarıdaki gayeleri gerçekleştirmek çok güç ise de tatminkâr sonuçlar alınmıştır. Birçok diplomatik temsilci, anlaşmaların tatminkâr ve adil olmadığına gerçek görüşmeler sonucu değil de, gözdağı ve baskı ile imzalandığına ve birçok tehditler sonunda empoze edildiğine inandılar. Anlaşmalar sonucu varılan hal çaresinin halkın tasvibine sunulmamış olması elimizde önemli bir kozdur. Liderliğimiz de aklîselimle hareket ederek bir referandumdan kaçındı. (Aksi halde, 1959'daki atmosfer içinde halk anlaşmaları mutlaka tasvip ederdi). Genel olarak dışarıya Kıbrıs'ın şimdiye kadar Rumlar tarafından idare edildiğini, Türklerin ise sadece olumsuz, köstekleyici bir fren rolü oynadığını gösterdik.
- Birinci safhadaki faaliyetlerimizi ve gayelerimizi böylece tamamladıktan sonra ikinci safhayı uluslararası bir seviyede gerçekleştirmemiz gerekiyor. Bu ikinci safhadaki gayemiz aşağıdaki hususları belirtmek ve kabul ettirmektir:
  - Rumların gayesi Türkleri ezmek değil, idari mekanizmanın aykırı ve makul olmayan kısımlarını ortadan kaldırmaktır.

- Bunların hemen ortadan kaldırılması gerekir, çünkü yarın çok geç olabilir. (yayınlanmamıştır)
  - Bu gözden geçirme sorunu Kıbrıslıların bir iç sorunudur ve bunun için kimseye, dıştan herhangi bir müdahale -güç kullanılsın veya kullanılsın- hakkını vermez; ve öngörülen değişiklikler makuldür, adildir ve azınlığın makul addedilen haklarını da korur.
- Genel olarak denilebilir ki bugünün uluslararası düşünüşü her türlü baskının, bilhassa azınlıklara yapılan baskının karşısındadır. Şimdiye kadar Türkler dünya kamuoyunu Adanın Yunanistan'a ilhak edilmesinin kendilerini köle durumuna sokacağına inandırmakta başarı gösterdiler. Bu şartlar altında mücadelemizi *Enosis* değil de *self-determinasyon* temeline dayayarak dünya kamuoyunu etkileyebiliriz.

Self-determinasyon hakkımızı tamamen ve engellenmeden kullanabilmemiz için de anlaşmalardan (Garanti ve İttifak Antlaşması vs) ve anayasanın halk iradesinin kayıtsız bir şekilde ifadesini engelleyen ve dış müdahale tehlikesi arz eden hükümlerinden kurtulmamız gerekiyor. Bu sebeple ilk hedefimiz Kıbrıslı Rumlarca kabul edilmemiş diye belirtilmesinde karar kıldığımız Garanti Antlaşması'nın elimine edilmesidir.

Garanti Antlaşması ortadan kalktıktan sonra önümüzde bizi bir plebisitle kendi geleceğimizi seçmekten alıkoynabilecek hiçbir hukuki ve manevi engel kalmayacaktır.

Akritas Planı'nda değişmeyen ana hedef Enosis'in gerçekleşmesi için belirlenen ara hedefler 13 madde halinde şöyle sıralanabilir:³⁰

1. 1. Türklere haklarını vermemek,
2. Türk halkını idari baskılarla taciz etmek,
3. Dış dünya ile Türk yetkililerinin temaslarını kesmek,

---

³⁰ Vehbi Zeki Serter, Yunan Emperyalizmi ve Vahşeti Karşısında Anavatan ve Yavruvatan'da Kurtuluş Mücadelesi, Lefkoşa, 1987, s.15.

4. Devamlı surette Türkiye'yi Kıbrıs'a karşı tecavüze hazır bir ülke olarak teşhir etmek,
5. Ana davanın Enosis olduğunu maskeleyen propaganda faaliyetlerine hız vermek,
6. Türk halkını içten parçalamak için devamlı surette faaliyet göstermek,
7. Halkın içindeki sıkıntıları ve bunalımları Türkleri birbirlerine düşürmeye araç olarak kullanmak,
8. Türk halkının Türkiye ile olan bağlarını zayıflatmak için her türlü önleme başvurmak,
9. Türk halkını ekonomik abluka altına almak,
10. Türk halkının kalkınmasını engellemek için baskı metodları kullanmak,
11. Türk halkını tedhiş ve baskı metodlarıyla usandırıp, Kıbrıs'tan uzaklaştırmak,
12. Türklerin topraklarını satın alarak onları Kıbrıs'a bağlayan değerleri bir bir ortadan kaldırmak,
13. Türkiye'nin zayıf bir anında veya Kıbrıs Türk halkının içten parçalandığı zamanları kollayarak Enosis'e sışramak.

*“Rumlar, değışmeyen ana (nihai) hedefleri Enosis olan Akritas Planı'nın gerçekleştirilmesi için Kıbrıs Cumhuriyeti'ni en uygun zemin olarak görmüşler ve bu soykırım planının hemen hemen her safhasını Türk Toplumuna karşı uygulamışlardır. Ancak Türk Toplumunu, Rumların gerek politik, gerek idari ve gerekse insanlık dışı tedhiş ve baskı eylemlerine karşı direnmesini bilmiştir.”*³¹

Rumlar daha sonra, Cumhuriyetin, hükümete isyan eden Türkler tarafından yıkıldığını dünyaya ilan eden yoğun bir propaganda kampanyasını günümüzde de sürdürmektedirler. Makarios ve Rum halkı, belirtildiğı üzere gerçekte 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'ni, Enosis'e giden bir yol, bir köprübaşı, hatta “sışrama tahtası” olarak kabul etmişler ve ara hedefleriyle amaçlarına varabilmek için de bizzat Rum Liderlerinin de hazırlayıcıları oldukları Akritas Planı'nı uygulamaya koymuş-

---

³¹ Serter, a.g.e., s. 16.

lardır. Akritas Plânı ilk kez, 21 Nisan 1966'da Rumca Patris Gazetesi'nde yayınlanınca, Rumların maskeleri tamamıyla düştü. Cumhuriyeti yıkanların kimler olduğu kesin olarak açığa çıktı. Bu gerçeği kanıtlayan hususlardan biri de, Yunan Generallerinden Tümgeneral Karayannis, 15 Haziran 1965'te Etnikos Kriks isimli gazeteye verdiği demeçtir, Karayannis bu açıklamasında Makarios'un dört maddelik bir plân gereğince Enosis'e gitmeyi tasarladığını ifade etmiştir. Bu plana göre:

1. Anayasa'nın olumsuz kısımları tadil edilecek.
2. Uluslararası Antlaşmalar feshedilecek.
3. Yeni baştan self-determinasyon hakları savunulacak.
4. Enosis, bir plebisit yapıp gerçekleştirilecek.

Yukarıdaki izahattan anlaşılacağı üzere planımızın başarısını temin etmek için kademeli bir çaba ve gelişme yolu seçilmesi gerekiyor. Bu çabalar ve gelişmeler gerçekleşmezse gelecekteki davranışlarımız kanun bakımından haksız, politik yönden ise başarısı imkânsız bir hale girer. Ayrıca Kıbrıs'ı ve halkı (Rumları) büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakmış oluruz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devlet ve hükümet yetkililerinin, kurumlarının ve Kıbrıs Türk halkının Akritas Planı'nın yukarıya alınmış kısımlarını çok iyi değerlendirmesi, analiz etmesi, yorumlanması ve özellikle son Crans Monta görüşmelerindeki süreci ve sonuçlarını dikkate alarak muhtemel yeni bir görüşme sürecinde egemen iki devletli bir uzlaşma temelinde sonuç alma gereği gözden uzak tutulmamalıdır.

Çok önemli bir hususun da Akritas örgütünün kurucuları, fiili üst düzey devlet yöneticileri ve temel hedefleri dikkate alındığında 21 Aralık 1963 Rum-Yunan ikilisinin Kanlı Noel saldırılarının gerçek anlamda bir soykırım hareketi olduğu gerçeği unutulmamalıdır. 1948 BM Soykırım Sözleşmesi'ndeki soykırım tanımı dikkate alındığında bu gerçek inkâr edilemeyecek somut bir olgudur. Akritas Örgütü'nü ku-

ranlar, Akritas Planı'nı hazırlayarak uygulamaya koyanlar ve üst düzey yöneticileri günün 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devlet görevlileri olması tartışmasız ve yorumsuz Türk halkının Soykırımın bütün türlerini kapsayan bir soykırım hareketine tabi tutulduğu gerçeği görmektedir. Soykırım uygulamasının bir diğer önemli niteliği de Akritas Örgütü ile EOKA örgütlerinin ana amaçlarının ve hedeflerinin tamamen aynı olmasına rağmen nitelik farklılıklarıdır. EOKA terör örgütü dönemin yönetimine karşı kurulmuş olan yasa dışı bir terör örgütlenmesiydi. Akritas Örgütü ise cumhuriyet devletinin cumhurbaşkanının da dâhil olduğu bakanların da yer aldığı devletin kontrolünde olan bir örgüt olmasıdır. Akritas Örgütü'nün 21 Aralık 1963 yılında uygulamaya koyduğu Türklere saldırıları bir soykırım saldırısı ve Türk halkını imha etme girişimi idi.

21 ARALIK 1963 KANLI NOEL KUMSAL FACİASI

Kıbrıs Türk halkı açısından Kıbrıs Sorunu 1878 yılında Kıbrıs'ın geçici olarak İngiliz Yönetimine devredilmesiyle başlayan, İngiliz Yönetiminde Rumların Enosis eylemlerini terör dâhil artırarak tırmandırdıkları ve 15 Temmuz 1974'de son hamleyi gerçekleştirmeleri sonucunda 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı ile biten 96 yıl süren bir varoluş ve direniş dönemi yaşanmıştır. Kıbrıs'ta Türk halkının bu varoluş savaşı döneminin en ağır, insanlık sorunlarının her çeşidini yaşadığı ve soykırıma uğradığı 21 Aralık 1963-20 Temmuz 1974 yıllarını kapsayan 11 yıl süren direniş dönemidir. Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan ve özellikle 15 Kasım 1983 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanından sonra Kıbrıs Türk halkı açısından Kıbrıs Sorunu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında Kıbrıs Uyuşmazlığı niteliğini kazanmıştır. Devletler Hukuku açısından iki devlet arasında egemenlik, sınır, toprak gibi sorunların varlığı durumunda mesele bir uyuşmazlık hali şeklinde değerlendirilmektedir.

Rum-Yunan ikilisinin 48 saatte Kıbrıs Türk halkını imha ederek Noel'i "*Enosis zaferiyle*" kutlama hesaplarıyla 21 Aralık 1963 yılında başlattıkları katliamların genişletilerek soykırıma dönüşme süreci vahşetin, insanlık dışı kitlesel ölümlerle yaratılan Ayvasıl Köyü örneğinde

olduğu gibi toplu mezarların oluşturulması gibi caniliğin dünya kamuoyu önünde sergilendiği insanlık dışı görüntülerin en acımasız, en canisi olanların başında Lefkoşa'da Kumsal bölgesinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı (KTKA) görevlisi Tabip Binbaşı Nihat İlhan'ın evine yapılan eşi ve üç küçük çocuğunun banyo küveti içinde vahşice katledilmesi yanında evde misafir olarak bulunan biri kadın olmak üzere beş kişinin daha hunharca katledilmesi bir terör katliamıdır. Barbarlık Müzesi haline getirilen ev günümüzde katliam izlerini görenleri dehşete düşüren yoğun bir ziyaret yeridir.

21 Aralık gecesi başlayan Rum saldırıları 24 Aralık Salı günü de bütün şiddetiyle devam etmiştir. Kumsal bölgesinin ölü bölge olarak düşünülerek savunmasız bırakılması üzerine, uzun zamandır bu bölgede Türklerle yaşayan ve Türkleştiği zannedilen Avrağami isimli Ermeni asıllı bir Rum'un bu bölgede Türk direnişi olmadığını Rumlara haber vermesiyle Rum katliamları da geciktirilmeden başlatılmıştır. Terezepulos kod isimli bir Yunan subayının komutasındaki 150'den fazla Rum bu bölgede bulunan Severis Un Fabrikasındaki Rumların ateş desteğiyle Kumsal bölgesine geldiler ve Lefkoşa'nın Kumsal semtinde İrfan Bey Sokak, 2 numarada oturmakta olan KTKA doktoru Binbaşı Nihat İlhan'ın 37 yaşındaki eşi Mürüvet İlhan, çocukları Murat, Kutsi ve Hakan saklandıkları küvetin içinde Rumlar tarafından katledildiler. Dünya basını dehşet verici bu olayı anında bütün dünyaya yansıttı.

“Kuşatılmış Türk tarafını dolaşmama izin verilmişti. Kumsal bölgesine götürüldüm ve kırık cam parçaları üzerinden yürüyerek bahçesinde portakal ağaçları olan ve etrafında sahipsiz siyah beyaz bir kedi dolaşan yeşil beyaz bir eve girdim. Bu evin banyosu sanki mezbahaymış gibi her taraf kan içindeydi ve banyoda birbirine sarılmış kan içinde bir kadın ve üç çocuğu ölü yatıyordu. Buna bitişik odada da bir başka ölü kadın vardı. Rehberim bu ikinci kadının ve çocukların seçkin bir Türk'ün ailesi olduğunu ve Kıbrıslı Rumlar tarafından öldürüldüğünü söyledi. Türk tarafında nereye baktıysam her yerde savaştan çıkmış kasaba görüntüsü veren trajik işaretler vardı. Kum torbaları, nöbetçilerin konumları, ellerinde silahlar, yüzlerinde yorgunluk ifadesi olan kedertli

*insanlar. Yoksullara yardım merkezinde yaralarının üzerine yaslanan kadınlar, erkekler tanımadıkları bir dünyaya boş boş dikkatlice bakarken anlatıyorlar; ‘Onlar dumdum kurşunları kullandılar. Bizim askerlerimiz ise Ankara’dan gelen ‘Hareket etmeyin’ emrine uydular. Yunanlılar sivil giyinmişlerdi ve bize saldırdılar.’*³²

Kumsal Baskını ve o geceyi yaşayanların gazetelere yansıyan anlardan biri 27 Şubat 2007 tarihli Kıbrıs gazetesinde yayınlan tanınmış Türk doktorlarından Dr. Erdoğan Mirata’nın anısı o günlerde önemli iz bırakmıştı. Dr. Erdoğan Mirata Kumsal Baskınındaki Banyo Katliamı hakkında Aysun Basri ile yaptığı röportajda eve girdiğinde gördüğü durumu anlattı.³³ Banyo Katliamında Dr. Binbaşı Nihat İlhan’ın karısı ve çocukları yanında bir başka kadının daha öldürüldüğü bilgisini verdi. Dr Mirata’nın o gece evde yaralı olarak bulduğu adam, çevredekiler tarafından Hasan Dayı olarak da bilinen evin sahibi Hasan Bey olduğunu, Binbaşı İlhan’ın karısı Mürüvet Hanım dışında öldürülen diğer kadının da Hasan Bey’in karısı, Feride Hanım olduğunu ve o gece yine aynı evde kalan ve halen hayatta olan üç kişinin daha varlığını öğrendiğini ifade etti. Olayı yaşayanlar, Rumların bölgeden Türkleri toplayarak, derenin karşı tarafına geçirdiğini ve bölgeye büyük bir ıssızlık hâkim olduğunu söylüyor.

Rum saldırılarının başlamasıyla her gece bir başka evde toplanan komşular da daha güvenli olduğu düşüncesiyle, o gece İlhan Binbaşı’nın evinde toplanmışlar. Akşam saat 18.00 sıralarında, çocuklara kahvaltı türü bir şeyler hazırladıkları esnada, Hasan Bey’in büyük bir telaşla içeri girerek, “*Rumlar bizi basıyor*” dediğini hatırlayanlar, korku içinde evin çeşitli yerlerine saklanmışlar. Banyoya çocukları ile saklanan Mürüvet Hanım ve çocukları öldürülürken, Hasan Bey ile birlikte, dört kişi yaralanmış. Hasan Bey’in eşi Feride Hanım da saklandığı tuvalette öldürülmüş.

³² **Daily Mail**, 28 Aralık 1963.

³³ Aysun Basri, Erdoğan Mirata Röportajı, **Kıbrıs Gazetesi**, 27 Şubat 2007, <http://www.kibrisgazetesi.com/index.php/cat/col/90/art/5223>.

Kumsal Baskını'nın yakın şahitler, yaklaşık 80 kişinin, derenin karşı tarafına götürüldüğü ve banyo katliamının yaşandığı gece, TMT üyelerinin, Severis Un Fabrikası'na dinamit koymak için fabrikaya gittiklerini anlatıyor.

Kıbrıs Yunan Alayı ile Rum kontenjanından oluşan Kıbrıs Cumhuriyeti askerlerinin ve eski EOKA teröristlerinin de dâhil olduğu saldırganların uyguladıkları Akritas Planı hedeflerine uygun şekilde 21 Aralık 1963 yılında başlattıkları soykırım hareketinin dünya basınında yayınlanan banyo küveti içinde anne ve üç çocuğunun birbirlerine sarılmış şehitlerin fotoğrafı, dünya kamuoyunda soykırımın ve İstiklal Savaşı döneminde Anadolu'da da şahit olduğumuz Rum-Yunan vahşetinin bir sembolü haline gelmiştir.

21 ARALIK 1963 SALDIRILARININ BAŞLAMASI

Akritas Planı kapsamında gerçekleştirilen katliam ve soykırım eylemlerinden önce bir hususu belirtmekte yarar vardır. Rum halkının Türklere karşı düşmanca ve yok etme duyguları çok uzun geçmişten günümüze uzanmaktadır. Daha Osmanlı İmparatorlu döneminde bile Türklere karşı katliamlar yapılmıştır.

Türk düşmanlığının kaynağı olan Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi, Rum halkının ve kendilerinin Osmanlı Padişahına sözde *sadakatterini* kanıtlamak için, 1804 yılında meydana gelen bir olayı büyük bir beceri ile kullandılar. Piskopos, o tarihte uygulamaya konan, çok büyük vergi artışlarını protesto eden Kıbrıs'taki büyük toprak sahibi Türklerin başkaldırışını bastırmak üzere, Padişah'a yardım için harekete geçti. Kıbrıs Türk Yönetimi adına kendi halkından vergi toplama konusunda yetkili olduğu bilinen Rum Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu, Padişah'a bir mesaj göndererek *Takviye Osmanlı askerinin Ada'ya süratle gönderilmesi halinde, büyük toprak sahibi Türklerden talep edilen vergilerin silah zoru ile toplanabileceğini ve başkaldırının bastırılması için gelecek bu birliklere Rum halkının Padişah'a gönülden bağlılıklarının (!) gereği olarak fiilen yardımcı olacaklarını müjdeli bir bilgi olarak duyurdu.*

Sonuçta, Mısır'dan gönderilen Osmanlı askerlerine, Rum Ortodoks kilisesinin önderliğindeki Rum milisler büyük bir memnuniyetle fiili destek verdiler. Ve bu arada, Ada'daki birçok ileri gelen Türk'ü acımasızca katlettiler. Bu gerçek, Kıbrıs'ın tüyler ürpertici, şaşırtıcı, düşündürücü acı gerçeklerindedir.

O günlerde Kıbrıs'ta görevli bulunan Fransız Konsolosu Regnault, Kıbrıs Rum milislerinin, Osmanlı Padişahının da büyük bir “*saf-lıkla*” yarattığı bu elverişli ortamdan yararlanarak, Kıbrıs Türklerine karşı Ada'da giriştiği bu katliamın esas sebebinin *Türk halkını Kıbrıs adasından atmak* olduğunu açıkça vurgulamıştır.

Nitekim, Başpiskoposun da etkisiyle suçlu ilân edilen ve kendi Padişahlarının gazabına uğrayan geniş arazi sahibi birçok değerli Kıbrıs Türk evladı, *Osmanlı'ya hizmet* gerekçesi gibi ciddi ve pek inandırıcı olmayan bir bahanenin arkasına sığınarak, silâha sarılan Rumlar tarafından katledildiler. Geniş arazi sahibi üç Kıbrıs Türkü Rumlar tarafından kazığa oturtuldu. Birçok büyük toprak sahibi Kıbrıs Türkü ise Cezayir korsanlarına köle olarak satıldılar.³⁴

Rumların gerçekleştirdikleri katliamların Rum ve Türk Halkları arasında yaşanan gerginliklerin zirvede olduğu o korkunç günlerde, Türk ve Rum halkları arasında yaşanan felaketlerin tırmandığı bir ortamda Kıbrıs'ta görevli bulunan Fransız Konsolosu Regnault, raporunda Kıbrıs Rum milislerinin, Osmanlı Padişahı'nın yarattığı ortamdan da yararlanarak Kıbrıs Türklerine karşı ada sathında giriştiği katliamın nedeninin bugünkü gibi “*Türk halkının Kıbrıs adasından bütünüyle atamak*” olduğunu açıkça vurgulamıştır.³⁵ Nitekim, başpiskoposun da etkisiyle suçlu ilân edilen ve kendi padişahlarının gazabına uğrayan, geniş arazi sahibi birçok nitelikli Kıbrıs Türk evlâdının acısı Kıbrıs Türk Halkının yüreğinde derin izler bıraktı.

³⁴ Oktay Öksüzöğlü, **Dünüyle Bugünüyle Kıbrıs Türkleri**, Hamle Yayın, İstanbul, Mart 2003, s. 43.

³⁵ Ahmet An, *Kıbrıs'ta İsyenlar ve Anayasal Temsiliyet Mücadelesi (1571-1948)*, Lefkoşa 1996, s.42-43.

Kıbrıs Türkleri, Rum komşularının bu beklenmedik vahşi davranışlarını, dostluk ve iyi komşuluk ilişkileriyle asla bağdaştıramamıştı. Yakın tarihimizde Akritas Planı'na göre Türkler çok kısa bir zamanda yok edilip Kıbrıs Yunanistan'a bağlanacaktı. Rum-Yunan tarafı bütün hazırlıklarını tamamlamış ve Noel gelmeden Megali İdea hedeflerinden biri olan on üçüncü ada ya da "*Büyük Ada*" Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etme zamanının geldiğine karar vererek hareket için emir verilmişti.

20 Aralık gününü 21 Aralık gününe bağlayan gece Rum Polisleri Lefkoşa'nın Tahtakale Semtinde Türkleri yoklama bahanesiyle durdurup üzerlerine ateş açtılar. Bu olay sonunda Zeki Halil ve Cemaliye Emir Ali isimli iki Türk şehit oldu. Lefkoşa Türk Lisesi bahçesinde toplanan öğrenciler 21 Aralık günü gece meydana gelen Türlerin öldürülmesini protesto ederken Rum Polisleri öğrencilerin üzerine ateş açtılar. Bu olay sırasında Ahmet Abdülkadir ve Mustafa Ahmet isimli iki öğrenci yaralandı. Aynı gün Rumlar Girne kapısında bulunan Atatürk heykeline ateş açtılar.³⁶

24 Aralık günü Kumsal bölgesindeki Un fabrikasına sabotaj için gelen TMT üyelerinden Tuncer Hasan, Aziz Güner, Muhip Hüseyin şehit edildi. Aynı gece önceki bölümde geniş şekilde anlatılan Kumsal bölgesine baskın yapıldı. Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayında Görevli Tabip Binbaşı Nihat İlhan'ın evinde karısı ve çocukları ve evdeki misafirlerden katledilenler ve yaralananlar oldu. Ayrıca birçok Türk de Rumlar tarafından esir alındılar.

Kıbrıs'ta başlayan bu Rum saldırıları üzerine Garantör Devletlerden biri olan Türkiye Garanti Anlaşması gereğince 25 Aralık 1963 günü Türk jetleri Lefkoşa üzerinde ihtar uçuşu yaptı. Türkiye'nin yaptığı ihtar uçuşundan sonra ateşkes önerilerini reddeden Makarios saldırıları bir süreliğine durdurdu. Ancak kısa bir süre sonra saldırılar yeniden bütün ada çapında köylerde ve şehirlerde artan şiddette yeniden başlatıldı.

---

³⁶ <http://borazaga.blogcu.com/21-aralik-1963-olaylarinin-baslamasi/3521028>.

Rumların Larnaka saldırıları 23 Aralık günü ve Limasol saldırıları da 13 Şubat 1964 günü gerçekleştirildi. Bu bölgedeki Rum saldırıları hem karadan hem denizden yapıldı. Bütün olanaksızlara rağmen Türk Halkı Rumlara geçit vermedi. Limasol Çarpışmaları İkinci Plevne Savunması olarak tarihe geçmiştir. Limasol Çarpışmaları sırasında Münir Hilmi Şago Rumlara esir olmamak için kurşunu bitince elindeki son el bombasını göğsünde patlatarak şehit oldu.

Rumlar BAF'a 9 Mart 1964 günü saldırdılar. Türkiye'deki üniversite öğrencileri öğrenimlerine ara vererek direnişe katılmak için çıktıkları Erenköy'de savunma hattı oluşturdukları köprübaşına ve genel olarak Dillirga³⁷ bölgesine 8 Ağustos günü Rum teröristleri Yunan askeri birlikleriyle birlikte ağır silahlar, top ve zırhlı araçlarla tam bir savaş düzeninde taarruz ettiler. Bu bölgedeki Rum saldırılarına karşı Makarios'a Rum saldırılarını durdurması için yapılan uyarıların dikkate alınmaması üzerine Türkiye önce 7 Ağustos 1964 günü Dillirga bölgesi üzerinde ihtar uçuşu yaptı ancak Türk jetleri ateş açmadan üslerine geri döndü. 8 Ağustos 1964 günü 34 Türk jeti Rum mevzilerini yoğun şekilde bombaladı. Erenköy Savaşı sırasında Cengiz Topel'in uçağı düşürüldü, paraşütle kurtulan Cengiz Topel Rumlar tarafından esir alınarak işkence yapılarak öldürüldü.

9 Ağustos 1964 günü 64 Türk jet uçağı ile yapılan iki müdahale sonucu Rum-Yunan kuvvetleri çok büyük ölçüde imha edildi, Rum-Yunan birlikleri büyük kayıplar verdi. Makarios uğradıkları ağır kayıplardan sonra Türkiye'nin bütün koşullarını kabul edeceğini bildirdi. Erenköy Savaşı'ndan sonra Rumlar Türk bölgelerine Ekonomik Ambargo uygulayarak kuvvet yoluyla yapamadıklarını Türk halkını açlığa ve sıkıntıya sokarak yapmaya çalıştılar ancak Türkiye'nin desteği ile Rumlar bu çabalarından sonuç alamadılar.

---

³⁷ Yeşilirmak, Mansura, Erenköy'ün bulunduğu Kıbrıs'ın Kuzey Batısındaki bölge Dillirga bölgesidir.

Geçitkale Boğaziçi Çarpışmaları

Grivas'ın organize ettiği ve yönettiği Rum-Yunan kuvvetleri 15 Kasım 1967 günü Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırdılar ve katliam yaptılar. Bu saldırılarda 20'den fazla şehit verildi. Geçitkale ve Boğaziçi saldırılarında Rum kuvvetlerinin büyük çoğunluğu Yunanlı askerlerden oluştu.

Bu olay karşısında Türkiye Rumlara sert bir uyarı yaptı ve Türk donanması Akdeniz'e açıldı; Türk ordusu da Trakya'da Türk-Yunan sınırında savaş durumuna getirildi. Müdahale için harekete geçen Türkiye'nin koşullarının kabul edilmesi için girişimde bulunan ABD koşulların kabul edilmesi için devreye girdi ve anlaşma sağlandı. Yapılan anlaşma ile işgal edilen Türk köylerinin derhal boşaltılması, sayıları 20 bini aşan Yunan askerlerinin adadan geri çekilmesi, yollarındaki barikatların kaldırılması, Türklerin seyahat özgürlüğünün sağlanması, Türk bölgelerine giriş çıkışı engelleyen Rum barikatlarının kaldırılması ve Grivas'ın adayı terk etmesi sağlandı. Bu anlaşma sonunda Türkiye adaya müdahale etmekten vazgeçti. Geçitkale ve Boğaziçi Çarpışmaları Türkiye'nin Kıbrıs Türk halkının çıkarlarını koruyacağı kararlığını gösterdi.

Gazetecilerin Gözüyle Rumların Yaptığı Diğer Soykırım Saldırıları

Mathiati Katliamı³⁸: 208 Türk'ün yaşadığı Lefkoşa'nın Mathiati Köyü'ndeki vahşet. “... İlk dakikalarda üç Türk ciddi olarak yaralandı. Türkler beyaz, küçük evlerinden sokağa fırladıklarında, küfreden ve çığlıklarla gülen kalabalık, bunları yol boyunca iteklemeye ve tekmelemeye başladı. Dipçik darbeleriyle yerlere yıkılan dehşete kapılmış Türkler sokaklarda sürüklenirken; Rumlar kalabalık evlere doluşup, ocaklardan yanan kütükleri çekip perde ve yatakları yakmaya başladı. Yıllar boyunca güneşte kurumuş ahşap çatı kirişlerini önce dumanlar, sonra da ateş sardı. Gürültüyle uyanıp ağlamaya başlayan emzikli bebeleri sıkıca tutmuş, çoğu gecelikli ve ayakları çıplak olan kadınlar,

---

³⁸ H. Scott Gibbons, **Peace Without Honour**, Ankara 1969, s.31.

yürüyebilen ve pantolon veya mavi çizgili pijamalarının paçalarını tutmuş çocuklarıyla birlikte, yaralılarını sürükleyen Türkler evler içindeki sokaklarda itilip kakılıyorlardı. Rum gençler histerik bir biçimde evlere ateş ediyor, kısılmış sesleriyle çığıncasına bağırıyorlardı. Ateşler evlerin bir kısmını bütünüyle kaplamadan gruplar halinde içlerine doluşup eşya ve tabak-çanağı kırmağa değerli eşyaları kapıp ceplerine doldurmaya başladılar. Evlerin gerisinden gelen çığınca sesler saldırganların dikkatini Türklerin hayvanlarına çekti. Ahırlara doluşup sağlam inekleri, keçi ve koyunları makineli tüfekle taradılar. Tavukları havaya atıp, gıdaklar ve çırpınırlarken ateş ediyorlardı; gövdeleri bir tüy bulutu halinde parçalanıyordu. Kalabalık kana susamış bir çılgınlık içinde bağrıyordu. Türkler, donmuş, açık yol boyunca sürüklenip köyden çıkarıldılar. Azap içinde, tamamıyla Türklerin oturduğu bir sonraki köyün, Kochatis'in yakınlarında bırakıldılar. Kochatis köyünün Türkleri komşularına yardım etmek için evlerinden fırlarken kalabalık ateş etme, yakma ve yağmalama çılgınlığına devam etme üzere Mathiati'ye geri döndü.”

Ayvasıl Katliamı: Ayvasıl (Ayios Vasilios) Köyü Katliamı

“Silah sesleri duyuldu; tüfek dipçikleri ile kilitli kapıları kırdılar; insanlar sokaklara sürüklendi. 70 yaşında bir Türk, kırılan ön kapısının sesiyle uyandı. Sendeleyerek yatak odasından çıktığında, bir sürü silahlı gençle karşılaştı. ‘Çocuğun var mı?’ diye sordular. Şaşkın bir biçimde ‘Evet’ dedi. ‘Dışarı gönder’ diye emrettiler. 19 ve 17 yaşlarındaki iki oğlu ve 10 yaşındaki kız torunu aceleyle giyinip, silahlı adamların peşinden dışarı çıktılar. Çiftlik duvarının dibine dizildikten sonra, silahlı adamlar tarafından makineli tüfek ateşiyle öldürüldüler. Başka bir evde, 13 yaşında bir erkek çocuk elleri dizlerinin arkasına bağlanıp yere yıkıldı. Ev talan edildi ve talancılar çocuğu tekmeleyip ırzına geçip, sonra da bir tabancayla başının arkasından vurdular. O gece Ayios Vasilios'ta toplam olarak 12 Türk katledildi. Diğerleri toplandı, itilip kakılarak oradaki Türklerin yanına sığınmak üzere Skylloura yoluna çıkarıldı. Gecelikleri, pijamaları ve çıplak ayaklarıyla soğukta sendeleyerek ilerlemeye başladılar. Rumlar karanlıkta arkalarından ateş ediyorlardı. Silahlı adamların dikkati Türk evlerine çevrildi. Evleri yağmalayıp tahrip ettiler, yorulduklarında da

ateşe verdiler. Aynı yörede, tek kalmış çiftlik evlerinde dokuz Türk daha öldürüldü."³⁹

İtalyan Gazetecinin Gözlemleri: Ocak 1964'de Kıbrıs'ta bir İtalyan gazetecinin gözlemleri şöyle: "Şu anda Türklerin köylerinden göçlerine şahit oluyoruz. Rum terörü acımasız; binlerce kişi evlerini, topraklarını, sürülerini terk ediyor. Bu sefer Helenlik laflarının ve Plato'nun bütününi bu barbarca ve kudurmuş davranışları gizlemesi imkânsız Türk köylerinde akşamüstü saat dörtte sokağa çıkma yasağı yürürlüğe giriyor. Tehditler, silah sesleri ve kundakçılık girişimleri karanlık basar basmaz başlıyor. Ne kadın, ne de çocuğun gözetilmediği Noel katliamından sonra, herhangi bir mukavemet imkânsız gözüüküyor."⁴⁰

Amerikalı Gazetecinin Gözlemleri: Lefkoşa'nın Ayios Sozomenos köyündeki olaylar hakkında, Time muhabiri Robert Ball şunları yazdı: "En şiddetli çarpışma, Rumların yumru yumru zeytin ağaçlarının örtüsünden yararlanarak taarruz ettikleri köyün batı kıyısında olmaktadır. Dokuz Türk'ün sığındığı kerpiç evin bir penceresi bir roketatar mermisiyle uçurulmuş, ikinci katı da kurşun delikleriyle tam anlamıyla kevgire dönmüştü. Umutsuzluk içinde dere yatağına doğru, kaçmaya çalışan bir Türk çoban, kapıdan birkaç adım ötede vuruldu. Bir diğeri ise eline geçirdiği bir yabayla Yunan mevzilerine tek başına, nafîle bir taarruza kalktı, hemen öldürüldü."⁴¹

İngiliz Gazetecinin Anlatımı: "Kıbrıs'ın istilasından sonra yüzlerce Kıbrıslı Türk, Milli Muhafızlarca rehine alınmış, Türk kadınlarının ırzına geçilmiş, çocuklar cadde ortasında öldürülmüş ve Limasol'daki Türk mahalleri tamamen yakılmıştı."⁴²

Bir Alman Turistin Gözlemleri: "Yunanlıların kasaplığını insan zekâsı kavrayamaz... Magosa etrafındaki köylerde Rum Milli Muhafızları, vahşetin eşsiz örneklerini gösterdiler. Türk evlerine girdiler; acımasızca kadın

---

³⁹ A.g.e., s.73.

⁴⁰ Giorgio Bocca, *Il Giorno*, 14 Ocak 1964.

⁴¹ Robert Ball, *Time*, 14 Şubat 1964.

⁴² David Leigh, *The Times*, Londra, 23 Temmuz 1974.

ve çocuklara mermi sıktılar; birçok Türk'ü gırtlığından kestiler; Türk kadınlarını toplayarak ırzlarına geçtiler."⁴³

Ezilmiş Çiçekler'den Alıntı: "Kıbrıs Rumları, XX. yüzyılda, çağdışı davranışlar sergileyerek giriştikleri katliamlarda masum Kıbrıs Türklerini hunharca öldürmekle kalmayıp kazdıkları çukurlara yarı canlı insanları da doldurmuşlardır. İşte gün ışığında mezardaki pek çok insan cesedi Yunan vahşetini dünya kamuoyuna tanıtıyor. Toplu mezarlardan çıkarılan Kıbrıslı masum Türklerin cesetleri, yıllardan beri adada derebeylik yasalarını uygulayan Rumların, ne derece sefil bir yaratık olduklarını kanıtliyordu..."⁴⁴

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ORTEGA RAPORU

Birleşmiş Milletler uzmanı A. Ortega ve ekip arkadaşları tarafından Mayıs-Temmuz 1964 tarihleri arasında hazırlanan Ortega Raporu: "Şimdiye kadar bu konuda hazırlanan en kapsamlı ve ayrıntılı rapor olup Kıbrıs sorununa bulunacak çözümün önemli bir parçası olması bekleniyordu.⁴⁵ Akritas Planı kapsamında Kıbrıs Rumlarının Türk halkını sindirerek teslimiyete zorlamağa yönelik yıkım ve imha hareketinin açık bir kanıtı olan Ortega Raporu bilinmeyen nedenlerle sümen altı edilmiş, kamuoyundan adeta saklanmışdır. Bunun tek bir nedeni olabilir; Rum saldırı ve mezalimini dünya kamuoyundan saklamak ve Rumların suçlanmasını önlemek."

Rapor'daki değerlendirmelere göre: "16 Ağustos 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile atılan imzaların mürekkebi daha kurumadan Kıbrıs Rum Liderliği, Kıbrıs Türklerinin canına ve malına saldırma ve Kıbrıs Türklerinin Kıbrıs Cumhuriyeti yönetiminden kaba güç ve silah zoru ile dışlama hedefine yönelik meşhur Akritas imha planının hazırlıklarına başlamıştı. Böylece Anayasa'nın yasaklamış olduğu Enosis'i gerçekleştirmek için ilk adım atılacak ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek sahibi olacaklar ve Enosis'i gerçekleştirmek için gerekli adımları atacaktardı. Akritas Planı gereği gizli ordular kurulmuş,

⁴³ **Almanya'nın Sesi**, 30 Temmuz 1974.

⁴⁴ James Rayner, **Ezilmiş Çiçekler**, Lefkoşe 1982, s. 25.

⁴⁵ A. Ortega, **Ortega Report**, Dünya Kıbrıs Türkleri Vakfı Yayınları No.1, Lefkoşa, KKTC, October 2011, s.3-6.

saldırı hedefleri belirlenmiş ve bilindiği gibi Plan 21 Aralık 1963'te uygulamaya konmuştu.”

Rumlar Planı uygulamaya koyarken, ellerinde bulundurdukları medya kanalıyla dünyaya “*Türkler isyan etti, meşru hükümeti devirip adayı taksim etmeğe çalışıyor*” yalanını yayıyordu. Buna inanan BM, süratle harekete geçerek Ortega Raporu’nu hazırlattı. Rapor Temmuz 1964’te neşredilip ilgililere dağıtıldı. Ancak Rapor’dan çıkan kesin sonuç; *Yıkılıp yakılan köylerin Türk köyleri ve evleri olduğu, saldırganın Rum tarafı olduğu ve Rum iddialarının mesnetsiz olduğunun kesin kanıtı*” gerçeği idi.

Sonuçta Türkler devletten ve Temsilciler Meclisi’nden atıldı. Bir anda binlerce Türk işsiz ve aşsız, Türk Halkı da bir devlet güvencesinden yoksun kaldı. Rapor bu yüzden doğru dürüst açıklanmadan BM Genel Sekreteri raporlarında bahsi dahi geçmeden sümen altı edilmiş, adeta ortadan kaybolmuştu.

Dünya Kıbrıs Türkleri Vakfı, sürdürülmekte olan müzakerelerin devamı halinde bir aşamada mülkiyet ve tazminatlar konusunun da gündeme geleceği gerçeğini dikkate alarak adeta kaybolmuş, gözlerden kaçırılmış Ortega Raporu’nu bir kitap halinde yayınlayıp acı gerçekleri önce Türk halkına sonra da dünya kamuoyuna sunmayı bir görev bilmıştır. Var olduğu bilinen ama nereden tedarik edileceği bilinmeyen, Türk halkı için son derece önemli bir belge niteliğinde olan Ortega Raporu tozlu arşivlerden aranarak ortaya çıkarıldı ve yayımlandı.

Ortega Raporu’nda tespiti yapılan hasar görmüş Türk emlakı, Kıbrıs Türklerinin Rumlardan tazminat talebinde bulunabilecekleri konulardan yalnız bir tanesi. Türk memurların iş kaybı, maaş ve emeklilik hakları, gasp edilmiş vakıf malları; Türklerin silah zoru ile kovulduğu 103 köydeki ev ve emlak ile ilgili kullanım kaybı; Merkez Bankası rezervlerinden Türk halkına düşen pay bunlardan sadece birkaçıdır. En önemlisi de, Kıbrıs Türklerinin Kıbrıs Cumhuriyeti ortak-

lığından atılarak; 1960 Kuruluş ve Garanti Antlaşmalarına aykırı olarak ve Kıbrıs Cumhuriyeti anayasa ve yasaları çığnenerek Türklerden arındırılmış sadece Rumların oluşturduğu yasadışı bir Devlet oluşturularak yaratılan statükodur. Ne yazık ki BM ve dünya, bu yasadışı ve insanlık ayıbı niteliğindeki harekete onay vererek katliamların ve soykırımın yanında yer aldı. Böylesine yanlı tutum, Rapor'da belgelerle ve tahrip edilen köylerin çok sayıda fotoğrafları ile Rum vahşetinin belgelendirildiği, kanıtlandığı ve köy köy, şehir şehir tahrip edilen yerlerin maddi, parasal değerleriyle ortaya konulmasına rağmen gerçekler gözden kaçırılırken, Türkiye Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından insan haklarını ihlal eden ülke suçlamasıyla tazminat ödemelerine tabi kılındı.

KIBRIS'TA BM GÖZETİMİNDE TÜRK SOYKIRIMI⁴⁶

Abdullah Gürgün 8 Ağustos, Kıbrıs'ta Türklerin soykırımdan kurtarıldıkları tarihin 50. Yıldönümünde, 8 Ağustos 1964 tarihinde Rum-Yunan askerlerinin büyük bir güç ile Erenköy Bölgesine başlattıkları saldırıları yakından izleyen İsveçli BM Kıbrıs Barış Gücü Subayı Willy Lindh ile yaptığı röportajda, “*BM Gözetiminde Yaptıkları Türk Soykırımı*” sözleriyle yaşadığı olayları kitaplaştırdığı anılarında anlattı. İsveçli BM Kıbrıs Barış Gücü eski Subayı yazar Willy Lindh: “*Bugün olsa yine Kıbrıs Türklerine yardım ederdim. Çünkü BM koruması altında soykırımı uğruyorlardı*” dedi.

24 Eylül 1964 Saat 06.30... Erenköy'de Kıbrıslı Türklerin BM askeri kamyonuna yüklediği silah ve cephaneyi Lefke'ye götürmek üzere İsveçli BM Barış Gücü Subayı 1937 doğumlu Teğmen Willy Lindh *bir arkadaşıyla* çıktıkları yolda Erenköy dışındaki Rum kontrol noktasını kolayca geçtikten sonra Lefke'ye yaklaştıkları sırada hem önlere hem arkaları Rumlarca kesildi. Çok sayıda tepeden tırnağa silahlı Rum asker ve polislerinin etraflarını çevirdiklerini ve tuzağa düşürüldüklerini ifade etti. Bu olaydan sonra İsveç ve BM subaylarının çok

⁴⁶ Abdullah Gürgün, <http://www.harbigazete.com/haber/1399/kibrista-bm-gozetiminde-turk-soykirimi.html>. Daha geniş bilgi için BkZ.: Willy Lindh ile yapılan röportaj ve kitabı **Folkmord Under EN:s Beskyd?** (BM Gözetiminde Soykırım ?).

sayıda gazetecinin önünde silahların kamyondan indirildiği ve fotoğrafların çekildiğini, dünyaya yayılan haberler sonunda silah kaçakçısı İsviçli Birleşmiş Milletler subayları olarak haber yazıldığını ve gelişmeleri anlattı.

İsviçli Emekli Subay Willy Lindh olaydan tam 50 yıl sonra Folkmord Under FN:s Beskyd (BM Gözetiminde Soykırım) isimli bir kitap yazdı. Lindh kitabında kendisinin silah kaçakçısı olmadığını, bu silahları para alarak değil insancıl nedenlerle ve yardım amacıyla Kıbrıslı Türklere götürdüğünü ve bugün aynı koşullarda yine aynısını yapacağını açıkladı.

Diğer bir deyişle Lindh'in davranışının ardında maddi çıkar değil, zayıftan yana olma ideali vardı. Lindh kitabında bunu açıklayabilmek için adadaki gerçek durumu, Makarios, Grivar, Samson gibi aktörlerin Enosis çabasını, Türklere uygulanan eziyetleri, soğuk savaşı, kırımları ve Birleşmiş Milletler Örgütü'nün (BM) adadaki gerçek konumunu, güçsüzlüğünü, iktidarsızlığını ya da taraf tutuşunu, Rumlara göz yumuşunu gözler önüne seriyor. Lindh 1963 yılında Kıbrıslı Türklerin adanın yüzde 35'ine sahip iken birkaç yıl sonra bu oranın yüzde 3'e düştüğünü belirtiyor.

Adaya gittiğinde gözlemlediği ve Dünya medyasının hiç değinmediği olayları ve Rumların Türklere nasıl davrandığını alışık olmadığımız ilginç ve inanılmaz bir biçimde anlatıyor.

Tanık olduğu bir olayı anlatırken tepkisini de ortaya koyuyor: *“Önce kamyondaki üç adam polis tarafından indirilerek üstleri arandı. Kâğıtları, belgeleri incelendi. Sonra kamyonun kasasına çıkmaları emredildi. Tüm yükün yola indirilmesi emredildi. On küfe domates, incir ve soğan içlerinde yasak eşya, yani silah ve ilaç olup olmadığının kontrol edilmesi için döküldü. Sonra sıra yüzlerce kavuna geldi. Pek çoğu iyi kontrol edilmek üzere ortalarından kesildi. Tüm kasa boşaldıktan sonra, yeniden yüklenmeden önce tüm kamyon dikkatli bir kontrolden daha geçirildi. Saatler sonra sağlam kalan az miktarda meyve ve sebze yeniden yüklendi ve yola devam izni verildi. Geride kocaman bir ezilmiş ve çiğnenmiş domates ve parçalanmış kavun yığını kaldı. Saate bakıyorum aradan neredeyse beş saat geçmiş. On dakikalık yolculuk sonrası*

Lefke'ye pazara vardığımızda gün geçmiş, alıcıların çoğu gitmişti. Kıbrıslı Rumlar bir kez daha BM'nin gözleri önünde Kıbrıslı Türklere karşı soğuk savaşlarının bir örneğini yaşatmışlardı. Hem yaşamları için önemli mallarını tahrip etmişler hem de alıcı bulmalarını engellemişlerdi.”

Lindh, kitabının bir bölümüne *BM Rüşvetçi Mi Dışsız Mi?* başlığını uygun bulmuş. Şöyle diyor: “*BM yönetiminin bir azınlığı koruyamaması bize vicdani olarak sorumluluk ve silah ‘kaçırarak’ onlara yardım hakkı verdi. ‘Kaçakçı’ bize tam uyan bir sözcük değil. Kaçırarak, tanıma göre, gümrük makamlarından izinsiz olarak bir ülke sınırlarından içeri mal sokmaktır. Bizim yaptığımız ise, izinsiz de olsa, bir ülke içinde bir yerden bir yere eşya taşımaktır. Bunun bize BM ya da ülkenin ‘yasal’ makamlarınca yaptırılmadığını kabul ediyoruz. Ancak bu eylemimizin insancıl nedenlerle savunulabileceğini düşünüyoruz. Yunanların desteğiyle Kıbrıslı Rumlar tarafından tüm bir halkın yok edilmekte olduğu düşünüldüğünde, zayıf tarafa yardım etmemek açık bir başarısızlık örneği olacaktır. BM Barış Gücü Erenköy’e karşı büyük saldırıyı engelleyememiş ve böylece görevini yapamadığını açıkça sergilemişti. Yukardan gelen bir emirle kuyruğunu bacaklarının arasına kıştırıp Kıbrıs Türklerini kaderlerine terk etmişti. BM yönetimi neden saldırı bölgesinde büyük güçlerini yoğunlaştırarak Kıbrıs Rumlarının saldırılarını engellememiştir? Yaptığım hiçbir şeyden pişman değilim. Benim için o koşullarda öyle davranmam en doğal olandı.”*

Willy Lindh, Enosis’i, EOKA’yı, General Grivas’ı anlatıyor. Çok acı olaylardan, Kıbrıs Türklerine uygulanan baskı ve yıldırma hareketlerinden, cinayetlerden, katliamlardan bahsediyor. 1963 yılı Aralık ayında Lefkoşa’nın Türk semtlerinde 200-300 kişinin acımasızca katledilip 700 kadın ve çocuğun rehin alındığını Rene Mc Cole ve Daniel McGeachie’nin ağzından anlatıyor.

4 Mart 1964’te Kıbrıs Rum hükümetine tüm Kıbrıs’ı temsil hakkı tanıyan BM’nin 186 numaralı kararını Uluslararası uzlaşmazlıklar uzmanı Profesör Michael Moran’ın ağzından sert bir dille eleştiriyor. Bu kararın sonuçlarını, yaşanan acılarla adım adım açıklıyor.

BM Kıbrıs'a gelmeden önce görevinin, Tüm düşmanlıkları engelleyerek halkın yaşam ve mülklerini garanti altına almak olduğu açıklanmıştı. Ancak Lindh, *"Ama Kıbrıslı Rumlar güçlü bir saldırıya geçtiklerinde BM alandan kaçtı ve huzur ancak Türkiye'nin silahlı müdahalesinden sonra sağlandı"* diyor.

Eski İsveç Subayı yazar Willy Lindh, *"Kitabımızın adı neden 'BM Koruması Altında Soykırım'? Gerçekten Kıbrıs Rumları BM koruması altında soykırım mı yaptılar? Sorusuna verdiği yanıtta "Soykırım, tanıma göre; bir halk grubunun örgütlü, sistemli bir şekilde yok edilmesidir. Kıbrıs'ta olan da, 'Yasal' Kıbrıs Rum hükümetinin sistemli olarak Kıbrıs Türklerini, 'hükümet güçlerine karşı ayaklandılar' bahanesiyle yok etmesi olayıdır. '1963 Noel katliamına Kıbrıs Türklerinin kendileri neden oldu' demek hiçbir mantığa sığmaz. İngilizce yayınlanan Rum gazetesi Cyprus Mail'de Loucas Charalambos, yazdığı yazılarda Kıbrıs Türklerinin isyan ettiği iddiasını yalanladı ve Türklerden yüz kadar insanın öldürülmesi olayını kendilerinin örgütlediği savının açık ve net bir yalan olduğunu belirtti. Tüm suçun Makarios, Ulusal Muhafızlar, Nikos Samson ve onun iyi örgütlenmiş eşkıya birliklerinin" olduğunu yazdı. Bunun karşısındaki tüm iddialar ona göre tam bir yalandı.*

En dikkat çeken nokta *"BM'nin, Büyük Britanya, Yunanistan ve Türkiye tarafından kabul edilen 1959-60 Anayasası'nın tam tersine, Kıbrıs Rum Hükümetini adanın yasal hükümeti olarak kabul eden bir karar almasıydı. Böylece Kıbrıslı Türklerin, eşit taraf olarak adadaki tüm hakları ellerinden alındı ve hiçbir garantisi olmayan bir azınlık yapıldı. Türkiye Makarios'un iktidarı ele almasına karşı çıktı. Makarios, Türkiye'nin hâlâ geçerli olan anayasa uyarınca garantör devlet hakkını kullanıp müdahale etme olasılığına karşı, Kıbrıs'a 1960 Mart ayında BM'nin Barış Gücü getirmesini kabul etti. Makarios adada BM güçleri olursa Türkiye'nin Kıbrıslı Türkleri korumak için askeri müdahalede bulunamayacağını düşünüyordu. Böylece rahatlıkla Türklerin hakkından gelecekti. BM Genel Sekreteri U Thant ile olan ama pek bilinmeyen kişisel ilişkileri 186 numaralı kararın çıkmasında mutlaka rol oynadı. Birbirlerini Bağlantısızlar Hareketi (NAM) yönetiminde buldukları zamandan tanıyorlardı."*

Kitapta, Kıbrıs'ta Rumların Türklere uyguladığı etnik temizlik, BM Barış Gücü Subayı olarak 1964 yılında adada görev yapmış ve Türklere yana tavır koyup onlara gizlice silah taşımış olan Lindh tarafından vurucu ve kavratıcı bir biçimde anlatılıyor. Kitap, Kıbrıs Rum-Yunan ortak hedeflerini gerçekleştirmek için yaptıkları soykırıma ve yarattıkları Kıbrıs uyuşmazlığına yeni bir açıdan bakılmasını yol açabilecek unsurlara sahip. Kitabın yaygın biçimde okunmasında Türkçe'ye ve İngilizce'ye çevrisinin yapılmasında yarar vardır.

AKEL'İN YENİDEN YAKINLAŞACAĞI KIBRISLI TÜRKLER OLMAYACAKTI

Tirajı günde 11.000 olan DİSİ eğilimli Alithia gazetesinin 28 Nisan 2005 tarihli sayısında yer alan “*Ta İper Ke Ta Kata (Leh ve Aleyhte)*” sütununda Alekos Konstantinidis imzasıyla yayınlanan “*AKEL'in Yeniden Yakınlaşacağı Kıbrıslı Türkler Olmayacaktı*” başlıklı yorumda şu değerlendirmeler yapılmaktadır. “*Cumhurbaşkanı Papadopoulos, AKEL Partisi'nin kuruluşunun 80. Yıldönümü nedeniyle gerçekleştirilen Kurultay toplantısındaki konuşmasında AKEL'e övgüler yağdırırken, AKEL'in sosyal ve ekonomik adalet için yıllardır verdiği mücadeleleri övmekle sınırlı kalmadı. Papadopoulos ayrıca, AKEL'in Kıbrıslı Türklerle ilgili politikasını da övdü: “Kıbrıslı Türklere gelince, hepimiz biliyoruz ki, Kıbrıslı Türklerle yeniden yakınlaşma politikasını öneren ve birçok kişi bu doğru politikayı reddederken, bu konuda sebatla ve sabit bir şekilde ısrar eden ilk parti AKEL'dir.”*”⁴⁷

Makarios Drusiotis'in İlk Bölünme adlı son kitabını okurken şöyle düşündüm: Eğer Tassos Papadopoulos'un ve o dönemde Akritas örgütündeki çalışma arkadaşlarının planları başarılı olsaydı, AKEL Partisi, yeniden yakınlaşma ile ilgilenemeyecekti, çünkü yeniden yakınlaşacağı Kıbrıslı Türkler olmayacaktı.

Makarios Drusiotis kitabında, “İşgal tehlikesi ne zaman gündeme gelse, Kıbrıslı Türklerin infaz edilme tehdidinin yeniden ortaya çıktığından bahsetmektedir. 6 Ağustos tarihinde (1964) bir Türk gemisinin asker indirmek ama-

⁴⁷ Alekos Konstantinidis “*AKEL'in Yeniden Yakınlaşacağı Kıbrıslı Türkler Olmayacaktı*”, *Alithia gazetesi*, 28 Nisan 2005; *BYE Bülteni*, Lefkoşa, 28 Nisan 2005.

cıyla Erenköy bölgesine yaklaştığına dair bilgiler alındığı zaman, Çalışma Bakanı Tassos Papadopoulos Amerikalılara, Türklerin işgal etmesi halinde, Kıbrıslı Rumların 'iç durumu düzeltmek' için planları olduğu mesajını gönderiyordu. Eğer Türk donanması, 12 mil sınırları içine girerse, bunu işgalin başlangıcı olarak sayacağız. Hesaplarımıza göre bu bize, kendimizi savunabilmemiz amacıyla Kıbrıslı Türkleri temizlemek için 75 dakika sunuyor ve bunu yapacak plan ve yollara sahibiz.” (Makarios Drusiotis, ABD'nin Milli Arşiv belgelerine atıfta bulunuyor. Bu belgelerde Tassos Papadopoulos'un mesajı bulunmaktadır).

Tassos Papadopoulos ve Akritas, 75 dakika içinde Kıbrıslı Türkleri temizleyeceklerdi ve AKEL liderliği yeniden yakınlaşma ile ilgilenmeyecek ve hiç kimse de onların bu politikalarını küçümsemeyecekti. (Gerçekten de bu doğru politikayı, yani yeniden yakınlaşma politikasını küçümseyenler kimlerdir? Tassos Papadopoulos'un ertafındakiler değil miydi ve değil midir?)

Makarios Drusiotis'in kitabına devam ediyorum: “Tassos Papadopoulos'un Kıbrıslı Türklerin temizlenmesi ile ilgili tehdidi daha sonra Bakanlar Kurulu kararına dönüştü (...).

General Karayannis, “Bu kararı bana Bakan Yorgacis açıkladı ve benden verilen sürenin bitmesinden sonra yerle bir edilmek üzere iki Türk köyü göstermemi istedi” diyor. Karayannis, 'savunmasız insanları infaz etme' görevini üstlenmeyi reddettiğini belirtiyor.

Bugün bir kişi, Kıbrıslı Türklerin 75 dakika içinde temizlenmesine ve yerle bir edilmek üzere iki Kıbrıs Türk köyünün seçilmesine ilişkin bu korkunç şeyleri okurken, bu soykırımı ne kadar hastalıklı ve suçlu zihinlerin planladığını düşünür. Ayrıca o dönemler hakim olan aptallığı da düşünür. Kıbrıslı Türkleri 75 dakika içinde temizleme veya Kıbrıs Türk köylerini yakma tehdidinde bulunanlar, uluslararası toplumun kendilerini hiçbir şey yapmadan seyredeceğini mi sanıyorlardı?

Ülkemiz ve hepimiz için korkunç şanssızlık şudur: Tarihimizin bu en karanlık döneminin başrol oyuncularından biri, daha sert bir şekilde geri gelmiştir veya daha doğrusunu söylemek gerekirse, geri gelmemiştir, ancak onu bize geri AKEL liderliği getirmiştir.”

RUM YETKİLİLERDEN İTİRAFLAR⁴⁸

Kıbrıs'ta yaşanan ağır olaylarda, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yıkılmasından, Kıbrıs Türk halkını ve Türkiye'yi "işgalci", Kıbrıs Adası'nı, halkını, ekonomisini böldü diye suçlayan Rum-Yunan ikilisi kendi üst düzey görevlilerinin yaptıkları itiraflar, birbirlerini suçlamaları ve yaşanan olumsuzlukların, olayların kaynağının Rum liderliğinin olduğunu açıklıyor. Aşağıda çok azı verilen örneklerde, Rum yetkililerinin bu yönde yaptıkları itiraflar ve açıklamalar gerçeği ortaya koymaya yetmektedir.

Alekkos Konstantinidis'in Yazdıkları: (Alithia 4.12.1985) Makarios'u Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkmak için sürekli olarak gizli planlar yapmakla suçlayan yazar şöyle diyor:

"Ama bu siyasi mezar soyguncuları (DİKO ve EDEK) sanki de Kıbrıs tarihi 1974'de başlamış ve bitmiş gibi hareket ediyorlar. Daha önceki gelişmeler ve özellikle darbelerden söz etmiyorlar. Kıbrıs tarihinde bağımsızlıktan sonra gerçekleştirilen ilk darbe 1974'de değil, bağımsızlığımızdan iki ya da üç yıl sonra gerçekleştirilmiştir. Ve işte bu darbe de 1974 darbesine yol açmıştı. Birinci darbe olmasaydı sıra 1974'deki ikinci darbeye gelmeyecekti.

Demokratların sözünü etmekten kaçındıkları ilk darbe, o mahut Akritas Planı'na göre plânlanmış ve uygulamaya konmuştu. 21 Nisan 1966 tarihinde yayınlanan Akritas Planı ve ona göre planlanarak uygulamaya konan ilk darbeyi Makarios hazırlamıştı. Tamamen komplo mahiyetindeki bu darbenin hazırlanmasında Makarios'a çalışma arkadaşları da yardım etmişti. Bu komplo-nun amacı, anayasal düzeni şiddete başvurarak devirmektir. Şunu itiraf etmeliyim ki ben de o zaman Akritas Planı'nın öncülerinden olsaydım, onu yine de eleştirecektim. Ne var ki darbeler başarıya ulaştı mı devrim oluyor. Başarısızlıkla sonuçlandı mı darbe adından kurtulamazlar. Akritas Plâni'na uygun darbe girişimi başarılı olsaydı bugün onu hepimiz övgüyle yâd edecektik. Ancak Akritas Plâni sadece başarısızlığa uğramakla kalmadı aynı zamanda taksime giden yolu açtı. Ama 1974 darbesi için herkes serbestçe konuşurken, Akritas

⁴⁸ Sabahattin İsmail, **İtiraflar**, Der., Sultan Ofset Matbaası, Ağustos 1993, ss. 42-78. Daha geniş bilgi için 214 sayfalık İtiraflar kitabına Bkz.

Plâni için kimsenin konuşmaya cesareti yoktur. Bu cesareti kendinde bulanın da hemen hemen boğazına sarılırlar. Halbuki otokritik yaparak taksime yol açmakla kalmayıp Kıbrıs Cumhuriyeti'nin çökmesine de neden olan Akritas Darbesini hata olarak kabul etmeliydik. Otokritik yapmadıkça bugünkü siyasal mezar soygunculuğunu andıran demagojik davranışlardan kurtulmayacağız. Ayrıca da de-facto taksimden de kurtulamayacağız. Unutmayalım ki Financial Times bile taksimi şimdi "belki de en iyi çözüm" olarak tanımlıyor." 14/12/1985 Alithia).

Aristos Katris'in Yazdıkları: Fileleflheros (1.2.1986) Aşağıdaki satırlar Fileftheros gazetesinin 1.2.1986 tarihli sayısında Aristos Katris imzası ile yayınlandı. "*Kıbrıs Konusunda Türk Unsuru*" başlıklı yazıda özetle şöyle deniyor:

Gazeteci Rakım Çalapala Hürriyet gazetesi adına 1947'de Kıbrıs'a gelerek, her ne kadar Kıbrıs Türklerinin oy hakları varsa da 82 bin kişilik bir nüfusla 362 bin kişilik Rumların adayı dilediklerince yönetmelerine engel olamadıkları noktasını işlemiştir. Bu arada Londra'da İngilizlerin karar vermesinden hemen sonra bir konferans düzenlenerek muhtariyet görüşmelerinin başlatılması istenmiştir. Rum sağı Enosis ve yalnız Enosis talep ettiğinden bu konferansı boykot kararı almıştır. Bunun üzeri Yunanlı sanatçı eski Bakan Mikis Theodorakis'in 16.9.1986 Cumhuriyet gazetesi yazarı; Ali Sirmen ile röportaj sırasında söyledikleri dikkat çekicidir:

"Kıbrıs'ın gelişmesi döneminde, çeşitli nedenlerle oluşmuş kültür farklılıklarını sömüren Rum yönetimler, Kıbrıs'ta her şeyi Rum tekeline aldılar Sanayi yüzde yüz Rum tekelindeydi. Ticaret, eğitim ve sendikalar da hep Rum tekelindeydi. Bu durum ulusal ve etnik çelişkinin yanı sıra çok daha önemli bir sınıf çatışmasına yol açıyordu. Kıbrıs'ta ikinci sınıf insanlar tipi yaratılmak isteniyordu: Kıbrıslı Türkler.

Bu konuda adadaki yoldaşlarımı uyardım. Hatta Makarios'a bir keresinde sen bütün Kıbrıs'ın Cumhurbaşkanı ne zaman olacaksın? Hala yalnız Rumların Cumhurbaşkanı gibisin dedim. 1963-1964'den beri bu konuda uyarılarda bulundum. Kısacası hiçbir zaman yalnızca bir taraf bakire, öbürü fahişe duru-

munda değildi. Ancak burada Türklerin durumunu da anlamak gerek. Varsayalım ki yarın Türk askerleri adadan çekildiler. O zaman Türkler yüzler 20-25 dolayında bir topluluk. Onların güvenceleri ne olacak? Kıbrıslı Rumların orduları, polisleri var. Türkler ordusuz, polissiz kalacaklar. Bu bir sorundur.”

Mikis Theodorakis'in diğer sözleri: “Sözlerimin saldırıya uğrayacağını bilsem bile 1974 Temmuz darbesinden önce, Kıbrıs'taki Rum Toplumunun çok ciddi yanlışlar yaptığı inancında olduğumu söylemeliyim. Gezilerimde Türklerle Rumlar arasındaki ayrılıkların yalnızca etnik değil; aynı zamanda sınıfsal bir sorun olduğunu görmüştüm. Nasıl oluyor da adada yüzyıllarca aynı köyde, bir arada yaşamlarına rağmen, ticaret, parasal işler, kültür, eğitim vb. yüzde yüz oranında yalnızca Rumların denetiminde kalabiliyor?”

Sosyal yaşama katılmak ve yalnızlıktan çıkmak için Rumlar nasıl oluyor da Türklere yardım etmemişler. Kıbrıs Türklerinden bir alt proletarya, ikinci sınıf bir topluluk, ikinci sınıf bir işgücü deposu meydana getirilmiştir. Şüphesiz Kıbrıslı Rumlar, Türklerin yenedünyaya kapalı oldukları bahanesini öne süreceklerdir. Bu iddia benim için inandırıcı değil. Türkleri Lefkoşa'da siperlerde yaşıyormuş gibi, kendi içlerine kapanmış gördüm. Taa o zamandan halkçı bir kavga sürdürdükleri kanısına vardım. Savaşmak için silahlanmış 10 yaşında çocuklar gördüm. Emperyalist ya da askeri bir müdahaleye karşı koymak için savaşmayacaklardı. Bundan daha derin bir kin duygusu vardı. Rumların kendilerini 2. sınıf bir yurttaş olarak kullandıklarının farkındaydılar. Bütün bu söylediklerimin tepkilere yol açacağını biliyorum. Ancak bunlar bir gerçektir.”

Kıbrıs Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Kiprianu'nun demeci: (31.12.1963 AKIN) “Ada'nın siyasi geleceğinin belirlenmesi için 3 hususun herkesçe kabul edilmesi gerekir:

1. Çoğunluğunun idaresi kabul edilmelidir.
2. Azınlığın hakları teminat altına alınmalıdır.
3. Garanti ve İttifak anlaşmaları feshedilmelidir.”

Makarios'un Hükümet Sözcüsü olan M.Hristodolu'nun İtirafı:

18 Nisan 1987 tarihli Agon gazetesi, Atina muhabiri Mimi Konstantinides'in Miltiades Hristodolu ile yaptığı röportajı yayınladı. Miltiades Hristodolu bu röportajında bazı önemli itiraflarda bulunmuştu. Hristodolu 1981 yılına kadar Hükümet Sözcülüğü yapmış Makarios'un en yakın mesai arkadaşı ve en güvenilir adamı idi. Bu nedenle olayları ve bu olayların arkasındaki nedenleri çok iyi bilebilecek durumda idi. Bunlar dikkate alınınca, Rum Enformasyon Dairesi Müdürlüğü'nü de yapan Hristodolu'nun sözlerinin bir ağırlık, bir önem taşıdığı kendiliğinden ortaya çıkar.

Yanıt şeklindeki bu itiraflarda Hristodolu özetle şöyle diyordu:

“Soru: Sayın Hristodolu, uzun ve Kıbrıs'ın çok karışık olduğu bir süre Hükümet Sözcülüğü yaptınız ve Makarios'un en yakın mesai arkadaşı oldunuz. Hatta Makarios'un Kulağı ve Sesi olduğunuzu söyleyebilirim. Bizi bugünkü duruma getiren hata ne idi? Makarios olayları nasıl karşılıyordu?”

Cevap: Makarios, Kıbrıs'ta sorunun başlamasına neden olan 13 maddeyi (Anayasa değişikliği ile ilgili) 1963'de sunmuştu. 13 Maddenin sunulduğu ne programsız bir eylemdi, ne bir anda alınmış karar, ne de Makarios'u suçladıkları gibi bir uzlaşmazlık. 13 madde, Kıbrıs'la ilgili çeşitli unsurların ciddi bir şekilde etüt edilmesinden ve değerlendirilmesinden sonra sunulmuştu.

Soru: Bu unsurlar nelerdi?

Cevap: Zürih Antlaşması sonucu oluşan durum Kıbrıslı Rumların ana emellerini ve arzularını tatmin etmemişti ve bu yüzden özellikle savaşçılar (Eokacılar) saflarında ciddi hoşnutsuzluklar yaratılmıştı. Savaşçılar Örgütü gibi isimler taşıyan gizli silahlı gruplar oluşturulmuştu. Bu Örgüt, ilerideki bir aşamada Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını gerçekleştirmek amacıyla, uygun bir zamanda anayasa ile ilgili meseleleri düzeltme yönünde girişimde bulunmayı hedef alan planlar yapıyordu.

Soru: Makarios ile bu örgüt arasında görüş ayrılıkları var mıydı? Varsa nelerdi?

Cevap: Makarios ile örgüt arasında görüş ayrılığı yoktu. Aksine Makarios'un bu örgüt üzerinde nüfuzu vardı. Çünkü örgütün başında Makarios'un İçişleri Bakanı olan Polikarpos Yorgacis bulunuyordu. Bu noktada şunu belirtmek isterim, o zaman Makarios ile Yorgacis arasında anlaşmazlık oluşmaya henüz başlamamıştı. Aksine Yorgacis bu örgütü, Makarios'un siyasi alandaki girişimlerini güçlendirecek şekilde yönlendiriyordu. Örgütün yönü ve hedefi, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhaki idi.

Soru: Bütün bunları nereden çıkarıyorsunuz?

Cevap: Örgütün kararlarından, genelgelerinden, açıklamalarından, daha sonra açıklanan Akritas Planı'ndan örgütün, Enosis yönünde ileri bir sıçrama teşkil edecek anayasa düzeni gerçekleştirmeyi hedef aldığı sonucu çıkmaktadır. Hatta bunu en erken bir zamanda, ama her halükarda daha sonraki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce gerçekleştirmeyi hedef olarak tespit etmişti.

Bilindiği gibi, Cumhurbaşkanlığı yetkileri 1960 Ağustos ayında uygulanmaya başlamıştı ama Cumhurbaşkanlığı seçimleri 1959'da yapılmıştı. Cumhurbaşkanlığı yetkileri Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla uygulanmaya başlanmış olmakla birlikte, 1964-1965'de Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılması gerekiyordu. Makarios'un, söz konusu Anayasa değişikliğini gerçekleştirebilmesi için hareket edebileceği bir süreye ihtiyacı olduğu açıktı. Bu bakımdan örgüt açısından zaman dar idi ve 13 maddenin sunulmasının hızlandırılması gerekiyordu. İç unsurlardan biri bu idi.

Yunanistan başkanlığına seçilen Yorgo Papanderu Kıbrıs'la ilgili gelişmeler karşısındaki tutumun istikrarsız olmasına rağmen, anlaşmaların değiştirilmesini destekliyor ve feshedilmelerini teşvik ediyordu. Bunun da ötesinde, Makarios'un 13 maddelik belgesini sunmasından birkaç gün sonra, Yunanistan Genel Kurmay Başkanlığı'nun hazırladığı 6 Aralık 1963 tarihli etüt ve görüş vardı. O zaman Genelkurmay Başkanı General I. Piplis idi. Genelkurmay Başkanı o zamanki Milli Savunma Bakanı D. Papanikolopulo'ya bir rapor sunmuştu. Bu rapor daha sora Dışişleri Bakanlığına da iletilmişti. Raporu da Türklerin girişimleri aleyhine görüş ve tam askeri destek vardı. Bu raporda, Yunanistan'ın, Türklerin Kıbrıs'ta

girişebilecekleri herhangi bir askeri harekâtı karşılayabilecek askeri olanaklara sahip olduğu görüşü belirtiliyor, Yunanistan Genelkurmay Başkanlığı'nda özel bir savaş planı bulunduğu, ancak her halükarda uygun hazırlık gerektiği vurgulanıyordu.

Soru: Makarios ile Yunan Hükümetleri arasında daima görüş ayrılıkları bulunduğu izlenimini yarattı mı? Bu doğru mu?

Cevap: Şimdi 13 maddelik önerinin sunulmasından bahsediyorsunuz. 13 maddenin sunulması konusunda Karamanlis ile anlaşmazlık vardı. Dışişleri Bakanı sıfatıyla Averof 19 Nisan 1963 tarihli mektubunda, planladığı girişimleri yapmaması hususunda Makarios'u uyarmıştı. Ancak Papandreu daha 1961'de anlaşmaları ihanet olarak tanımlamıştı ve şimdi seçim kampanyasında, seçimleri partisinin kazanacağından emin idi. Anlaşmalardan kaynaklanan yönetim şeklini değiştireceğine ilişkin kararını uygulayacağını vurguluyordu. Hatta Başbakanlığa seçildikten sonra Yunan Meclisi'nde yaptığı konuşmada bile Zürih ve Londra Anlaşmalarının bir ulusal suç teşkil ettiğini söylüyordu. Yunan dış politikasının almış olduğu bu yeni yön ve yeni Yunan deklarasyonları, yeni atılımında Makarios'a dayanak teşkil etmiştir. Papandreu Başbakanlıkta yerini sağlamlaştırdıktan sonra Makarios'a gönderdiği mektuplarda, Kıbrıs Halkının bütün haklarını elde etmek için vermekte olduğu mücadeleye tam destek sağlamada hükümetinin kararlı olduğunu bildiriyor, Makarios'un siyasetini destekliyordu.

Soru: Bir ara Makarios'a Akdeniz'in Fidel Kastro'su diyorlardı. Bunu kimler ve niçin söylüyorlardı?

Cevap: Bu konuda Makarios çok yanlış anlaşılırmıştı. Ve bu hikâye Yunanistan'dan da kaynaklandı. Makarios, Kıbrıs sorununu karşılama konusunda istikrarlı bir teoriye, istikrarlı ilkelere sahip idi. Kıbrıs'ın Batıya ait olduğuna inanıyordu ve öldüğünde de bu inancını beraber götürdü. Kültürünün, geleneklerinin, tarihinin Kıbrıs'ı kesin olarak Batı kültürel çerçevesi içine, Batı çerçevesinin içine yerleştirdiğine inanıyordu.

Ancak başka tespitler de yapmıştı. Batının bizim beşiğimiz olduğunu söylüyor, ancak askeri ittifakların oluşmasıyla Kıbrıs'ın konumunun dezavantajlı ve sorunlu olduğunu görüyordu. Başlangıçta Kıbrıs'ın NATO'ya girmesini ihtimal dışı saymamıştı. Hatta Kıbrıs'ın NATO'ya girmesi konusunda nabız yoklamalarında da bulunmuştu. Buna karşılık Batılılar, Kıbrıs'ın ittifakın askeri gücüne katkıda bulunacak olanaklara sahip olmadığını, hem Ada'da İngiliz üsleri bulunduğunu, ihtiyaç duymaları halinde bunları kullanabileceklerini söylüyorlardı. Ve bunlar, Kıbrıs'ın NATO'ya girmesini sağlamak yönünde çaba harcayacakları yolunda, Karamanlis ile Menderes'in Zürih'te imzaladıkları gizli bir protokol ile taahhüt altında girmiş olmalarına rağmen oluyordu.

Hatırlıyorum. Makarios 1962'de resmi bir ziyarette bulunmak ve Kennedy ile görüşmek üzere Amerika'ya gideceğinde bu konuda çeşitli temaslara yapmıştı. Benden, Lefkoşa'daki Amerikan Büyükelçisi Wilkins ile görüşmemi ve Amerika'ya yapacağı ziyaret ve özellikle Kıbrıs'ın NATO'ya girmesi konusunda yapılması muhtemel görüşmeler hakkındaki havayı tespit etmemi rica etmişti. Konuyu Wilkins ile gerçekten görüştüm Wilkins, Kıbrıs'ın NATO'ya girişi fikrini reddediyor, Avrupa Konseyi'ne, Birleşmiş Milletler'e, bağlantısızlar hareketine ve başka uluslararası örgütlere girmekle doğru hareket ettiğini vurguluyordu.

Bir süre sonra Amerika ziyareti sırasında bulduğumuzda, ABD Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın Makarios'un onuruna verdiği yemekte ben de bulunmuştum. Dean Rusk yaptığı konuşmada, bağlantısız bir politika izlediği için Makarios'u övmüştü. Makarios, izlediği siyasetin Amerika'da da onay görmesinden memnun olmuştu."

SONUÇ

Kıbrıs Adasını yıllar boyunca kan gölüne çeviren, Türk halkına soykırım uygulayan, önce Yunanistan destekli olarak kurulan EOKA tedhiş örgütüyle adayı yaşanmaz hale getiren, ardından 21 Aralık 1963 tarihinde adada yaşayan bütün Kıbrıs Türklerini topyekûn ortadan kaldırarak Kıbrıs'ı bir Yunan adası haline getirmek için hazırlanan Akritas Planı'nın öngörülerini, amaç ve hedefleri, 21 Aralık 1963

tarihinde bu Plan'ın uygulanma konmasıyla, yakın Kıbrıs Türk tarihine Kanlı Noel olarak geçen 11 yıllık süreçte bütün çıplaklığıyla gözler önüne serilmiş ve tehlikenin büyüklüğü ortaya çıkmıştır.

Türk Halkı ile Rum halkının 16 Ağustos 1960 tarihinde eşit siyasi Kurucu ortaklıklarında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin fiilen ortadan kalktığı 21 Aralık 1963 tarihinden sonra geçen 11 yıllık varoluş savaşımında artık hiçbir şey eskisi gibi olmadı, istikrar ve güven ortamı hiçbir şekilde sağlanamadı. Kıbrıs'ta Rum-Yunan ikilisinin soykırım uygulamalarıyla hiç huzur bulunamadı.

Kıbrıs Türk halkı için huzur, güven ve istikrar 15 Temmuz 1974 Cunta Darbesi ile Kıbrıs'ı bir Yunan adası yapmak için harekete geçen ve Makarios'u deviren eski EOKA mensubu terörist Nikos Sampson'un oldu bitti girişimi sonrasında Türkiye'nin uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan garantör devlet hakkını kullanarak 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı ile Türk halkı huzur, güven ve barış ortamına kavuşmuştur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla özgür, bağımsız ve egemen bir devlet olarak varlığını sürdürmektedir.

Böyle bir düzen ve ortamda, Türk ve Rum halklarının iki devletli bir yapıya nasıl geldiklerini, Kıbrıs uyuşmazlığının gerçek nedenlerini ve Kıbrıs gerçeklerini bilmeden her ortamda ve fırsatta şu andaki eşit egemen iki devletli yapını üniter bir devlet yapısı içinde sözde bir federasyon altında *yeniden birleşmesini* savunanlar barışı değil yeni çatışmaları ve savaş koşullarını yaratacak bir süreci başlatacaklardır.

Kıbrıs Türk halkının yaşadığı tarihi gerçekler, Rum-Yunan ikilisinin değişmez Enosis siyaseti ve özellikle Crans Montana'da Türk halkına karşı ortaya koydukları tutum daima hatırlanmalı, Akritas Planı'nda açıkça belirtildiği gibi Rum-Yunan tarafının neden Zürih ve etkin ve fiili Garanti sistemini değiştirmek istediği hep sorgulanmalı ve akılda tutulmalıdır. Kıbrıs Türk halkının, Kıbrıs gerçeklerinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni yaşatmaktan başka ve Türkiye'nin Garantör devlet olması dışında bir seçeneği olmadığı gerçeği her koşulda esas alınmalı ve geleceği buna göre planlanmalıdır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin ve Kıbrıs Türk halkının geleceğinin belirlenmesi görüşmelerinde ve süreçlerinde başta Makarios olmak üzere bütün Rum liderlerinin Enosis'i gerçekleştirmek için Zürih Antlaşmasını, Garanti ve İttifak Antlaşmalarını kaldırma hedeflerinin her koşulda mutlaka dikkate alınması vazgeçilemez bir gerekliliktir.

KAYNAKÇA

Resmi Belgeler

Ortega. A., **Ortega Report**, Dünya Kıbrıs Türkleri Vakfı Yayınları No.1, Lefkoşa, KKTC, October2011.

İnsanlığa Karşı Suçlar, **5237 sayılı TCK'nın** 77. maddesinde düzenlenmiştir.

Kitaplar

An, Ahmet, **Kıbrıs'ta İsyandar ve Anayasal Temsiliyet Mücadelesi (1571-1948)**, Lefkoşa, 1996.

Akkurt, Aydın, **Türk Mukavemet Teşkilatı 1957-1958 Mücadelesi**, Bayrak Matbaacılık, İstanbul, Aralık 1999.

Çay, Abdulhalük, **Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:93, Ankara, 1998.

Denktaş, Rauf R. **Koloni İdaresinde Kıbrıs Türkleri**, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, İstanbul, Ekim 1997.

Ertegün, Necati Münir, **In Search of A Negotiated Cyprus Settlement**, Lefkoşa, 1981.

Gibbons, H. Scott, **Peace Without Honour**, Ankara, 1969.

Göktürk, Turgay Bülent, **Enosis'in Doğuşu ve Düşünmeden Eyleme Geçişİ 1931 İsyarı**, Ajans Yay Ltd., Gazimağusa, 2009.

İsmail, Sabahattin, **150 Soruda Kıbrıs Sorunu**, Kastaş Yayınevi, İstanbul, Ağustos 1998.

_____, **İtirafılar**, Der., Sultan Ofset Matbaası, Ağustos 1993.

Kader, David, **Progress and Limitation in Basic Genocide Law, in Genocide**, (Ed.) Israel W. Charny, Mansell Publishing, London, 1991, s.140-146.

Kalelioğlu, Oğuz, **Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea**, Bilgi Yayınevi, Ağustos 2009.

Keser, Ulvi, **Kıbrıs'ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Kitsikis, Dimitri, **Türk Yunan İmparatorluğu**, Çev., Volkan Aytar, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.

Küçük, Fazıl, **Mücadelemizin Görkemli Günleri**, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi Yayını, T.Y., Lefkoşa.

Lemkin, R., in Hinton, **Genocide: An Anthropological Reader** (ed.) Alexander Laban Hinton, Blackwell Publishers, 2002.

Markusen, Eric, **Genocide, Total War, and Nuclear Omnicide, in Genocide**, (Ed.) Israel W. Charny, Mansell Publishing, London, 1991.

Oberling, Pierr, **Bellapais'e Giden Yol**, Çev., Mehmet Erdoğan, Ankara 1987.

Öksüzoğlu, Oktay, **Dünüyle Bugünüyle Kıbrıs Türkleri**, Hamle Yayın, İstanbul, Mart 2003.

Rayner. James, **Ezilmiş Çiçekler**, Lefkoşa, 1982.

Serter. Vehbi Zeki, **Yunan Emperyalizmi ve Vahşeti Karşısında Anavatan ve Yavruvatan'da Kurtuluş Mücadelesi**, Lefkoşa, 1987.

Somuncuoğlu. Sadi, **Kıbrıs'ta Sirtaki**, İ.B., ATO Yayını, Ankara, Kasım 2002.

Sonyel. Salahi R., **Türk Yunan Anlaşmazlığı**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını, Ankara, 1985.

Yürükel. Sefa M., **Batı Tarihinde İnsanlık Suçları**, 2. B., Marmara Grubu Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul, 2004.

Gazeteler

Almanya'nın Sesi, 30 Temmuz 1974.

Ball, Robert, **Time**, 14 Şubat 1964.

Bocca, Giorgio. **Il Giorno**, 14 Ocak 1964.

Daily Mail, 28 Aralık 1963.

Kıbrıs gazetesi, 27 Şubat 2007.

Konstantinidis. Alekos, “AKEL'in Yeniden Yakınlaşacağı Kıbrıslı Türkler Olmayacaktır”, **Alithia gazetesi**, 28 Nisan 2005; **BYE Bülteni**, Lefkoşa, 28 Nisan 2005.

Leigh. David, **The Times**, Londra, 23 Temmuz 1974).

İnternet Kaynakları

<http://www.harbigazete.com/haber/1399/kibrista-bm-gozetiminde-turk-html>. Daha

<http://borazaga.blogcu.com/21-aralik-1963-olaylarinin-baslamasi/3521028>

<http://www.kibrisgazetesi.com/index.php/cat//col/90/art/5223>

<https://www.neoldu.com/katliam-nedir-7770h.htm>.

<https://www.neoldu.com/katliam-nedir-7770h.htm>.

İZZETPAŞA VAKFI VE TABİP TUĞGENERAL NİHAT İLHAN'IN HİZMETLERİ

Necip İLHAN*

İzzetpaşa Vakfı olarak Elazığ'da hizmetlerini sürdüren vakıf Hacı Osmanoğlu Ahmet İzzetpaşa tarafından yaptırılan ve daha sonra yıkılan İzzetpaşa Camiini yaşatmak için kurulmuştur. Bu nedenle vakfı tanıyabilmek için öncelikle Hacı Osmanoğlu Ahmet İzzet Paşa'dan bahsetmek gerekir.

Hacı Osmanoğlu Ahmet İzzet Paşa

İzzet Paşa, babası Türk Osman Paşa'nın kaymakamlığı sırasında 1810 yılında Girit'in Resmo kasabasında doğmuştur. Kendisi, zamanına göre ve babasının da görevi icabı iyi bir eğitim almış ve baba mesleğini seçmiştir. Hacı Osmanoğlu İzzet Paşa, Van ve Hakkari Valiliği ile Cidde ve Trablusgarp valiliklerinde hizmet vermiş, 1861 yılında Muhacirin Komisyonu reisliğine, 1863'de Harput valiliğine birkaç yıl sonra da Sivas valiliğine tayin olmuştur.

1884 yılında Edirne Valiliğine atanan Hacı Osmanoğlu Ahmet İzzet Paşa, Edirne'deki şark demiryolunun ve Üç şerefeli caminin yanındaki kule üzerine bir saatin yapılmasına katkı sağlamıştır. Hacı Osmanoğlu Ahmet İzzet Paşa kendisinden 25 sene evvel ölen oğlu Hürrem Paşa adına Erzincan'da 1871 yılında başlayıp 1877 yılında bitirilen bir

* (E) Tbp. Tuğgeneral Nihat İlhan'ın Yeğeni, Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, Elazığ.

camii yaptırmıştır. Bu cami 1930 depreminde kısmen harap olmuştur. İzzet Paşa 1892 Şevval ayında Edirne'de vefat etmiştir.

Elazığ'da 1866 yılında yaptırdığı camii, bugün Elazığ'ın en güzide camilerinden biri olarak hizmet vermektedir. Hacı Osmanoğlu Ahmet İzzet Paşa, devrinin en önemli ve tarihi olaylarından birisi olan ilk matbaanın Elazığda kurulmasına ve Harput isminin Mamura-tül Aziz'e çevrilmesine öncülük etmiştir.

Hacı Osmanoğlu Ahmet İzzetpaşa tarafından yaptırılan cami 101 yıl halkın dini ibadetleri için hizmet vermiştir. Caminin hizmet vermemesi ve zamana bağlı olarak tahrip olması sonucunda aynı yerde yeni bir cami kurulması çalışmaları başlatılmıştır. 1966 yılında kurulan “**İzzetpaşa Camii Yaptırma ve Onarma Derneği**” bu müstemilatın iyi bir şekilde muhafaza edilmesi, tamirata, yönetimi ve yeni eserlerin kazandırılmasını sağlamak amacıyla 1975 yılında kendisini feshederek, **Elazığ İzzetpaşa Vakfı** ismiyle bir vakıf kurulması için karar almış ve vakfın kurulma kararı 16.04.1975 tarih ile 15210 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

İzzetpaşa Vakfı ve Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan

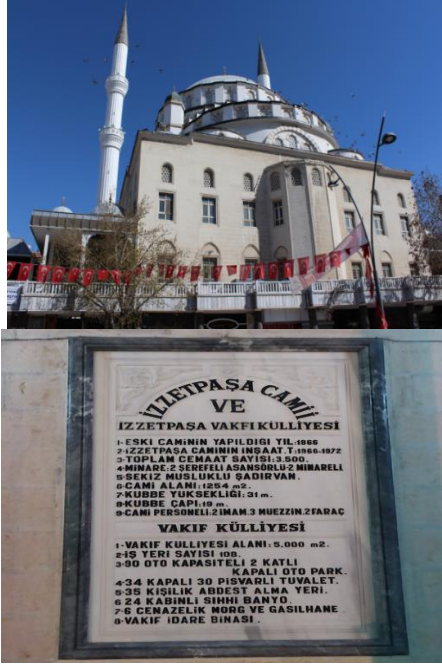
İzzetpaşa Vakfı; 104 kurucu üyenin biraraya gelmesi ve 50.000 Türk liralık bir sermayenin vakıf hizmetlerine tahsis edilmesi sonucunda 1975 yılında kurulmuştur. Türkiye’de mevcut binlerce vakıf gibi amme hizmeti yapan dini, sosyal ve kültürel amaçlı çalışan vakfa 14.10.1977 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile vergi muafiyeti tanınmıştır.

İzzetpaşa Vakfının 7 numaralı kurucu üyesi olan Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan, Vakfın kuruluş çalışmalarına ve vakfın hizmetlerinin sürdürülmesine katkılar sağlamıştır.

7	NİHAT İLHAN TABİP / TUĞGENERAL		NURİ	ELAZIĞ 1924	2016	Vakfımızın kurucu üyesidir.
---	--------------------------------------	---	------	----------------	------	--------------------------------

İzzetpaşa Vakfı ve Hizmetleri

İzzetpaşa Vakfı tüzüğünde belirtilen amaçları gerçekleştirmek için hizmetlerini sürdürmektedir. Vakfın gelirlerinin sağlandığı İzzetpaşa Cami ve külliyesinin eksikliklerini gidermek, onarımlarını yapmak temel amaçlardandır.

Sosyal hizmetler kapsamında “Sokak Çocukları Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi” inşaatı Vakfımız tarafından yapıлып Elazığ Valiliğine devredilmiştir. Vakfımız idari ve sosyal hizmetlerini sürdürmek amacı ile 2 blok ve 4 katlıdan oluşan ek binayı hizmete sunmuştur. Ayrıca Vakfımız, Elazığ İlının farklı bölgelerinde bulunan ve mülkiyeti vakfımıza ait olan çeşitli camilerin inşaat, bakım ve onarımlarını üstlenerek ibadet hizmetlerinin sürdürülmesine katkı sağlamıştır. Hayırsever halkımızın destekleri ve vakfımızın gelir kaynaklarının verimli ve etkin bir şekilde kullanılması sonucu bu hizmetlerin devamlılığı sağlanmıştır.

Vakfımız ayrıca Yüksek Öğretime Destek olmak amacı ile 1000 yatak kapasiteli *Yüksek Öğrenim Kız Öğrenci Yurdu* inşaatını Elazığ /Şahinkaya mevkiinde tamamlayarak Yüksek Öğrenim öğrencilerinin barınma sorununu çözmüştür.

Vakfımız yaklaşık 4000 yıllık bir tarihe sahip olan *Harput Süt Kalesi'ne* Cumhuriyetin kuruluşunun 75. yıldönümü anısına 18 metre yüksekliğinde, mekanik hareketli, 180 derece yatıp kalkabilen 3x5 metre ebatında bayrağı olan bir bayrak direği yaptırmıştır.

Vakfımız tüzüğü gereği sosyal ve kültürel faaliyetlerin desteklenmesi amacı ile kültür ve sanat dergisi olan *Bizim Külliye* dergisini 1998 yılından itibaren yılda 4 sayı olarak okurlarının beğenisine sunmuştur. Bizim Külliye dergisi, 2007 yılında *Türkiye Yazarlar Birliği*'nce, 2008 yılında ise *Balkan Aydınlar ve Yazarlar Birliği*'nce yılın dergisi seçilmiştir.

TÜRKSAV'ın düzenlediği 19. Uluslararası Türk Dünyasına Hizmet Ödülleri'nden birini de Bizim Külliye Dergisi almıştır. 2015'te 7. İstanbul Edebiyat Festivali'nde *istikrarlı ve kaliteli* yayınlarından ötürü Bizim Külliye Dergisine “*Şeref Beratı*” sunulmuştur. Dergimiz her sayısında özel bir konuyu işlemeye çalışarak tematik bir dergi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Vakıf senedi ve vergi muafiyeti gereği olarak gelirinin %80'lik bölümünü 1982 yılı 37 sayılı kararda belirtilen dini hayır-hasenat, sosyal ve kültürel amaçlı kullanmak zorunda olan İzzetpaşa Vakfı; bütçesi, hizmetleri, taşınır ve taşınmaz varlıklarıyla, Türkiye'nin sayılı vakıfları arasına girmeyi başarmıştır. Vakıf senedimizin 4. maddesinde belirlenen İzzetpaşa Camisinin yapımı, bakımının yanısıra şehir merkezi ve ilçelerdeki camilere, kuran kurslarına, resmi kurum ve kuruluşlara, okullara, sivil toplum kuruluşlarına, derneklere, fakir ailelere yardımların yapılması, öğrenci eğitimi, öğrenci bursu gibi yardımlarla birlikte sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalarla faaliyetler sürdürülmektedir. Eğitim-Kültür çalışmaları kapsamında 1988 yılında *Harputlu Divan Şairleri*, 1996 yılında *Harputlu Rahmi Divanı*, 1999 yılında *Bizim Külliye*

dergisi, 2004 yılında *Harputlu Hacı Hayri Bey* isimli eserler yayınlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda muhtelif tarihlerde kendi alanlarında zirvede olan akademisyen, şair, yazarlar şehrimize davet edilerek konferanslar verilmiştir.

Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan Özgeçmişi

Vakfımız kurucu üyelerinden Dr Nihat İLHAN'ın özgeçmişi aşağıda kısaca sunulmuştur:

- 1951 Yılı İstanbul Tıp Fakültesi Mezuniyeti
- 1952-1954 Zonguldak 29. Bağımsız Ağır Uçaksavar Topçu Taburu
- 1955 yılında Ankara GATA Genel Cerrahi Kliniği Başasistanlığı
- 1958 Genel Cerrahi Uzmanı
- 1960 ABD Washington D.C. Walter Reed Army Medical Center, Ortopedi ve Travmatoloji Kliniği (Ortopedi Uzmanlığı)
- 1962 Haydarpaşa Askeri Hastanesi Genel Cerrah ve Ortopedistliğine tayini
- 20 Mart 1963 Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı Baştabipliği ve Cerrahlığı görevi
- 1964-1977 Elazığ Askeri Hastanesi Genel Cerrah ve Ortopedist

- 1968-1977 Elazığ Askeri Hastanesi Baştabipliği
- 1977 Tabip Tuğgeneral
- 1977-1979 Ankara 600 Yataklı Mevki Asker Hastanesi Başhekimliği
- 1979-1982 Kara Kuvvetleri Komutanlığı Sağlık Veteriner Daire Başkanlığı
- 1982 Ağustos Türk Silahlı Kuvvetlerinden Emeklilik
- 1984-1989 Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü
- 1986-1992 Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu Üyeliği
- 23 Kasım 2016 Çarşamba günü vefat eden İlhan 25 Kasım Cuma günü İcadiye Askeri Şehitliğinde Toprağa verilmiştir.

Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan'ın Hizmetleri

Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan yukarıda belirtilen özgeçmişinde olduğu gibi gerek askeri gerekse sivil hayatında birçok hizmetin gerçekleştirilmesinde görev almıştır. Bu hizmetlerden başlıcaları:

- Elazığ'da Fırat Üniversitesi'nin kurulması çalışmalarına katkı sağlamıştır.
- Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesinde eğitim ve öğretimin sürdürülmesi için gerekli olan eksikliklerin tamamlanması yönünde çalışmalarda bulunmuştur.
- Görevleri sırasında özellikle askerliğini yapan Mehmetçiği koruyarak problemlerine sahip çıkmıştır. Diğer görevlerinde de çalıştığı personelini koruyan bir anlayışa sahip olmuş özellikle hastalarını sevgiyle kucaklayarak dertlerine derman olmaya çalışmıştır. Aktif görev yaptığı 14 yıllık bir sürede 8.000'den fazla ameliyat yaparak şifa dağıtmıştır.
- Özellikle ilkelerinden taviz vermeyen Dr. İlhan iyi bir komutan ve iyi bir hekim olarak ülkesine hizmet etmeyi şiar edinmiştir.

- Taşdığı sorumluluk duygusu ve askeri disiplin nedeni ile doğayı korumaya ve özellikle çam ağaçları dikmeye özen göstermiştir. Her diktiği çam ağacının büyüdüğünü görmek onun için mutluluk kaynağı olmuştur.
- Dr. İlhan yaşamı boyunca memlekete hizmet sevdasından asla vazgeçmemiş bulunduğu her görevi layığı ile yerine getirmeye çalışmıştır.
- Muayenehanesinde de hemşerilerine gücü yettiğince sağlık desteği vermiştir.
- Muş-Varto, Bingöl, Palu, Van depremlerinde aktif görevler yapmıştır.
- ÇEK Genel Müdürlüğünde yetiştirme yurtlarının alt yapı ve barınma imkanlarının düzeltilmesi, çocukların eğitimlerinin sağlanması yönünde birçok çalışmada bulunmuştur.
- Muzur Neşriyatdan Koruma Kurulu görevi sırasında genel ahlaka aykırı yayınların engellenmesi ve çocukların beden ve ruh sağlığının düzeltilmesi yönündeki çalışmalara katkı sağlamıştır.

Tüm bu hizmetlerinin karşılığı olarak kadirşinas halkımız ve Yüce Türk Devleti tarafından adının yaşatılması amacı ile çeşitli etkinlikler düzenlenmiş hatırasını yaşatmak maksadıyla adı çeşitli tesislere verilmiştir.

Samsun Sahra Sıhhiye Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı

Taksim Gaziosmanpaşa Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Şehit İlhanlar Anıtının Açılış Töreni

Türk Silahlı Kuvvetleri'nden Tuğgeneral rütbesiyle emekli olan Nihat İlhan, 1963 yılında Kıbrıs Türk Alayında Doktor olarak görev yaparken tarihe *Kanlı Noel* olarak geçen Rum katliamı ile 24 Aralık 1963 tarihinde 3 küçük oğlu, Kutsi, Murat, Hakan ve eşi Mürüvvet'i kaybetmiştir. Bu katliamın anısına; Manas Yayıncılığın katkıları ile Elazığ'da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş ve Askeri ve Mülki erkanın katılımı ile 24 Aralık 2008 tarihinde Kıbrıs Şehitlerini anma toplantısı ve Şehit İlhanlar anıtının açılışı yapılmıştır.

Törende bir konuşma yapan *KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Sayın Denктаş* Kıbrıs davasında Türkiye'den önce 11 yıl direndiklerini belirterek, bu direniş sonucu verilen şehitlerin bugün saygıyla yad edildiğini söylemiştir. Konuşmasına "Sevgili Elazıglı kan kardeşlerim, can kardeşlerim" diye başlayan Rauf Denктаş, yavru vatanın Yunan olması için, Kıbrıs Türklerinin, Kurtuluş Savaşı'nda tüm Türk halkının gösterdiği kahramanlığı gösterdiğini vurgulamıştır.

Seveceksiniz
 Aşık olacaksınız
 Evleneceksiniz
 Çocuklara kavuşacaksınız
 Gün gelecek bir sevgili size gel diyecek
 Bunların hepsini kenara bırakarak gideceksiniz
 Çünkü o gel diyecek sevgili
VATANDIR
MİLLETTİR
BAYRAKTIR

Rauf Denktaş: “Yüzlerce kardeşimiz yavru vatan Yunan olmasın diye, anavatan bizimledir, bizi yalnız bırakmayıp muhakkak gelecektir diye İstiklal Savaşı’nda sizin gösterdiğiniz o milli direnişi, o kahramanlığı gösterdi. Rum’un, Yunan’ın vahşeti karşısında diz çökmedik. Dr. Nihat Bey kardeşim gibi en acı günümüzde dahi vatan aşkı ile ayakta durmasını bildik. Gün geldi denizden çıktınız, gökten yağmur gibi yağdınız, Kıbrıs Türkünü mutlak ölümden, toplu mezarlardan kurtardınız. Şükran duygularıyla doluyuz, böyle bir vatanımız var diye. Anadolu’da böyle kahraman kardeşlerimiz var diye gururluyuz ve geleceğe ümitle bakmaktayız. Ama sadece ümitle bakmak yetmez. Dün yaptıklarını yarın da yapmak için hazırlıklı olduklarını bilmemiz lazım. Görüşmeler devam ediyor. Maksat Türk askerini adadan çıkartmak,

Türkiye'nin garantisinden kurtulmaktır. Ondan sonra yapacakları bellidir. Girit modeldir. Girit'e yaptıklarını sonuna kadar yapma kararındadırlar. Bu nedenle gücümüz, kuvvetimiz, ümidimiz, geleceğimiz yine sizlersiniz. Rahmetli Korutürk der ki, “*Türkiye Kıbrıs'tan elini ayırmı çekerse denizlere açık bir ülke olmaktan çıkar.*” Yunan adaları ile çevrelerler sizi, denizlere açık ülke olmaktan çıkarsınız. Böyle bir milli davadır. Onun içindir ki en acı günleri yaşayan, sevdiklerinin tümünü kaybeden insanlar bile, sayın Paşam gibi milli bir dava için akıtılmış olan bu kanların boşa gitmediğinin gururunu da aynı zamanda yaşamakta ve onunla teselli olmaktadır.

Hakikaten bunu uzaktan takip etseydim çok üzülürdüm. Nihat Bey kardeşimle bir arada olmanın huzurunu yaşıyoruz. Onun yanında olmanın huzurunu yaşıyoruz. Sayın Valimle yeniden bir araya geldik. Sayın Belediye Başkanımızla bir araya geldik. Sayın Rektörle bir araya geldik. Komutanla bir araya geldik. Sizleri gördük. Allah sizleri Atatürk'ün yolundan ayırmasın, bayrağınız daima gönderde dalgalansın. Allah bu güzel millete güzel nurlu günler bahşetsin, diyerek sözüme son veriyorum. Hepinize sevgiler, selamlar değerli kardeşlerim.”

Kanlı Noel'de ailesi şehit olan *Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan* ise yaptığı konuşmada; anıtın açılışına katılan tüm misafirlere o günleri tekrar hatırlatmıştır:

“Sayın Cumhurbaşkanı, sayın Valim, sayın Belediye Başkanım, sayın Rektörüm, sayın Sivil Kuruluş mensupları, hepimizi saygıyla selamlıyorum. Bu duygusal anda sizlere ne kadar teşekkür etsem az çünkü demin Binbaşı arkadaşımın bahsettiği gibi şehitlik büyük bir mertebe. Onların mekânları şimdi cennette; Allah'ın şefaatine açık, içi nurla dolmuş. Tüm dünyadaki şehitlerimizin, Türk şehitlerimizin ruhları şad olsun. Binbaşı arkadaşım anlattılar. Rumlar 1960 yılında belki yola gelirler diye bir hükümet kurulmuştu. Başında Makarios vardı doktor Fazıl Küçük de onun yardımcısıydı. O hiç saymadı Doktor Küçük'ü. Hemen o projeyi bozmak istedi ve Thasos Papadopollos onun en baş yardımcısıydı. Türklerin de en baş düşmanıydı.

Papadopollos, bir gün şöyle diyor; *“Efendim, Türk gemileri Kıbrıs’a geliyormuş. Gelsinler; Kıbrıs toprağında bir tek Türk göremeyecekler”*. Bu kadar hain, bu kadar düşman davranan Thasos Papadopollos bugün kara topraklara gitti. Orada hesabını versin. Kıbrıs Adamız denizde yüzen bir gemi gibi. Etrafı petrol ve doğal gaz ile dolu. Şimdi Rumların derdi, Akdeniz’i de Megalo İdea kapsamına sokmak.

Evim, Kumsal’da tek katlı bir evdi. O akşam iki tane bayan misafir, bir de ev sahibim ve onun hanımı ile eşim ve çocuklarım salonda çay içiyorlarmış. Aniden kapıyı taramışlar, içeri girmişler. Rastgele ateş etmişler. Ev sahibim Hasan Gudum kolundan yaralanmış, Feride hanım tuvalette şehit olmuş. Ayşe Hanımla kardeşi banyoda lavabonun altına sığınmışlar. Ayşe Hanımın 2 yaşındaki kızını makineli tüfekle taramışlar, sağ bacağı dizinin altından kopmuş. Kıbrıs’a gittiğim zaman gördüm. Bu kadar haince.

Elazığ İcadiye Askeri Şehitliği

Şehit İlhanlar Anıtı/ Şehit İlhanlar Caddesi/ Elazığ

Demin arkadaşlarımla bahsettiği gibi eşim çocukları kucaklamış banyodaki küvete yatırmış, üstlerine abanmış, sırtını siper etmiş. Ev sahibim Hasan Gudum duymuş. Diyormuş ki, *“Benim eşim doktor, size bir kötülük yapmadı ki. Hepiniz, Kıbrıslı Rumlar, çocuklarımız Akdeniz anemisine sahip. Geliyorsunuz Türk askerinden kanı kocam vermiyor mu?”*. Hemen taramışlar, 27 mermi ile katletmişler. Mutfaktaki çamaşır makinesini, bulaşık makinesini ne varsa hepsini taramışlar.

Şimdi Yavru Vatan Kıbrıs için dileğim şudur; Devletimiz, o güzel Kıbrıs'ın daima yanında olsun. Katkılarını esirgemesin, korusun ve kollasın. Onlar da hiç acı görmesin.

Sayın Cumhurbaşkanım, sayın Valim, sayın Belediye Başkanım, sayın Komutanım, sayın Kıbrıs Gazileri, Elazığlı hemşerilerim, sizlere sesleniyorum. Ben acılarımı bağrıma bastım, gözyaşlarımı içime akıttım. Bugün ne kadar güçlü ve birbirimize bağlı olduğumuzu bir defa daha gördüm. Hepiniz sağ ve var olun.”

KRİTİK BİR GECE

Vural TÜRKMEN*

24 Aralık 1963 akşamı çok soğuk bir kış akşamıydı. Rum saldırıları başlar başlamaz, Sarı Petek 3 Arıları 21 Aralık'a kadar örgütlü olarak görev yaptıkları YAK Kulübü (Şimdiki K.T. Mücahitler Derneği, Şehitler Anıtı) yanındaki binasından hareketle adım adım Dianellos Sigara Fabrikası (Şimdiki Meclis) ilerisinde yar alan Papilondas Şekerleme İşletmesi, Erkek Lisesi yatakhane ile sınıfları buzhane bloku (Şimdiki Maliye Bakanlığı), Kız Lisesi Binaları ve Orman Dairesi ambarlarını kontrol altına almışlardı.

Çok büyük ve karmaşık olan Buzhane'nin ele geçirilmesi bilhassa heyecanlı olmuştu. Üç koldan üçer kişilik gruplar olarak yapılan harekâta silahlarımızın çoğu tıkanmıştı, elimizdeki 9 adet otomatik tabancadan sadece bir tanesi çalışır durumda kalmıştı. Binanın kulesine çıkıldığında komşuların "Aman dikkatli olun, içeride çok silahlı Rum var" diye yaptıkları ikazlara karşın, binaya üslenmiş Rumların kaçmış olduğu görülmüştü. Binaya o anda çekmiş olduğumuz bayrağımız (Bayrak bize o civarda bulunan Cumhurbaşkanımız Sayın Rauf R. Denктаş tarafından verilmişti) büyük gurur kaynağı olmuştu.

24 Aralık gecesine dönelim. Petek Karargahı, YAK kulübünden yandaki Sigara Fabrikasının idari bölümüne aktarılmıştı. Ben de orada görev yapıyordum. 19.30 civarında Petek Bey'i içeriye girerek "Hoca nerede?" diye bana seslendi. "Mevzileri kontrole gitti" diye yanıt verince "Öyleyse sen gel" diyerek dışarıya çıktı. Petek Bey'in yanına vardığımda, bana beş kişilik bir ekip oluşturulduğunu, benim de

---

* Kıbrıs TMT Mücahitler Derneği Eski Genel Başkanı, KKTC.

bu ekibe dahil edildiğimi, görevimizin ise etrafı üç metre yükseklikte bir duvarla çevrili olan sekiz katlı Severi Un Fabrikası'nda (Şimdiki Golden Tulip Hotel) mevzilenmiş ve dolayısıyla Lefkoşa ile Ortaköy arasında irtibatı kesen, otomatik silahlarla donatılmış Rumları oradan temizlemek olduğunu bildirdi.

Benim ise o andaki heyecanla bu görevin korkunç derecede tehlikelerle dolu olduğu aklımın ucundan bile geçmedi, ama operasyonda şehit olan üç arkadaş “Birlikte şehit olacağız, ne mutlu bize” diye görevimizin tehlikelerle dolu olduğunu konuşuyordu. Bu operasyonda şehit düşen ve daima rahmetle andığımız Tuncer, Aziz ve Muhip kardeşlerim, Yılmaz ve ben yakında olan Sancaktarlık makamından son emirleri aldıktan sonra bizi olay mahalline götürecek Kuzey kardeşimizin arabası ile Şehit Tuncer (o zamanki Köşklüçiftlik) İlkokulunun yanına kadar götürülüp bırakıldık ve oradan hedefe yaya olarak yaklaşmaya başladık. Etraftan yoğun silah ve bomba sesleri yükseliyordu. Lefkoşa Türk kesimi, müthiş bir ateş çemberi altındaydı.

Bu arada hedefe temkinli adımlarla ilerlerken, içinden geçmekte olduğumuz Kumsal Bölgesi'nin Rum işgaline uğramış olduğundan haberimiz yoktu. Hedefe doğru tek kol halinde aralıklarla giderken aniden bir otomatik tüfek ateş yağmuruna tutulduk. Beşimiz de vurulmuştuk. Bu ateş yağmuruna ancak Yılmaz arkadaşımız bir darbe atış ile karşılık verebilmişti. Bu karşılıkla bir Rum subayının yaralandığını daha sonra orada bulunan askeri miğfer ve kanlı palaskadan öğrenmiş olduk. Ben sağ yanağıma gelen şiddetli bir darbe ile yere yıkıldım. Sağ yanak altından üst çene dişlerimi dağıtan kurşun yarısından gerek boğazıma, gerek yüzüme çok miktarda kan akışı oluyordu. O bölgede Rum olmamasına rağmen bu ateş de neydi?

Yere yıkıldığım an çevredeki yoğun silah sesleri şiddetini artırarak devam ediyordu. Kendimi kontrol ettim. Sinema filmlerinde ağır yaralı kişilerin gözlerinin önünden geçmiş hayatlarının canlandığı gösterilir. Bende böyle bir belirti olmaması, o anda aklımda demek ki ben ölüyorum inancı yarattı. Tuncer, Aziz ve Muhip kardeşlerim şehit düşmüş, Yılmaz benim gibi yaralanmıştı (Sol kolundan ve sağ omzundan).

Bir süre yerde yatıp bize yapılan saldırının devamını bekledikten sonra, kardeşlerimizin şehit düştüğü bu yerden ben ve Yılmaz sürünerek ayrılmaya çalıştık. Dönerken Yılmaz bana “Vural, onlar hakkın rahmetine kavuştun ama biz daha neler çekeceğiz” dedi. Dönerken 24 Kasım Sokağı'nın (Şehit Tuncer İlkokulu karşısı) köşe başına vardığımızda, oradaki evin kapısı açıldı ve rahmetli futbolcu Defterali'nin rahmetli babası seslendi: “Nereden geliyorsunuz çocuklar? Ne işiniz var? O tarafta Rumlar var.” Bu sözler bizi şaşkına çevirdi. Demek ki Rumlar dereyi geçip buralara kadar gelmişti. Bizi gafil avladılar. O bölgedeki tüm insanlar meğer evlerini terk edip Surlar İçi'ne sığınmışlardı. Dönüşte Sancaktarlığa rapor verdikten sonra yakın olan Pekte Karargahı'na yürürken yolda rahmetli babama rastladık. Elinde evde hatıra olarak bulunan Fin av bıçağını tutuyordu (Evimiz hemen oradaydı). “Siz de mi yaralandınız gençler geçmiş olsun” dedi. Halinden ve davranışlarından beni ve Yılmaz'ı tanımadığı belliydi. Nasıl tanıyacaktı? Yüzüm şişmiş, futbol topuna dönmüştü. Yolu zor seçiyordum. Yılmaz ile ben Karargah'a döndük. Daha sonraları bu olayı babama anlattığımda, yaralı iki gence rastladığını ancak gece karanlığında tanımadığını, zaten birisinin futbol topu gibi şiş olduğunu hatırladı.

Karargahtan araba ile alelacele kurulan derme çatma Hastaneye (Adiloğlu Kliniği) aktarıldık. (Devlet Hastanesi Rum tarafında kalmıştı) Yataklar yaralılar ile dolup taştuğunda, yandaki Mezunlar Birliği binası da hastane olarak kullanılıyordu. Orada da yataklar dolu olduğundan yere serilen şiltelere yatırıldık. Bir gün sonra tedavi için Ankara'ya gönderilecek yaralılar grubuna katılmam önerisi geldi. Buradaki durumu Ankara'daki yetkililere ve basına anlatmak maksadıyla özel olarak görevli olacaktım. Bunun için çok ağır yaralılar arasına katılmak üzere, vücudumun göğüs ve bel kısmı kalçalarım kadar alçı bezleri ile bel kemiğimden yaralıymışım gibi sarıldı ve o şekilde rapor hazırlandı. Bu ağır yaralı maskesi altında Kumsal Katliamının korkunç fotoğrafları ile birçok resmi ve gayri resmi evrak ve raporu alçı bezleri altında Ankara'ya gizlice götürdüm.

O günlerde Anavatan ile aramızdaki tüm bağlantılar kesilmişti. Bugünkü elektronik imkânlar yoktu. Beni ve diğer yaralıları Ankara'ya özel olarak gelen bir askeri uçak ile götürdüler ve Anavatan da Rum tarafının vahşetini gördü. Ankara'ya varmadan uçaktaki refakatçi binbaşuya durumu izah ettim. Hastaneye varınca alçılar kesildi ve taşıdığım kıymetli yük ilgililere ve basına ulaştırıldı ve Dünya'ya yayılıp birçok ülkede gazetelere manşet oldu. Yaralı halimde bile vatanıma hizmet etmiş olmanın gururunu halen yaşamaktayım. Hastaneye vardığımızda müthiş bir kalabalık ile karşılaştık. Anavatan halkının o sarsılmaz desteğini yerinde izlemek bir başkaydı. Anavatan halkının desteğine halen muhtaç olduğumuzu geçmiş yıllarda Doğu ve Kuzey Doğu Anadolu'ya yapmış olduğum gezilerde tekrar tekrar şahit oldum. Bu durum aramızdaki et-tırnak ilişkisinin devam ettiğinin en büyük kanıtıdır.

Sözlerime son vermeden önce Ankara Hastanesi'nde yer alan bir olaya da değinmek istiyorum. Koğuşumuz en üst protokol dahil askeri ve sivil zevat tarafından ziyaret edilmekteydi. Hastaneye yatırılışımızın ikinci günüydü. Etrafta bir koşuşturma, hareketlilik olurken "İnönü geldi" sözleri kulağımızı çınlattı. Az sonra rahmetli yanımıza gelip "Geçmiş olsun" dedi. Yanımdaki yaralıya yaklaştığında oradaki arkadaşımız heyecan ile İnönü'ye "Eğer damarlarında zerre kadar Türk kanı varsa Kıbrıs'a müdahale edersin" diye seslendi. Sayın İnönü ise cevaben "O da günü geldiğinde olacaktır evladım" dedi.

BARBARLIK MÜZESİ ZİYARETÇİ DEFTERLERİNE YANSIYANLAR

Süheyla GÖKTÜRK*

Öncelikle ben de Milli Mücadele şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyorum. Bugünkü panelde ben de sizlere Barbarlık Müzesi ziyaretçi defterlerine yansıyanları, ziyaretçilerin duygularını aktaracağım.

21 Aralık 1963 tarihinde Rumların Akritas Planı çerçevesinde Türklere karşı başlattıkları saldırılarda savunmasız birçok insan katledilmişti. Bu katliamların en dehşet verici olanı, 24 Aralık 1963 gecesini Kumsal Mahallesi'ndeki Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı doktoru Tabip Binbaşı Nihat İlhan'ın evinde yaşandı. Binbaşı İlhan'ın birliğinde görevde olduğu o gece, eşi Mürüvvet İlhan, çocukları Murat, Kutsi ve Hakan ile ev sahibi Hasan Yusuf Bey'in eşi Feride Hasan Gudum şehit edilmişlerdi.

Le Figaro gazetesi muhabiri Max Clos'un "Bir evin banyosunda babaları Türk subayı olduğu için öldürülen bir anne ve üç küçük çocuğunu gördüm" ifadeleriyle dünya kamuoyuna duyurduğu bu ev, 1965 yılında Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi tarafından kiralanmış ve 1 Ocak 1966 tarihinde "Barbarlık Müzesi" olarak ziyarete açılmıştır.

1974 Barış Harekatı'ndan hemen sonra kurulan eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü tarafından 1975 yılında tamir edilip yeniden düzenlenmiştir. 2000 yılında yeniden elden geçirilen binanın,

---

* ATAUM Öğretim Görevlisi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC.

Türkiye Cumhuriyeti büyükelçiliği tarafından, 2020 Ocak ayı itibarıyla aslına sadık kalınarak restore edilmesi planlanmıştır.

2010 yılından günümüze kadar KKTC'deki müze ziyaretleri resmi istatistik bilgilerini incelediğimizde; toplam 29 müze içerisinde Barbarlık Müzesi'nin Girne Kalesi ile birlikte ön sırada yer aldığını görmekteyiz. Her yıl ortalama 81.000 (seksenbirbin) ziyaretçinin ziyaret ettiği müzeyi, 2018 yılında 91.525 kişi ziyaret etmiştir. Ben de ilk olarak; 2004 yılında müzeyi ziyaret etmiş ve çok duygulanmışım. 2006-2007 yıllarında ziyaret ettiğim 63 şehit ailesi içerisinde Kumsal Mahallesi'nde, Barbarlık Müzesi yakınındaki evlerde, bu vahşete şahit olmuş kişiler de vardı. Bunlardan birisi olan Nevin hanımın anlattığına göre; katliam gecesi dışarıdan silah sesleri ve bağrışmaları duyduklarında eşi, çocukları alıp yatak odasına giderek saklanmalarını istemiştir. Çocuklarıyla dolaba saklanan Nevin Hanım, silah sesleri kesildikten sonra salona geldiğini ve eşinin dış kapının önünde şehit olduğunu gördüğünü anlatmıştı.

Barbarlık Müzesinde, 2001 yılından itibaren ziyaretçilerin duygularını aktarabilmeleri için Anı Defteri tutulmaya başlanmıştır. Bugüne kadar tutulan toplam 78 defter, Eski Eserler ve Müzeler Dairesi tarafından muhafaza edilmektedir. Ben de bu 78 defteri tarayarak bazı ziyaretçilerin duygularını sizlere aktarmak için bu çalışmayı hazırladım.

Muğla'dan ziyarete gelen Ayten hanımın müze için yazdıkları şöyledir: "Vahşeti yaşadım. Allah'ım inanmadım. Olamaz, olmaz. Güzel günlerimiz olsun..."14.04.2017 Müzeyi gezen aydın ailesinin duyguları ise şöyledir: "Bugün buraya eşimle geldim. Küveti gördüğümde çok duygulandım. Kurşun izleri bizi çok etkiledi. Rabbim bunu yapanlardan, devletimize ve milletimize zarar verenlerden hesabımı sorar inşallah. Ruhunuz şad olsun. Mekanınız cennet olsun." 26.04.2017

İsmail Bey bir asker olarak müze için duygularını "Ben bir Türk subayı olarak, bu müzede bir çocuk ayakkabısını görünce ne kadar da

doğru vazifede olduğumu ve neden burada olduğumun anlamı derinleşti.” diye anlatıyordu. 17.05 2018 “En güzel cennet bahçeleri sizin olsun! Ne mutlu Türküm diyene” diye yazmıştı Konya’dan gelen Er ailesi. 2018 “Sözün bittiği, kelimelerin boğazıma dolandığı andayım. Bu tür eylemleri yapan ve yaptırınları lanetliyorum. Mevzubahis vatanısa gerisi teferruatıdır.” diyordu yazdığı satırlarda Hanife hanım. 19.06.2018 Ramazan Bey de müzede gördüklerinden çok etkilenmiş ve şöyle yazmıştı: “Bu eve bugün 2. kez gelişim ve her gelişimde yaşanan bu vahşeti yüreğimde hissediyorum ve içim titriyor. Şimdi inanıyorum ki, bu günahsız insanlar ve yavrular cennetin en güzel köşesindedir. Rabbim rahmet eylesin.” 07.05.2019

Müzeyi gezen bir şehit annesi Habibe hanımın deftere yazdıklarını okuyunca çok etkilenmişim. “Allah’ım nasıl bir vahşet, insanın kanını donduran resim kareleri. Ben de yeni yavrusunu toprağa vermiş bir şehit annesi olarak kanım donasıya kınıyorum. Yapılan barbarlığı hiç bir insanlığa sığdıramıyorum. Ruhları şad olsun. Işıklar içinde oğlumla komşu olsunlar inşallah.” 22.05.2019 Mürevvet İlhan hanımın hemşerisi Ercan be, dualar ediyordu: “Allah rahmet etsin. Mürüvvet İlhan’ın Türkiye’deki köyü Zonguldak/Ereğli/Güleç’ten saygılar... Ruhları şad olsun.” 11.05.2018 Adıbelli ailesi de Kıbrıs Türk halkına en samimi ifadelerle iyi dileklerini şöyle yazmışlardı: “Kıbrıs Türk halkına sabır diliyoruz. Çok eziyet çekmişler. İnşallah gençlerimiz ileride çok daha güzel günler göreceklerdir. Kıbrıs Türk halkına sonsuz saygılar.” 11.05.2018

Elâzığ’dan gelen Yeşilkaya ailesi de hemşerileri olan İlhan ailesine dualar yazmışlardı: “Değerli Elazığlı hemşerim İlhan ailesi nur içinde yatın, mekanınız cennet olsun.” 12.04.2019 Elâzığ’dan ziyarete gelen Nihat İlhan’ın bir başka hemşerisi ve silah arkadaşı emekli Albay Hüseyin Bey de duygularını şöyle yazmıştı: “Değerli Komutanım, akrabam, hemşerimdir. Tuğgeneral Nihat İlhan’ın canlarının katledildiği yeri tekrar ziyaret etik. Allah rahmet etsin. Kendisi de şimdi cennette,

çocukları ve eşi ile beraber bizlere gülümsüyorlar. Bu katliamı yapanlar da Türk Silahlı Kuvvetleri'nin elinden hak ettikleri cezayı gördüler. Tekrar böyle vahşetler yaşamamak dileğiyle..." 11.07.2017

Aydın Bey'in ise müze ve Kıbrıs hakkındaki düşünceleri şöyledir: "Müzeler insanlık tarihinin canlı tanıklarındır. 24 Aralık 1963 günü burada yaşananlar insanlık tarihinin en kara sayfalarından biri olarak tarihteki yerini almıştır. Bir daha böyle şeyler yaşanmaması ve daha güzel bir dünya temennisiyle, bugünkü Kıbrıs'ın barış ve huzurlu ikliminin yaşatılmasına katkı sunan tüm insanlarımızı minnetle anıyoruz. Biz milliyetçiliği sokak duvarlarına değil, Kıbrıs'ın beşparmak dağlarına yazdık. "17.07.2017. Müzeyi ziyaret eden 1966 Kara Harp Okulu İstanbul grubu ziyaretçi defterine şunları yazmıştır: "1966 Kara Harp Okulu İstanbul grubu olarak Barbarlık Müzesi'ni ziyaret ettik ve aziz şehitlerimizin manevi huzurunda saygı ile eğildik. Ruhları şad olsun. Allah bu millete aynı zulmü, aynı karanlık günleri bir daha göstermesin." 19.04 2016

Mehmet Bey müze hakkındaki düşüncelerini farklı bir bakış açısıyla şöyle ifade etmişti: "1963 yılının 24 Aralık gecesi terörist Rumlar tarafından katledilen sadece masum bir Türk ailesi değildi. Aynı zamanda insanlık, vicdan, inanç ve beraber yaşama kültürü katledildi. Bizler vicdan sahibi olan insanlar geçmişte yaşanan bu katliamları hiçbir zaman unutmadan geleceğe her zaman barışçıl ve sağduyu ile adım atacacağız. Bizden olmayan, aynı fikirleri, aynı inançları paylaşmayan kimse, bize saldırmadıkça asla nefret ile ya da intikam duygusuyla bakmayacağız. Bu ilke Türkleri barbarlardan, faşistlerden ve teröristlerden, kötü insanlardan ayıran en büyük yaşam felsefesidir. Ne mutlu türküm diyene..." 17.12.2015. Tülay hanımın müzeden çok etkilendiğini deftere yazdıklarından anlıyoruz: "Gözyaşlarımı tutamıyorum. Canım acıyor, içim acıyor. Vahşeti an an yaşadım sanki... İnsanlık dışı bu vahşette canlarını yitiren tüm insanlara rahmet diliyorum. Mekanları cennet olsun... O küçük masum yavrular... Boğazım düğümleniyor... Bir kez daha Allah rahmet eylesin..." 14.12.2015.

Hepimiz çocuk yaşta etkilendiğimiz olayları unutamayız. İstanbul'dan gelen öğretim üyesi bilge hanımda çocukken okuduğu, resimlerini gördüğü barbarlık müzesine yıllar sonra gelince çok etkilendiğini şöyle anlatıyor: “Yıllar önce çocukluğumda Hayat Mecmuasında gördüğüm o fotoğrafların gerçek yerinde sergilenmiş halini görmek beni çok çok duygulandırdı. Topraklarına sahip çıkmak isteyen mason insanların katledilmesi büyük bir vahşet ve insanlık ayıbı... Çektikleri eziyet ve acıyı yürekte hissedebiliyorum. Bu süreci bize yansıtan bu müzenin oluşumunda hizmeti geçenlere yürekte teşekkürler.” 10.05.2014. Avukat Binnur Hanım net ifadelerle şunları yazmış: “Çocukları bile öldürten nasıl bir kindir diye düşünmüyorum. Biliyorum ki bunları bizden korktuğunuz için yaptınız. Yüreğinizden o korkuyu hiç çıkarmayın. Çünkü her Türk Mustafa Kemaldir, unutmayın...” 01.03.2013. Tülay Hanım da müzeden çok etkilendiğini belirterek: “Hayatım boyunca böyle bir katliam görmedim, duymadım. Barbarlık Müzesini hayatım boyunca unutmayacağım.” diye yazmıştır. 27.10.2004

Erkut Bey, müzeden haberdar olduğunu ama her şeyi görünce çok etkilendiğini bakın nasıl anlatıyor: “Yıllarca duyduğum bu vahşeti bugün gözlerimle yerinde görmek nasip oldu. Bunları yapan insan olamaz. Çünkü insan olanlar çocuk öldürmezler. Lanet olsun hep sine.” 29.10.2004. Burcu Hanım da müzeden etkilendiğini ve herkesin görmesi gerektiğini yazarak şöyle devam etmiştir: “Gördüklerim karşısında hayrete düştüm. Fotoğraflara ve sergilenen eşyalara bakamıyorum. Soydaşlarımız endişelenmesin. Türkiye Cumhuriyeti bir daha böyle olaylara izin vermeyecek. Tek arzum gaddar Rumlar da buraları ziyaret edip, karanlık geçmişlerinden utanmalıdır.” 01.05.2003. Trabzon'dan İlkay Hanım; “İçeri girdiğimde bu manzaralarla karşılaştığım anda inanın çok ürperdim. Bu olaylar geçmişte olmasına rağmen kendim bir an yaşamış gibi oldum” diyerek bu vahşetin tekrar olmaması dileğini yazmıştır. 24.12.2012. Affan Bey çok farklı bir yaklaşımda bulunarak o zamanlarda o insanlara yardım edebilmiş olmak isteğini şöyle anlatmıştır: “Gördüğüm vahşet karşısında tüylerim diken diken oldu. O devirde yaşayıp bu vahşice katledilen

insanları kurtarmayı çok isterdim. Hem de kan kardeşim bir Rum olmasına rağmen bunları yapanların içinde Allah korkusu olmadığının farkındayım. Hayattaki tek felsefemiz, bu vatanın her karış toprağı için canımız feda... Bunu herkes bilsin. Bu şanlı bayrağımız dalgalandıkça bu insanlar hiçbir şey yapamaz. Ama her şeyin bir bedeli var ve bu bedeli bu insanlar ödedi. Bize düşen bu günleri bir daha yaşamamak ve yaşatmamaktır.” 03.12.2003

İstanbul’da bir kolejde coğrafya öğretmeni olan Neşe Hanım bu olayın yaşandığı yılın doğduğu yıla aynı olduğunu belirterek sanki olayı kendisiyle de özdeşirmek istemiş ve duygularını şöyle anlatmıştır: “Doğduğum yılda yaşanan bu vahşet bana saniyeler içerisinde çok büyük acı verdi. 5 dakika önce olayı yüzeysel gözlemlemiş biriydim. Ancak şimdi bir insan olarak çok acı duydum ve bu iki milletin asla dost olamayacağına inandım. Olayları tam kavrayabilmek için görmek, ya da yaşamak gerekir. Aziz şehitler ruhunuz şad olsun. Biz Türkiyeli Türkler her zaman Kıbrıslı Türk kardeşlerimizin yanındayız. Sizi seviyorum.” 02.02.2001. On bir yaşındaki Zehra’nın kendi ifadesi ile bir çocuğun yazdıkları yürek burkan satırlar: “Gerçekten çok üzüldüm. Bu çok üzücü bir olay... Hiç böyle bir şey olacağını tahmin etmemiştim. Ben bir çocuğum. Yaşım 11. Bu olayları görünce kendimi kötü hissettim. Keşke böyle olmasaydı” 2.2.2007

Bir asker annesi duygularını şöyle belirtmiştir: “Çocuktum o zamanlar. Hayal meyal hatırlıyorum. Radyodan Kıbrıs’ta bir Binbaşı doktorun çocuklarının şehit edilmesini... Yıllar sonra bu şanlı ülkeye bir evlat yetiştirdim. Asker... Ve şu anda 50 yaşında buraları görmek nasip oldu. Çok duygulandım. Gözyaşlarıma hakim olamadım. Gururluyum. Ne mutlu Türküm diyene...” 01.07.2019. KKTC’de Alay Komutanlığını yapan arkadaşımız Ferhat Bey’in görevini tamamlayıp ayrılırken yazdıkları da çok özel duyguları yansıtıyor: “Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alay Komutanlığı görevimi tamamlayarak ailemle birlikte adadan ayrılıyor. Ailecek gönlümüzü ve kalbimizi Kıbrıs’ta bırakarak ayrılıyor. Aziz şehitlerimiz ruhunuz şad olsun. Rahat uyun...” 16.07.2008

Alihan müzeden çok etkilendiğini bakın nasıl ifade etmiş: “Bir Türk genci olarak 27 senelik hayatımda kendimi çok dayanıklı sanırdım... Evi gezemedim... Hepinizin ruhu şad olsun. Ne mutlu Türküm diyene...” 16.09.2008. “...ben bir Türk anası, Türk kızı ve Türk öğretmeniyim. Binlerce Mehmetçik doğurur ve yetiştiririm. Biz Türkler, tarihini bilmeyen milletlerin coğrafyasını başka milletlerin çizeceğinin bilinci içindeyiz. Evlatlarımızı da öyle yetiştiriyoruz...” diye yazmış bir öğretmen. Eylem ailesi de bu yapılanları kınıyor ve sert ifadelerle duygularını yazıyor: “Yapılan zalimliği görünce bunu yapanlar insan mı diye soruyorum. Uygur olduklarını iddia edenler gelip, bu vahşeti görüp, daha insanca davranmak için af dilesinler. Sizler rahat uyuyun, kabriniz cennet olsun. Dünya durdukça Türkler var olacaktır.” 15.01.2012 Rauf Denктаş’ın vefatının olduğu günlerdeki ziyaretçiler; bunu vurgulayarak taziye dileklerini de sunuyorlar: “Cennet gibi bir ülkenin mücadelecisi insanları, ülkenizi ziyaret edince sizleri daha da çok sevdik. Liderinizi yitirdiğiniz bir günde burada olmak bizi çok mütehasıs etti. Başsağlığı diliyor ve mücadelenizde her zaman yanınızda olduğumuzu bilmenizi istiyoruz.” 15.01.2012. İstanbul’dan Cebeci ailesi de: “Sayın Rauf Denктаş’ı da kaybettiğimiz bu hüzünlü günlerde, hepsinin mekanlarının cennet olması dileği ile...” Turgut Bey de müzeyi gezince hissettiklerini şöyle ifade ediyor: “Tam kırk altı yıl önce yaşanan acıyı yüreğimizde hissettik. Bir daha yaşanmaması dileğiyle... Kıbrıslı kardeşlerimize huzurlu bir yaşam dileriz.” 30.09.2009.

Solotürk Türk Hava Kuvvetleri tek F16 gösteri ekibi 2011 yılındaki müze ziyaretleri sonrası deftere şunları yazmışlardır: “KKTC’ne 28. Cumhuriyet Bayramı kutlamaları nedeni ile ilk ziyaretimizde Tabip Binbaşımız Nihat İlhan ve ailesinin evini görmekten hüzün ve onur duymaktayız. Bu evi ziyaretimizin nezdinde, bu topraklarda şehit olan tüm Türklerin ruhu şad olsun”

Şimdi de müzeyi Türklerin dışında ziyaret eden yabancı ziyaretçilerin yazılarından birkaç örnek sunmak istiyorum. Niribikos isimli bir Yunanlı 2003 yılında şunları yazmış: “Yunanistan’dan bir Yunan olarak, böyle müzelere bir daha ihtiyaç olmamasını ve insanların barış ve

huzur içinde yaşamalarını istiyor ve ümit ediyorum.” 03.06 2018 tarihinde bir ziyaretçi “Tek ihtiyacımız barış” diye bir not düşmüş. Bir İngiliz ziyaretçi, savaşmaya değecek tek savaş, barış için verilen savaştır, şeklinde duygularını dile getirmiş. 20.06.2003. Bir Alman ziyaretçi, yazısında; “Burada gördüklerim beni çok üzdü. Ancak diğer taraftan Kıbrıs tarihinin hikayesi gözlerimi açtı.” ifadelerini kullanmış. 24.09.2003. İsviçreli bir ziyaretçinin duygularını: “Umarım tarih kendini tekrarlamaz.” sözleriyle ifade ettiğini görüyoruz. 24.09.2003

Son olarak katliama uğrayan İlhan ailesinin reisi merhum Nihat İlhan'ın olaydan 44 yıl sonra, 19 Mart 2007 tarihinde yapmış olduğu ziyaret sırasında, katliamı da anlatan yazısını sizlere aktarmak istiyorum: “18 Aralık 1963 günü aldığım talimatla Türk kuvvetleri Alayı'na gittim. 3-4 gün alayda kaldıktan sonra Alay Komutanlığı ve bağlıları Gönyeli'ye intikal ettirildi. 24 Aralık 1963 akşamı EOKA'cılar evi basıp eşimi ve üç oğlumu banyo küvetinde katletmişler. Ev sahibim Hasan Gugum'u kolundan yaralamışlar. Eşi Feride hanımı keza taramış şehit etmişler. O akşam evde misafir olan Növber ve Ayşe hanımı da ve iki yaşındaki çocukları Işıl'ı da yaralamışlar. Olayı 27 Aralık 1963 günü duydum. 28 Aralık 1963 günü şehitlerimi askeri uçak ile Elâzığ'a, 35 yaralı Kıbrıslı Türkü Ankara GATA'ya götürdük. Şehitler genç yaşında, hayatın güzelliklerini tatmadan gittiler. Yapanlar cezalarını çektiler. Laik, demokratik, sosyal ve hukukun üstünlüğü Türkiye ve yavru vatanda ilelebet devam edecek. Ne mutlu Türküm diyene... Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır... Vatan sağ olsun...” Tbp. Tuğgeneral Nihat İlhan

Nihat İlhan, 22 Aralık 2011 tarihindeki ziyaretinde de duygularını dile getiren bir yazı yazmıştır: “Kıbrıs Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'nın hazırlattığı Kıbrıs Şehitleri Oratoryosu için davet aldım. Eşim Dr. Tülay, kızım Dr. Ayşe Şebnem ile birlikte 19.12.2011 Pazartesi günü KKTC'ye geldim. Oratoryo büyük bir emeğin neticesiydi. Şimdiye kadar acıyı bu kadar güzel işlemiş bir oratoryo seyretmemiştim. Başta komutanlar olmak üzere emeği geçen herkesi tebrik ediyorum.

22.12.2011 tarihine kumsaldaki Barbarlık Müzesini ailecek ziyaret ettik. Kıbrıs halkı ve Kıbrıs'ta görevli herkesi mutlu, güler yüzlü buldum. Tüm KKTC vatandaşlarına aile fertleri ile birlikte sağlık ve mutluluk içinde bulunmalarını, dertsiz günler geçirmelerini Cenab-ı Haktan niyaz ederim. Müze çok temiz, bakımlı idi. Geçmiş günler sinema şeridi gibi gözümün önünden geçti. Ziyaretçiler dahil, herkese sonsuz teşekkürler ederim.” Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan

Buradaki 78 defterde sizlere aktarmak için zamanın yeterli olamayacağı daha nice ifadeler mevcuttur. Sözlerime burada son verirken şehitlerimizin aziz hatırası önünde bir kez daha eğiliyor, sizlere de beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

FOTOĞRAFLAR

Kıbrıs Cumhuriyeti, adanın iki halkı arasında ortaklık temelinde dayandırılan uluslararası antlaşmalar gereğince 1960 yılında kurulmuştur. Ancak Kıbrıs Rum keşimi, Cumhuriyetin kurulduğu şekilde yaşamasına izin vermemiş, söz konusu antlaşmalar sistemiyle vücuda gelen “Kıbrıs Cumhuriyeti”nin yapısını, Kıbrıs Türklerini devlet kurumlarından dışlama, Ada’daki varlıklarını sona erdirmeye ve nihayet Yunanistan ile birleşme (**Enosis**) yolunu açmaya yönelik olarak değiştirme girişimlerinde bulunmuştur.

Bu kapsamda Rum çetelerinin Kıbrıslı Türkleri imha planının bir parçası olarak sahneye konulan ve 21 Aralık 1963 yılında başlayan saldırılar sonucu birçok Kıbrıslı Türk katledilmiştir. Kıbrıs’ta **Akritas Planı**’nı uygulamaya başlayan Rumlar 21-26 Aralık 1963 tarihleri arasında tarihe **Kanlı Noel** olarak adlandırılan **soykırımı** başlatmıştır. Bu olaylar sırasında Lefkoşa’nın Kumsal bölgesinde Kıbrıs Türk Alayında görevli Tbp. Bnb. Nihat İlhan’ın evi (bugün Lefkoşa’da **Barbarlık Müzesi** olarak bilinen müze) basılarak eşi ve çocukları katledilmiştir.

Eserimiz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Atatürk Araştırma ve Uygulama Merkezi iş birliği ve Doğu Akdeniz Üniversitesi ev sahipliğinde 23-24 Aralık 2019 tarihlerinde “**Tbp. Bnb. Nihat İlhan ve Şehit Ailesi Anısına: Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi ve Kumsal Baskını Paneli**”ndeki sunumlardan oluşmaktadır. Merhum Tbp. Nihat İlhan’ın anısını yaşatmak ve tüm şehitlerimizi saygıyla anmak amacıyla; bilim insanlarının sunumlarının yanı sıra Tbp. Nihat İlhan’ın oğlu, kızı ve yeğeni ayrıca dönemin tanığı ve kahramanları olan Kıbrıs TMT Mücahitlerinin de katılımlarıyla, yaşanan acı olayın bilgi, belge ve anılara dayalı olarak ele alınmasını sağlamıştır.

ISBN 978-975-17-4563-7

9 789751 745637

web: <http://www.atam.gov.tr>

e-posta: bilgi@atam.gov.tr - e-mağaza: <http://e-magaza.atam.gov.tr>